PIERRE BOULLE

$E = mc^2$

ÉS MÁS TÖRTÉNETEK

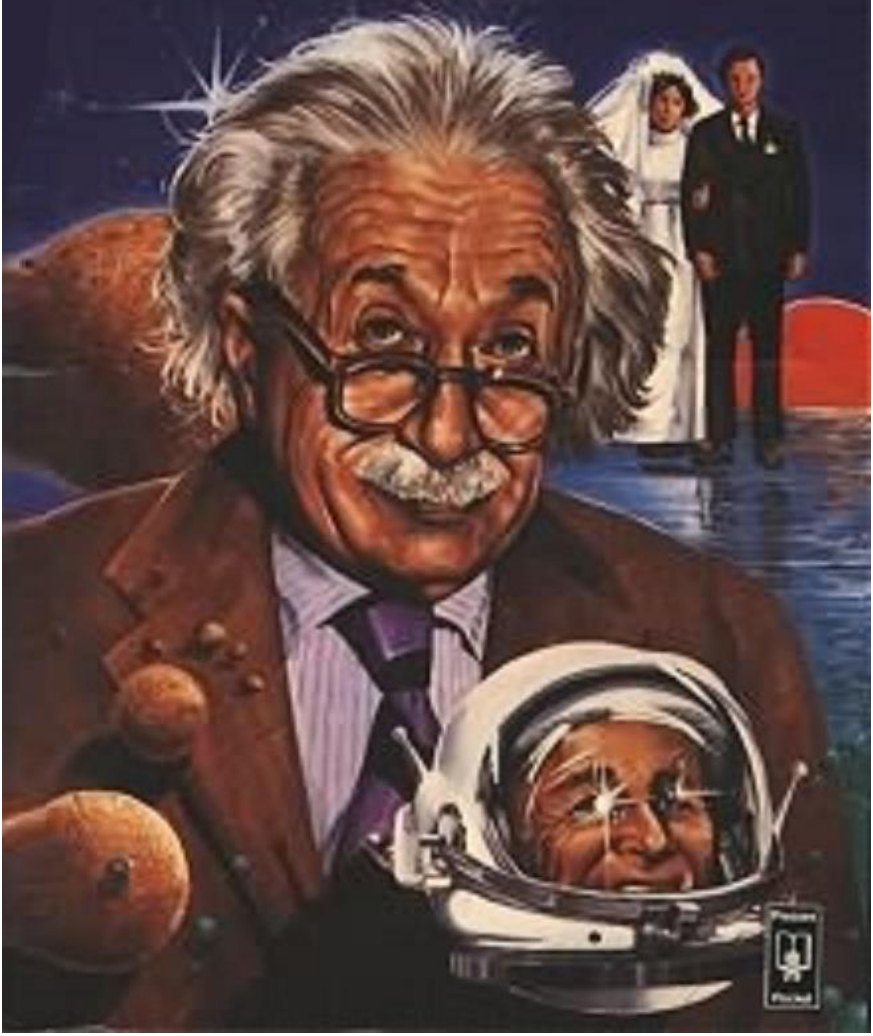

Pierre Boulle

$E=mc^2$

És más történetek

Pierre Boulle tehetséges fiatal francia novellista humoros és fantasztikus elbeszéléseivel 1953-ban megnyerte a Novella Nagydíját. Itt közölt elbeszélése, legújabb kötetének címadó írása. Megjelent a Les Nouvelles Littéraires 1957.02.14-i számában.

E=mc2

Jó kis író története

A tökéletes robot-ember

Az örökös sakk

Egy véget nem érő éjszaka

Szerelem és nehézkedés

A kígyó kudarca

Bűntény a nyaralóban

E=mc2

Ország-világ, 1957.

Japán nevezetes vendége rugalmas léptekkel haladt lefele a lankás domboldalon a városba vezető ösvényen. Tudósok és tábornokok serege követte, akiket a Császári Akadémia vezényelt ki mellé, díszkíséretül. Kellemes idő volt. A virágba borult cseresznyefák a korai tavaszt ünnepelték. A távolban a tenger mediterrán fényekben csillogott.

Einstein Albert ragaszkodott hozzá, hogy a buddhista templomhoz tervezett kirándulást végig gyalogosan tegyék meg. A sok hivatalos fogadás és bankett elől nem akart kitérni nehogy vendéglátóit megsértse. De a zsúfolt napok fáradsága után most, a visszafelé vezető úton átengedte magát a szabad levegő nyújtotta enyhület nyugalmának. Egyszerű ember volt. Szeretett csendesen elmélkedni a szabadban. Jobban élvezte volna ezt a reggeli sétát,

ha kísérete kevésbé népes, és ha a japánok udvariassága és figyelme nem terjed odáig, hogy felfedezésének tiszteletére még a természet természetességét is megváltoztassák.

Miután előző este említette, hogy kedve kerekedett erre a mai kirándulásra, munkások százai tevékenykedtek egész éjjel, hogy méltón feldíszítsék az utat, amerre a nagy nyugati tudós végighalad. A kedvét kereső fáradozás eredménye némileg elszomorította; az ösvény mindkét oldalát papír plakátok szegélyezték, amelyek eltakarták a kilátást. És a plakátok mindegyikén hatalmas betűk díszelegtek: E=mc2.

Einstein a menet élén haladt, a város polgármestere és legtekintélyesebb polgára között. Nem sokkal mögöttük jött Yoshi, egy gazdagon dekorált japán tudós, tanítványa kíséretében.

– Micsoda nagyság és mennyi egyszerűség van ebben az emberben – mondta a tanítvány.

– Egyszerűsége magyarázza nagyságát – egészítette ki Yoshi, s egy pillanatra megállt.

– Mit akar ezzel mondani, Mester?

– Mások is nyomon voltak már. Egy francia fizikus hajszálnyira volt a felfedezéstől. Németországban már több koponya is súrolta az Igazságot. És mikor Einstein kinyilatkoztatta tételét, nekem, a gyarló tudósnak is az volt az első szavam: hiszen ez nyilvánvaló, ezt magam is tudtam! De mi valamennyien belebonyolódtunk a túlságosan szövevényes nyelvi formulákba.

Mi így fogalmaztuk meg a magunk sejtéseit: „minden úgy történik, mintha…” jött Einstein, s egyszerűen így szólt „minden így történik, mert egyszerűen így van.” A zseni az ilyen gondolati sémákban nyilatkozik meg, s ilyen árnyalatokban fejeződik ki.

A tanítvány meghajolt, s folytatták sétájukat. Yoshi tovább beszélt:

– Sohasem tett egyetlen kísérletet sem, hogy megbizonyosodjék elmélete igazságáról…

– Lehetséges ez, mester?

– Lehetséges. Amikor a merészsége kiváltotta polémiák, dicséretek, bírálatok és aljas sértegetések vihara után, néhány angol asztronómus felfedezte az égen Einstein állításának első bizonyítékait,

megszégyenítve ezzel támadóit – ő akkor sem kérkedett győzelmével. Zsenialitása megveti a biztatást és lenézi a kísérlet nyújtotta igazolást. Mi japánok sohasem tudjuk megérteni, hogy valakit ennyire nem érdekel a közvélemény. Még ma is, amikor tanítványai tökéletes műszerek segítségével kutatják az eget és a földet, hogy az igazság még világosabb legyen és meggyőzzék azokat, akik nem hajlandók azt elismerni, ő maga egy ceruzával és egy darab papírral zárkózik be a dolgozószobájába. Csak a tiszta okoskodás útján törekszik újabb, még magasztosabb titkok felfedezésére.

– Nagy művész ez, mester – mondta elgondolkozva a tanítvány.

*

A menet az országúthoz, az ösvény végére ért. A város még körülbelül egy kilométernyire volt, és hatalmas tömeg gyűlt össze az út mentén. A külföldi tudós híre mindenkihez eljutott. Egyszerűsége, jósága, embersége a kisemberek lelkes rokonszenvét váltotta ki, bölcsessége pedig az írástudók és a

kultúrára és haladásra éhes, tanulékony ifjúság lelkes csodálatát.

Az országút készen állt a diadalmenet fogadására. Zöld ágakból font diadalívek feszültek az úttest fölé, kétoldalt hosszú papírszalagok csüngtek az oszlopokon, rajtuk a formula: E=mc2. A lobogók alatt munkások, kulik tolongtak, kereskedők, akik, mint a nagy ünnepnapokon, bezárták a boltjukat, és parasztok, akik messze vidékről csődültek ide. Mind mohón várták a híres vendég elhaladtát, és az írástudókkal felolvastatták a kifüggesztett szimbolikus jeleket. A legszebb köntösükbe öltöztetett fiatal lányok kezüket nyújtották a zászlók felé, s a többiekkel együtt japánul mormolták az egyenlet betűit. A műveltségükre büszke diákok nagy igyekezettel magyarázták az egyenletet, és a népnek, amelyet ez az algebra teljesen megbűvölt, olyan érzése támadt, mintha a világegyetem nagy titkának részesévé vált volna. Csodálatos receptet sejtett benne, amely minden bajától megszabadítja a beteg emberiséget.

Mikor Einstein legendás hajzatának glóriakoszorújával megjelent, misztikus borzongás

futott végig a tömegen, s midőn kíséretével végig haladt az úton, ezer száj mormolta ösztönösen, mint valami kegyes imádságot a nép reményeit hordozó formulát: E=mc2, E=mc2.

A tudós sóhajtott. Szerénysége viszolygott ennyi dicsérettől. Csak kényszerből fogadta el őket, s hogy ne sértse meg csodálóit, mosollyal igyekezett válaszolni a tiszteletadásra és folytatta az útját.

*

Volt azonban egy pont, ahol mégis legyőzte félénkségét és visszautasította a megtiszteltetést, amellyel házigazdái terhelték. Bár tiszteletben tartották az előző esti kívánságát, hogy kocsi nélkül akarja megtenni az utat, a polgármester mégis egy pazar fényűzéssel kiállított riksát rendelt az út utolsó szakaszához. Az előkelőségek nem tudtak belenyugodni abba, hogy vendégük gyalog haladjon a város bejáratáig, ahol a hivatalos ünnepség várta. Amikor a jármű előállt, Einstein hirtelen visszahőkölt, és határozottan visszautasította az ajánlatot. A polgármester abban a hiszemben, hogy rosszul

értették meg bizonytalan angol beszédét, tovább erőlködött. A tudós rázta a fejét. Yoshi professzor közelebb lépett. A polgármester a riksára mutatott és japánul szólt hozzá.

– Magyarázza meg neki, – szólt közbe Einstein –, hogy tökéletesen megértettem a meghívását, és nagyon köszönöm a kedvességét, de ezt nem fogadhatom el… A világ minden kincséért sem ülnék bele egy riksába – folytatta tüzesen, szinte felháborodottan.

Yoshi kíváncsian tekintett rá, majd meghajolt.

– Nagyságod kívánságát tiszteletben tartjuk. Városunk előkelői velem együtt rendelkezésére állnak. Bocsásson meg nekik; úgy veszem észre, hogy a nyugati szokások nem ismeretében súlyosan megsértették önt. Ez a fogat valóban méltatlan a világ legnagyobb tudósához.

– Nem erről van szó – mondta Einstein, némileg nyugodtabban. – Sőt ellenkezőleg, ez a fogat túlságosan is gazdag számomra. Éppen azért utasítottam vissza, mert az emberi személyiség iránt túlságosan ösztönös és mély tiszteletet érzek ahhoz, hogy elfogadjam azt, hogy egy kuli húzzon. Az

emberi lény nekem szentség, s az ilyesfajta gyakorlat az igavonó állat szintjére süllyeszti. Bocsássanak meg nekem, és ne erősködjenek tovább. Nem tudnám viszolygásomat legyőzni.

Yoshi professzor egy pillanatig némán állt, majd tisztelettel meghajolt.

– Excellenciád meggyőzött arról, hogy sok szempontból még mindig barbárok vagyunk. Pirulnom kell. Megesküszöm rá, hogy magam sem folyamodom többé ehhez a lealacsonyító közlekedési módhoz.

A riksát elküldték és a menet, miután Yoshi elmagyarázta az előkelőknek a nyugati tudós meggondolásait, folytatta útját, ők belenyugodtak és csendben elmélkedtek Einstein finomságán. A népnek, amely szemtanúja volt a visszautasításnak, nem volt szüksége magyarázatra. A nemességnek ez az újabb megnyilvánulása úgy terjedt el a nézőközönség kettős sorfala között, mint a porfelhő, és a lassú előrehaladását kísérő mormolás lépésről lépésre erősödött.

Amint a városhoz közeledett, Einstein egy szőnyeggel borított emelvényt pillantott meg. A

szőnyeget pompás virágok és hímzések díszítették, s mindenütt a formula: E=mc2. Iskolásgyerekek gyülekeztek körülötte és fehér ruhás fiatal lányok karjukon virágfüzérekkel várták, hogy megkoronázhassák. Einstein arra gondolt, hogy válaszolnia kell majd a beszédekre, amelyek minden bizonnyal itt sem maradnak el. Mindig nehezére esett nyilvánosság előtt beszélni és riadt pillantást vetett maga köré.

Akárhogy is, mélyen megrendítette a felismerés, hogy vendéglátói tiszteletadása mögött igaz szeretet izzik. Még egy utolsó meglepetést tartogattak számára. Hirtelen fehér virágeső hullott az égből, amelyet a légben végigszántó hangtalan vitorlásrepülők szórtak a menetre. Einstein gyors számítása szerint ehhez a látványossághoz egész cseresznyeligeteket kellett kifosztaniuk, s a szirom-szüretben nyilván az egész lakosság részt vett Könnyekig meghatódott.

A csodálatos áradat mindaddig tartott, amíg a vendégek helyet foglaltak az emelvényen s még néhány percig, amíg az európai himnuszokat hallgatták. A virágok szőnyegként borították a földet.

Néhány könnyű virágszirom még keringett a levegőben, amikor Einsteint hirtelen nyugtalanság fogta el: valami alapvető elem hiányzott ahhoz a néhány köszönő szóhoz, amit el akart mondani és amelyet fejében nagy gonddal megfogalmazott. Lehajolt és halkan odaszólt Yoshi professzorhoz.

– Bocsásson, meg, professzor, nem szeretném megbántani ezeket a derék embereket, akik ilyen ragyogó fogadást készítettek számomra, de megint elfelejtettem városuk nevét. Szégyellem magam, de bocsássa meg az én gyalázatos emlékezőtehetségemet.

– A hiba a mi japán neveinkben van – mondta Yoshi mosolyogva. Minden bizonnyal barbáran hangzanak európai fül számára. És az ön agya amúgy is sok értékes fogalommal van tele, nem szabad ilyen jelentéktelen dolgokkal megterhelni. – Ez a város, amely most fogadja önt, nem különösebben nevezetes. A jövőben azzal fog majd dicsekedni, hogy önt fogadhatta és tehetsége szerint, bár méltatlanul, de igyekezett tiszteletének kifejezést adni. Nincs más jogcíme arra, hogy megmaradjon az

emberek, s különösen az ön emlékezetében. A város neve: Hirosima.

Albert Einstein lázasan, a siker minden reménye nélkül kereste noteszét, amelyet sohasem talált meg, végül is egy darab félig algebrai jelekkel borított papírt húzott elő zsebéből.

– A biztonság kedvéért felírom a nevet – mondta –, Hi-ro-si-ma. Köszönöm önnek professzor, nem fogom elfelejteni!

Mihályi Gábor fordítása

A JÓ KIS ÍRÓ TÖRTÉNETE

(MARK TWAIN NYOMÁN)

Megjelent:
Rakéta regényújság, 1984.

Élt egyszer egy jó kis író, Jeromosnak hívták. Meghúzódott kis szobájában, és kerülte a nyilvánosságot. Visszautasította még az interjúk adását is. Ha megkérdezték tőle, miért cselekszik így, azt felelte, hogy léte minden érdektől mentes, és kizárólag a munkájának él. Ekképpen válaszolt a jó kis író, szemét lesütve, és hiába híresztelte magáról hamiskás mosollyal, hogy mindezt csupán szerénységből mondja, hogy éppen ellenkezőleg, van tarsolyában rengeteg elmesélni való izgalmas történet; mindig az a furcsa dolog történt, hogy az

újságírók nem erőszakoskodtak, hanem egy másikhoz, például a rossz kis íróhoz fordultak, akinél mindig akadt tartalékban néhány pikáns anekdota és aki őket whiskyvel traktálta.

Jeromos hangoztatta, hogy tiszteli a tollát, keveset ír, és kizárólag azoknak a folyóiratoknak dolgozik, amelyeknek borítóján és az első lapján jól látható, nagy betűkkel kinyomtatták az „Irodalom” szót. Nem engedhette meg magának ugyanis, hogy neve bármiféle nagy példányszámban megjelenő magazinban feltűnjék, ahol a legkisebb karcolatért milliókat fizettek. Az igazat megvallva, a nagy példányszámú magazinok sosem gondoltak rá, hogy akár egy sort is kérjenek tőle. Pedig közben ezt szerette volna. Hevesen vágyott rá, hogy előkelően visszautasíthassa műveinek az irodalmi szemlékben való közlését, azzal az indokkal, hogy inkább szegény marad, mintsem írásait efféle lapoknak átengedje. Mosolygott a szánalomtól, látván, hogy William, a gonosz kis író miként pazarolja hetente ezekre a lapokra írói tehetségét. Mosolygott ugyan, de mivel természeténél fogva jó volt és becsületes, elszorult a szíve, ha azokra a bajokra gondolt, melyek William-re

várnak, ha továbbra is prostituálja magát. Az irodalmi folyóiratokban havonta többször is elismételték, hogy a könnyű lehetőség veszélye a legnagyobb őrültség, amelybe egy szerző sodródhat, s mi sem könnyebb, mint 3 millió olvasónak írni.

A rossz kis író hírneve rövidesen csökkenni fog, elhomályosul, és senki sem olvassa őt többé. Nevetve ejtik ki majd a nevét. Lefogy és éhen hal, feleségével és gyermekeivel együtt. Mennyire szánakozott rajtuk az érzékeny lelkű jó kis író. Szerencsére – gondolta magában – addigra én gazdag leszek, és segítségére sietek. Küldök majd neki 50 frankot, és mindenütt megjelenik nyomtatásban, hogy mily nemes szívű vagyok, azonfelül írni fognak irodalmi feddhetetlenségemről és tehetségemről is. Jeromos ugyanis egy percig sem kételkedett abban, hogy megfelelő viselkedése eredményes lesz. Minden jó szerző azt hangoztatta, hogy az irodalom dolgában a tisztesség mindig győzedelmeskedik, csak kellő kitartás kell hozzá, s nem szabad letörni a sikertelenség miatt, legfőképpen pedig sohasem kell kompromisszumra lépni. Eljön tehát egy nap, amikor is a nagy

példányszámban megjelenő lapok néhány soráért mesés összegeket ajánlanak fel. Ő mosolyogva utasítja vissza, s azok attól való félelmükben, hogy elveszíthetik, sorra ünnepelni fogják. Dupláját kéri és nyeri el annak az összegnek, amit a lapok neki felkínáltak. Végtelenül gazdag lesz, míg a rossz kis író lassan táplálni sem tudja családját.

Nos, egy egészen különös jelenség állt elő, teljesen eltérően a jó írók által hirdetett törvényszerűségtől. A nagy példányszámban megjelenő magazinok továbbra is figyelmen kívül hagyták Jeromos tevékenységét, és soha-soha nem lett alkalma visszautasítani egyetlen cikk megírását sem. Sőt a „tisztán” irodalmi folyóiratok egyre kevesebbet fizettek neki, olyannyira, hogy ő volt az, aki lesoványodott és sorjában elvesztette a feleségét és hét gyermekét, tuberkulózis és alultápláltság miatt, őt és három megmaradt gyermekét is csupán a rossz kis író nagylelkűsége mentette meg, aki 50 frankot juttatott el hozzá abból a célból, hogy bifszteket vásárolhasson magának. Ugyanis Williammel még furcsább dolog történt – a magazinok cikkei egyre többet és többet fizettek, és

az irodalmi folyóiratok elhatározták nagy félénken, hogy együttműködését kérik, sóhajtva beletörődtek, hogy kifizetik a népszerű kiadványok tarifájának háromszorosát.

De a jó kis írónk minden szerencsétlensége ellenére továbbra is vakon hitt a jó szerzők utasításaiban. Meghatódva olvasta egy szép napon a Machin Akadémia egy kiváló stilisztája cikkét, egy nagy irodalmi folyóiratban: „Nagyon sok fiatal író azért ír, hogy megkaphassa a Machin-díjat. Tudniuk kell, hogy azok, akik a Machin-díj reményében írnak, sohasem nyerik el azt.” Megborzongott, de az az ötlet, mely megfogant benne, egyelőre még kialakulatlan volt. Csak három nappal később fogalmazta meg, amikor is egy irodalmi hetilapban egy másik éleselméjűségéről és lényeglátásáról egyaránt híres Machin-akadémikus cikkére bukkant, amely a következőket hirdette: – „Undorító viselkedés egy fiatal írónál, ha írás közben állandóan a Machin-díjra gondol. A Machin-díjat nem azoknak szánták, akik a Machin-díjért írnak.” A jó kis író lelkében nagyszerű terv született meg, amely részleteiben még homályos és zavaros volt. Ahhoz,

hogy tisztázza és elrendezze magában, el kellett olvasnia ugyanazon a héten egy kifogástalan irodalmi folyóiratban egy harmadik Machin-akadémiai tag, a korelnök cikkét, akinek szavai és írásai irodalmi körökben a tekintély erejével hatottak. Ő így nyilatkozott: „Szánalmas látni a fiatal írókat azon igyekezetükben, hogy könyvet írva elnyerjék a Machin-díjat. Feladatom, hogy tudassam velük; sohasem ítéljük oda a Machin-díjat olyan regényért, melyet a Machin-díj megszerzése érdekében írtak.” A jó kis írónak fejébe szökött a vér, de még kellett egy utolsó kis lökés is, hogy kialakíthassa a kitűnő tervét. Ezt a lendületet egy negyedik cikk olvasása adta meg, melyet egy „tökéletesen” irodalmi füzetben talált. Szerzője a legifjabb Machin-akadémikus volt, aki kutató szelleme és eredetisége miatt vált ismertté. A következőket írta: „Valójában – ezt le kell szögeznem – a legjobb módszer a Machin-díj elnyerésére, ha sohasem ábrándozunk a Machin-díjról.”

Az ilyen jellegű közlések és az ehhez hasonlók, melyek egyidejűleg a „feltétlenül” irodalmi folyóiratokban megjelentek, kinyilatkoztatásként

hatottak a jó kis íróra. Három megmaradt gyermekét pincébe zárta, és minden erejét összeszedve egy regény írásához látott, anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben a Machin-díjra gondolna, s könyörtelenül elvetve mindent, ami azt sugallná, hogy a Machin-díj reményében cselekedjék. Az eszme, hogy így dolgozzon, annyi lelkiismeretességre és közönyösségre késztette, ugyanakkor olyan izgalomba hozta, hogy megszállta a zsenialitás.

Kétévi ádáz munka után remekül sikerült a vállalkozása. A mű alapgondolata mély és eredeti volt, a kifejtése erőteljes és harmonikus, stílusa ragyogó. A másik oldalról nézve, ha a legfinnyásabb és legszőrözőbb kritikus szemszögéből vizsgálta alkotását, akkor is el kellett ismernie, hogy igazi remekművet hozott létre, makulátlan gyémántot. Nyilvánvalóan megmutatkozott benne, hogy törekvése teljesen távol áll a Machin-díj elnyerésének gondolatától. Bizonyos lehetett tehát abban, hogy az akadémikusok kénytelenek lesznek a díjat neki ítélni, ő pedig megvetéssel árnyalt előkelőséggel visszautasíthatja azt.

Ez alkalommal azonban váratlan és botrányos dolog érte a jó kis írót: nem kapta meg a Machin-díjat. Semmi sem történt. Hiába ismételgette mindenfelé, hogy megveti a díjat, a Machin-akadémia tagjai ügyet sem vetettek rá. És pontosan a rossz kis író nyerte el a Machin-díjat. A reggeltől estig részeg William sohasem olvasta el a jó szerzők intelmeit. A józanság ritka pillanataiban „Machiavellikus” tervet eszelt ki a Machin-díj elnyerése céljából. Szolgálatába állított számtalan segéderőt, akik a világon létező összes regényt elolvasták, és témáikat neki cédulákra kijegyzetelték. Aztán betáplálta ezeket a cédulákat a legmodernebb elektronikus gépbe, amely egy másodperc töredéke alatt megjelölte a Machin-kollektíva elképzelésének leginkább megfelelő témát, ahogy azt előzetesen meghatározták. Így tapasztalati tényekhez és teóriához egyaránt folyamodva biztos volt abban, hogy jó úton jár. Váltakozva, hol a segéderőket, hol a gépet dolgoztatta a kiválasztott anyagon; emezeket azért, hogy összeállítsanak egy meglehetősen mindennapi szöveget, mely elbűvöli a Machin-társaságot, amazt pedig azért, hogy kiselejtezze

mindazt, ami túlságosan csillogó és eredeti ebben a koholmányban. Nyolc nap múlva a bemutatott szöveg már jó minőségű volt. Hetvenszázalékos esélyt adott neki a sikerre, de 99%-ra ment, vagy teljesen biztosra. 24 órára megtartóztatta magát, józan maradt, hogy még javítson a művön. A napot azzal töltötte, hogy kitöröljön mindent, ami túl gondosnak, túl intelligensnek látszott, és belekeverjen néhány nyelvtani hibát. Így tervei szerint a megfelelő szintre hozva a munkát, elküldte Machinéknak, és újból iváshoz látott, de amint hírül hozták, hogy egyhangúlag neki ítélték a díjat, a rossz kis írónak újabb zseniális ötlete támadt. Visszautasította, és ettől fogva a legönzetlenebb, a legbecsületesebb író hírében állt azok közül, akik valaha is megkapták a Machin-díjat. És a milliárdok ömlöttek a pénzesládájába, ő pedig elküldött újra ötven frankot a jó kis írónak, hogy vásároljon magának ürücombot. De a jó kis író ezen az ötven frankon nem vett ürücombot, hanem inkább petróleumot, és miután a saját és gyerekei fejére öntötte, meggyújtotta.

Így pusztult el a jó kis író. Posztumusz kárpótlás azonban mégis jutott neki. Ez az utolsó tette meghozta számára a sikert és a dicsőséget, mely eddig mindig elkerülte. Tehetségét, szerénységét és irodalmi feddhetetlenségét végül is világszerte híresztelték. Sekélyes magazinok és „elit” folyóiratok egymással versengve maguknak akarták a jogot, hogy ismételten kiadják műveit, és egymillió dollár hullott megégett fejére. De minthogy nem volt örököse, az Állam zsebelt be mindent. Szobrot állítottak tiszteletére. A rossz kis író dühében bevedelt egy egész hordó whiskyt. Aztán ő is meghalt, s ez azt bizonyítja, hogy az erkölcs nem üres szólam, s az irodalom dolgában, miként a jó szerzők állítják, a becsületesség mindig elnyeri jutalmát. Az igazi tehetség győzedelmeskedik a hamis pénz és a csalás fölött.

Kerékgyártó Erzsébet fordítása

A tökéletes robot-ember

Ország-Világ, hetilap
1965

Az E. A. T. (Elektronikus Agyak Társasága) eleinte egyszerű számtani műveleteket végző szerény számológépeket gyártott. Amióta az E. A. T. a maga számára biztosította Fontaine professzornak, az ifjú kibernetika-tudomány egyik leghozzáértőbb és leglelkesebb úttörőjének állandó közreműködését, készülékeinek alkalmazási területe bámulatosan kibővült és leleményességük a konkurens vállalatok számára utolérhetetlen fokot ért el.

Miután az igazgatóság fejedelmi javadalmazást szavazott meg és olyan laboratóriumot rendeztek be számára, amelyben a kutatás legmodernebb eszközeit gyűjtötték össze, a minden anyagi gondtól mentesített tudós lángelméjét alkotó türelemmel, merészséggel, éleslátással és képzelőtehetséggel

egyesítve szentelte magát a gépember tanulmányozásának. Először nekilátott a régi számológépek tökéletesítésének. Olyan eredményeket ért el, hogy az E. A. T. reklámhadjáratában már réges-rég „gondolkozásról” és nem egyszerű számolásról beszélt.

A professzor szerint az emberi agy és az elektronikus mesterséges agy között csak minőségi és nem jellegbeli a különbség. A gépezet tervszerű tökéletesítése révén – állította – eljutunk majd odáig, hogy sikerül mindazokat a megnyilvánulásokat előidéznünk, amelyeket általában a szellem zárt birodalmához tartozónak tekintenek.

S hozzátette:

– Míg az emberi agy sejtjeinek száma véges, addig egy gép áramköreinek száma határtalan lehet. Az egyszerű valószínűségszámítás azt mutatja, hogy egy napon a gép bonyolultabb elrendezési formákhoz fog eljutni, mint azok, amelyeket az elme idéz elő.

Minthogy munkaadói olyan gépmodelleket kívántak, amelyek szélesebb körű közönség érdeklődését látványos mutatványokkal csigázzák

fel, a tudós rendkívüli észbeli képességeit a sakkjátékra összpontosította.

Mint minden tudományos elmében, belülről Fontaine professzorban is folyvást az ellentmondás ördöge motoszkált, s gondolatban ilyen szavakat intézett önmagához:

Figyelj meg egy sakkjátszmát, olyan adott pillanatban, amelyet én kezdő pillanatnak nevezek. A világos indul. A lehetséges lépések száma tekintélyes. De ez a szám véges és pontosan meghatározható. Hogy megbizonyosodj, nem kell egyebet tenned, mint sorra venni az egyik sakkbábut a másik után és megjelölni azokat a mezőket, amelyekre a játékszabályok szerint léphetnek. Mi sem egyszerűbb, mint egy megfelelően megszerkesztett gépezetet elképzelni, hogy azután ezzel végeztessük el a teljesen gépies műveletet. „Most a sötéten a lépés sora. Minthogy több lehetséges lépés felel meg a világos lehetséges mozdulatainak, nyilvánvaló, hogy a második lépés után megvalósítható kombinációk száma jelentős, de két pontosan meghatározott tényező eredménye lévén, ez a szám maga is véges.”

„Okoskodjunk lépésről lépésre és térjünk egyenesen a kilencedik lépésre. Jóllehet a sakkfigurák elrendezési lehetősége roppantul nagy és csak több oldalt megtöltő képlettel fejezhető ki, mégis pontosan meghatározható és véges. Vaskos tévedés azt állítani, hogy a kilencedik lépés teljesen a játékos képzelőtehetségétől és tudásától függ. A játékosnak csak szabad választása van nagy mennyiségű és jól meghatározott mozdulat között.”

A tudós olyan robotot szerkesztett, mely valóban mindig a helyes lépést játszotta és kivétel nélkül minden ellenfelét egyformán legyőzte. Csakhogy ez a siker felvillanyozta a vetélytárs-kutatókat. Egyikük, aki ugyanabból az elméletből indult ki, egy második automatát szerkesztett, mely épp oly szellemes volt, mint az első, s maga sem követett el egyetlen hibát sem és a helyes lépésre a helyes lépéssel válaszolt. Az összes lehetséges sakkjátszmák száma egyetlen egyre csökkent: az ideális játszmára, mely azonos folyamat után mindig egyformán, döntetlenre végződött.

Gépies, mondották Fontaine professzor ellenfelei, valahányszor a sakkrobot szóba került. Gépies, ismerte el lojálisan a tudós, de hisz minden, ami emberi, gépies; így például a nyelv. S nem törődve a gúnyos megjegyzésekkel, sem a robot-író eljövetelét megéneklő sanzonokkal, teljesen belemélyedt ötletébe s ismét vitába szállt az ellentmondás benne motoszkáló ördögével:

„Nem kell rögtön elbeszéléseket író szerkezetre gondolni, mondotta, habár mint jövőbeli lehetőséget ezt sem kell félretenni… Az elején rövid mondatokra szorítkozunk.”

„Nem jár különösebb nehézséggel egy szavakat összeállító gép megszerkesztése. A szavak csupán magánhangzók és mássalhangzók véges számú kombinációi és összeállításuk egyazon kezdőbetűből kiindulva teljesen gépies műveletté egyszerűsíthető. Egyszerű dolog olyan szerkezetet elképzelni, mely a nyelv valamennyi szavát összeköti a géppel, mégpedig minden nem létező betűkombinációt kizárva. Tegyük fel, hogy az első áramkör alap-kezdő betűjének a b-t választja ki. A második áramkör is működésbe lép és második betűnek a v-t javasolja. A

bv mint szókezdő betű kombináció lehetetlenség. Szerkezetem a v-t kidobja, a gép pedig tovább javasolja a következő betűket, míg valamelyik elfogadható lesz. Ha i következik, ezt a gép elfogadja. Tehát a bi betűkombinációnál tartunk; a következő áramkörök újabb betűket vonnak be, s ez így folytatódik. A véletlenül kiválasztott kezdőbetűből kiindulva a robotgép tapogatózás útján és az emberi ész közreműködése nélkül fog egy bi-vel kezdődő létező szónak feltétlenül megfelelő betűcsoportot összeállítani, például ezt: birka. Amint egy ilyen kombinációra „ráakad”, önműködően megállítja a folyamatot.”

„Ugyanilyen könnyen elképzelhető, hogy az ily módon képzett főneveket, igéket, névelőket, határozókat, egyes és többes számban, az igéket a különböző személyekben, igeidőkben és módokban külön-külön rekeszekben tárolják. Most azután nekifoghatunk a második fokozat tervezésének, amelyben már megtörténnek az első egyeztetések. Ha a kiválasztott főnév birka, nyilvánvaló, hogy ez tovább kombinálható a nyelvtanilag hozzáillő, megfelelő névelővel és jelzővel; összeállíthatók

például ilyen szócsoportok, mint; a folyékony birka vagy egy homályos birka vagy a fehér birka, kiküszöbölhetők azonban a szigorú nyelvtani szabályokba ütköző ilyenféle kombinációk; az folyékony birka vagy egy fehér birkák.”

„Folyékony birka, ennek semmi értelme sincs, vágott közbe az ellentmondás ördöge.”

„Hagyd, hogy folytassam. A következő szakaszban sem ütközünk sokkal több akadályba: itt a gép a mondattani szabályokkal összhangban levő teljes egyszerű mondatokat állít majd össze; a szabatosan meghatározott mondattani törvényeket egy szerkezet éppen olyan jól, sőt talán még jobban tudja alkalmazni, mint az emberi agy. Megjelenik tehát bizonyos számú nyelvtanilag helyes mondat: pl. a folyékony birka a hegyes ég alatt repül, vagy: a fehér birka füvet eszik…

– Nyelvtanilag kifogástalan mondataid nagy része képtelenség lesz – szólalt meg ismét a kisördög.

– Alaki szempontból kifogástalanok lesznek. Ez a dolog lényege. Bizonyára lesz közöttük olyan, amelynek értelme van. Tehát újabb selejtezési műveletet kell csupán megoldani. És itt következik

az, amit én az „alapigazságok elméletének” nevezek. Tovább boncolva, eljutunk egy nyilvánvaló bizonysághoz, vagyis ahhoz, amit én alapigazságnak neveztem el. Ezeknek száma véges és elektronikusan igen jól összeköthetők egy robotgép kiválogató elemeivel, mely a megfelelő permutációk végrehajtása után könyörtelenül kidobja a bemutatott mondatok közül mindazokat, amelyek ama bizonyos nyilvánvaló alapigazságok valamelyikébe ütköznek vagy éppen össze sem illenek. Csak a valamit tényleg jelentő mondatokat fogja átbocsátani. Az emberi elme sem jár el másképpen olyankor amikor ki akarja magát fejezni.

A professzor megszerkesztette, gépét. Jelentés-selejtezőjének beállítása eleinte nehezen ment. De amint előbbre jutott az alapigazságok felállításában észrevette, hogy számuk nem oly nagy, mint azt eleinte feltételezte. Csak megfelelő osztályozást kellett végrehajtani, hogy valamennyit olyasféle alaptételekre lehessen visszavezetni, mint amilyen: „A azonos A-val” és „A nem azonos A-val” valamint néhány, azonnal felfogható axiómára. Ezekből az adatokból kiindulva és kombinálva, a szerkezetnek

sikerült minden értelmetlenséget kimutatni. Ily módon azután a folyékony birka az éles ég alatt repül, vagy egy fehér birka tehenet eszik és hasonló jellegű mondatok kiestek: a folyékony birka vagy éles ég-féle szópárosításokat az előselejtező kiszórta. A repül nem odaillő állítmányt vagy a tehenet-szerű képtelen tárgyesetet a szerkezet végfokozata dobta ki és a műveletet addig folytatta, amíg olyan mondatösszeállítások nem jelentkeztek, amelyek összeegyeztethetőnek bizonyultak az egyszerű alapigazságokkal, például: egy fehér birka megy a kék ég alatt, vagy a fehér birka füvet eszik; ezeket a robot automatikusan átengedte.

A robot-író eleinte efféle nyilvánvaló igazságokkal kezdte, mint: a fehér birka színe fehér, majd miután az adatokat több nyelvre lefordították – mondatai fokról fokra bonyolultabbak lettek és ilyeneket találtak köztük: Ex nihilo nihil fuit. A macska megeszi az egeret. Eppur si mouve. Cogito ergo sum. Egy szép napon, mely Fontaine professzor számára a diadal volt, ezt írta le a gép: To be or not to be, that is the question.

Mivel a gépi úton történő vérkeringést, lélegzést, táplálkozást és emésztést már réges-rég megoldották, Fontaine tüzetesen tanulmányozta a szexuális vonzás törvényeit, valamint a nemi aktushoz vezető biológiai tényezőket Végül is oda konkludált, hogy a robotok párosodásának mi sem áll útjában.

Ezt kísérletekkel is bebizonyította. Különböző pontokon, találomra helyeztek el automata férfiakat és nőket. Ezek eleinte látható cél nélkül, ide-oda járkáltak, majd mintha valami mágneses erő vonzotta volna őket egymás felé. A közeledés mindig ellenkező nemű robotok között történt és a párok oly élethűen űzték szerelmi játékukat, hogy az igazgatóság tagjai heves izgalmat éreztek, amikor a professzor először mutatta be előttük.

– Nem vonjuk kétségbe – szólaltak meg a tudós ellenfelei – hogy az ön szerkezetei a legötletesebbek a világon. De csak az ön tudását, az ön szellemének találékonyságát bizonyítják. Ezeknek a robotoknak minden tulajdonsága önhöz viszonyul, alkotójukhoz. Az emberi szellemről tanúskodnak, és semmivel sem többről.

A professzor erre fejébe vette, hogy egy robotokat nemző robotot fog szerkeszteni. Mint minden eddigi vállalkozása, ez is sikerre vezetett. Új találmányát az előzővel kombinálva, olyan gépezetet épített, amelynek belsejében a párosodás után egy sejt kezdett kifejlődni, majd mechanikus növekedési és szaporodási folyamaton átmenve, robot-magzattá vált, megszületett, nőtt, míg végül ő maga is szüleihez hasonló gép lett. Ellenfelei most sem ismerték el vereségüket. Így szóltak:

– Jól van, de ennek az anyaméhnek a teremtője még mindig ön, az ember.

A tudós olyan gépet készített, mely maga is képes anyaméhet nemzeni és hogy a terméketlen vitáknak elejét vegye, mindjárt megalkotta a korlátlan számú szüleményei révén az idők végtelenjéig fennmaradó robotot.

Ócsárlói egyetlen józan érvet sem tudtak ellene felhozni. Kudarcukat mégsem ismerték be és makacsul hajtogatták:

– Bármit mondjon is, a robotjai nem emberiek. Valami olyan elem hiányzik belőlük, amit képtelenek

vagyunk meghatározni, aminek azonban érezzük a hiányát.

Ez gondolkodóba ejtette Fontaine professzort. Ellentmondó kis ördöge sohasem volt oly virgonc, mint abban az időben és fáradhatatlanul ilyesmiket duruzsolt:

– Igazuk van. Robotjaid nem emberiek. Valami meghatározhatatlan hiányzik belőlük.

Újból lázas munkához látott és sikerült olyan mechanizmus-fajtákat előállítani, amelyeknek egymást követő nemzedékei fejlődtek. Ez a határozott irányú fejlődés lassú volt ugyan, de észrevehető, ami annak a rendkívüli szaporodási gyorsaságnak volt köszönhető, amellyel a tudós a fajtát ellátta. Ily módon nyert művi úton a csúszómászó-robotokból kiindulva madár-robotokat; a hal-robotokból robot-emlősöket, s a robot-főemlősökből robot-embereket; mindezt pedig anélkül, hogy az indító-beállításán kívül bármiképp is beavatkozott volna. Mi több, robot-emberekből kiindulva s ezek szerveit különféleképpen kombinálva két fajtát keltett életre, amelyek közül az

egyik kétségtelenül a Jó, a másik a Gonosz irányába fejlődött.

E csodák véghezvitele után a professzor ismét a benne rejtőzködő kisördögöt kezdte faggatni: – Ez sem az igazi! – válaszolta ez.

Úgy tűnt, hogy Fontaine professzor lángelméje minden tudását kiadta magából. Több évig minden erőfeszítése meddő maradt, hiába emésztette magát, hogy előbbre jusson egy lépéssel és megszüntesse az elenyésző különbséget, ami gépezeteit (most már ő is meg volt róla győződve) az emberi lényektől elválasztja. Az E. A. T. igazgatósága nyugtalankodott, hogy egykor oly termékeny laboratóriumából nem bukkannak fel újabb csodák és egyik-másik igazgatósági tag azt kezdte rebesgetni, hogy túl öreg már ily fontos feladat ellátására.

Ebben az évben, végre, hosszú hallgatását megtörve, kijelentette a tudós, hogy rendkívül fontos közölnivalója van. Az E. A. T. igazgatósága összeült.

– Figyeljenek rám, uraim – szólt a szemmel láthatólag izgatott tudós. – Ezután senki sem vethet robotjaim szemére semmit sem. Végre siker

koronázza kitartó munkámat és töprengéseimet. Elhoztam elméleteim kézzelfogható bizonyítékát. Robot-emberem most teljesen úgy cselekszik, mint az élő. Úgy -gondolkozik- mint az emberek. Értelme a miénkhez hasonló. Túl egyszerű, jelentéktelen rész hiányzott csak belőle, ezért kerülte el a figyelmemet. Ahhoz, uraim, hogy robotjaimat ezzel a meghatározhatatlan és még hiányzó elemmel lássam el, elegendő volt őket elfuserálni, uraim – ordította diadalittasan a tudomány fejedelme.

– Elfuserálni! – horkant fel rettentően csalódva az igazgatóság, abban a hitben, hogy a nagy ember eszét vesztette.

– Elfuserálni – erősködött hevesen Fontaine professzor. – Ezt csináltam. Elrontottam őket. Értik? Például számológépeim most hibákat követnek el. Nem adják többé egyformán a pontos eredményt. Világosan fejezzem ki magam? Tévednek. Csak olykor-olykor szolgálnak helyes megoldással.

Hosszú percekig tartó csend támadt. Majd az igazgatóság fontolóra vette a dolgot és a prototípusokat kérte. Fontaine professzor bemutatta

őket. Először számológépeit, s kétségtelenné vált, hogy azok pontatlan eredményeket adtak.

A lelkesedés általánossá vált és a delíriumig fokozódott, amikor a többi modell bemutatására került sor. Olyannyira, hogy amikor a legutolsó robot fitogtatta megdöbbentően emberi-tulajdonságait, az igazgatóság egyhangúlag megszavazta a tökéletes robot gyártásához szükséges hiteleket.

A matematikus-robot logikai ellentmondások útvesztőjébe tévedt és csak kivételesen jutott helyes eredményre. A sakk-robot elvesztette a legtöbb játszmát. A szerelmi robotok összetévesztették a nemeket. A fajfejlődés robotjai összevissza ingadoztak és nem lehetett megállapítani, hogy a Jó, vagy a Gonosz felé tartanak.

Ami a robot-írót illeti, ennél elegendő volt az egyszerű alapigazságok szerkezetének és a jelentés-válogatónak kikapcsolása s erre ontani kezdte az efféle mondatokat: A folyékony birka a hegyes ég alatt repül, vagy Egy fehér birka tehenet eszik. Az ilyen szövegek előtt még a legmegátalkodottabb ócsárló is kénytelen volt meghajolni, belátva végre azt, hogy most már felbukkantak az utolsó hiányzó

emberi jellemvonások is: a humor és az absztrakt művészet iránti érzék.

KLUMAK ISTVÁN fordítása,

Az örökös sakk

Rakéta regényújság, 1994.

Megjelent Sakkszenvedély címmel is

Roques professzor hirtelen halála olyan volt, amilyet legjobb barátjának kíván az ember – ő az volt számomra. Csodáltam éles elméjét és hatalmas kultúráját, amelyre a tudománynak szentelt élete folyamán tett szert. Csakhogy ez a felsőbbrendű ember, aki jól ismerte a fizika és a matematika legnehezebb és legbonyolultabb elméleteit, szánalmas sakkjátékos volt, csakúgy, mint Henri Poincaré, de ez a közös vonás a híres tudóssal nem szolgált Roques barátom vigasztalására. Megbocsáthatatlan hibának tekintette, hogy rossz játékos, és bánkódott miatta. Ezért is, mihelyt nyugdíjkorba került, és nem talált már olyan tudományágat, amelyhez kedve lett volna, fejébe

vette, hogy minden intellektuális erejét a sakkjáték elmélyült tanulmányozásának szenteli.

Mindenekelőtt elolvasta azt a néhány száz kézikönyvet, amely erről a játékról szólt. Azután hónapokon keresztül tanulmányozta a nagy nemzetközi mesterek által kommentált híres játszmákat. Végül rátért a gyakorlatra, és összemérte erejét különböző képességű játékosokkal. Minthogy ez nem volt elegendő ahhoz, hogy szakértővé váljék, beszerzett egy speciálisan erre a játékra programozott ordinátort – ez volt a kereskedelemben fellelhető készülékek közül a legtökéletesebb –, és ezzel az ellenféllel trenírozott. Napjait és éjszakáit a robot sakktáblájára hajolva töltötte, néha órákig számolgatott, mielőtt egy figurát megmozdított.

Az eredmények, sajnos, nem álltak arányban azzal a lázas energiával, amit a játékra fordított. Szelleme, amely játszva tette magáévá a kvantum-mechanika szabályait, nem tudott úrrá lenni egy olyan játék kombinációi felett, amelyben nagyon közepes szellemi képességű egyének valósággal brillíroztak. Nagy türelmével mégis elért bizonyos

eredményeket. Eljutott odáig, hogy a játszma kezdetén megfelelően elhelyezze figuráit, de aztán olyan hibát követett el, amelyért még egy kezdő is elszégyellte volna magát, és amely kérlelhetetlenül megalázó és kétségbeejtő vereséghez vezetett. Én, aki közepes játékos vagyok, rendszeresen legyőztem őt. Végül megelégelte az ember ellenfelektől elszenvedett vereségeket, nem állt ki többé ellenük, és már csak az ordinátorral játszott, de azzal szemben is mindig alulmaradt.

Özvegy volt, gyermektelen, egyedül élt. Feleségemmel azt ajánlottuk neki, hogy jöjjön hozzánk lakni. Örömmel fogadta ezt a megoldást, amely minden anyagi gondjától megmentette. Lakrésze egy kis szobából és egy tágas irodahelyiségből állt – ebben helyezte el nevezetes ordinátorát. Együtt étkeztünk. A nap többi részében órákat töltött szobájára bezárkózva, kettesben a robotjával. Eleinte csak mosolyogtam gyermekes becsvágyán és az emberfeletti erőfeszítéseken, hogy azt kielégítse. Idővel azonban, ahogy a játék okozta idegfeszültség egyre nőtt, ezt már betegesnek találtam.

Igazam volt, amikor nyugtalankodtam, mert szerintem a sakk iránti szenvedélye volt a veszte. Erőszakos halála, és különösen azok a különös jelenségek, amelyek pusztulását kísérték, olyannyira megzavartak, hogy még ma sem tértem egészen magamhoz.

Roques, egészen váratlanul, az ordinátor sakktáblája előtt esett össze. Zajt hallva a dolgozószobából, a feleségem benyitott, és barátomat a felborult karosszék mellett, a padlón fekve találta. Az orvos csak az agyvértolulás okozta hirtelen halált tudta megállapítani. Én, aki a legutóbbi hetekben tanúja voltam barátom szokatlan izgatottságának, meg voltam róla győződve, hogy a végzetes eseményt a bolond becsvágy keltette szellemi erőfeszítés okozta. Meglátogattam néhány órával a halála előtt. A sakktábla előtt ült, feszült arcvonásokkal, összevont szemöldökkel, homlokán kiduzzadtak az erek.

Aggódtam érte, és megpróbáltam kiragadni egészségtelen spekulációiból.

– Barátom – mondta –, engedd, hogy befejezzem ezt a játszmát. Halálosan fontos számomra.

– Halálosan, igazán? – tiltakoztam. – Ahogy így hallgatlak, mintha az életed vagy a halálod függne tőle.

Később keserűen megbántam, hogy így csúfolódtam, ő egyébként nem vette észre, és fokozódó izgatottsággal folytatta:

– Mondom, hogy nagyon fontos. Nézd csak! Előnyben vagyok, és komoly az esélyem a győzelemre. Legrosszabb esetben döntetlennel végzek, amit még sohasem tudtam elérni.

Odapillantottam a sakktáblára. Reményeit igazoltnak láttam. Némi helyzetelőnye volt.

– Értsd már meg, hogy most elvonod a figyelmemet. Amikor megnyertem a játszmát, ígérem, kikapcsolódom egy kissé.

Be kellett érnem ezzel az ígérettel – elmentem. Távozásom után két órával kapta a halálos rohamot.

Amikor a temetés után hazamentem, megkértem a feleségemet, hogy semmihez ne nyúljon Roques szobájában, mert kötelességemnek tartottam, hogy elrendezzem a papírjait és a könyveit. Amikor beléptem a szobába, szomorúság fogott el.

A sakktábla látványa, amely előtt mintha még ott ült volna a barátom, lázasan, makacs törekvésben, hogy kielégítse átkozott ambícióját kínos érzéssel töltött el.

Végül mégis sikerült erőt vennem magamon. És az, ami hozzájárult zavarodottságom leküzdéséhez, egy picike, látszólag érdektelen körülmény volt, amely először fel sem tűnt nekem, de amelynek különössége egyszer csak nagy hatással volt rám – elképedésem legyőzte a bánatomat.

Hogy megértessem, milyen furcsa dolgot vettem észre, néhány felvilágosítást kell adnom az avatatlanoknak arról, hogyan játszanak le egy sakkpartit egy ordinátor ellen.

Amikor az ember-játékos gondolkozik, meditációjának egész ideje alatt semmi fény nem ég a sakktábla felett. Ha a játékos eldöntötte, hogy melyik figurával lép, és átteszi azt az egyik kockából a másikba, ezt azzal jelzi az ordinátornak, hogy könnyedén megnyomja először az egyik, majd a másik kockát, amitől mindkettő felett egy pillanatra egy kis fény gyullad fel, és egyidejűleg egy „L” jelű fényecske a sakktábla felett, jobbra. Az ordinátor

megértette: most őrajta a sor, hogy „gondolkodjék”. Ezt teszi egész idő alatt, amíg az „L” meg van világítva. Az „L” csak akkor alszik ki, amikor a robot elszánta magát a lépésre. Akkor egy kis fény gyullad ki azon a kockán, amelynek figurájával a gép lépni akar, így adja meg instrukcióit az ember-játékosnak, aki könnyedén megnyomja ezt a kockát, aminek következtében egy másik fény jelzi, hogy a robot hová akarja tenni a figuráját. Az ember-játékos engedelmeskedik ennek a parancsnak, és a sakktábla elsötétül. Most az embernek kell gondolkoznia. És így tovább…

Mi okozta hát az elképedésemet? Amikor felfedeztem Roques halálát, a sakktábla sötét volt, ezt biztosan tudtam. Az ordinátor bekapcsolva maradt, és a temetés napjáig senki sem lépett be Roques szobájába. De most egy kis fény égett az egyik kockán, mintha, elmélkedését befejezve, egy játékos megjelölte volna a figurát, amellyel lépni akart, de nem volt ideje áthelyezni.

A készülék bizonyára elromlott, gondoltam. Megvontam a vállamat, és átkoztam ezt a robotot, amelyet felelőssé tettem a barátom haláláért –

odamentem hozzá, hogy kikapcsoljam. Ebben az akadályozott meg, hogy úgy láttam, a kocka fénye erősebb a szokottnál. Az a furcsa benyomásom támadt, hogy könyörgő szemet látok. Szinte akaratom ellenére elemezni kezdtem a játszmát. Megállapítottam, hogy a figurák nagyjából úgy állnak, mint amikor utoljára beszéltem Roques-kal, de, úgy tűnt, három-négy lépéssel elvesztette némi előnyét. A fehér és fekete figurák döntetlenre álltak.

Hirtelen az az esztelen vágyam támadt, hogy a magam módján folytassam a megkezdett játszmát. Ha megnyerem, mintegy bosszút állok halála után szegény barátomért. Úgy ítéltem meg, hogy az áthelyezendő figura éppen az a fehér bástya, amely mintha jelt adna nekem. Megfogtam, és átraktam az általam kiválasztott T1 kockába, miután megnyomkodtam a megfelelő kockákat, hogy az „L” kigyulladjon. De egészen más történt. Az „L” sötét maradt, és a T1 kocka pislogni kezdett, ami az ordinátor nyelvén azt jelenti, hogy az emberi játékos hibát követett el, mintha például egy bástyát ferde vonalban helyezett volna át. De én persze nem ezt tettem; dühbe gurultam. Ugyanakkor a T2 kocka is

kigyulladt, mintha azt jelezték volna nekem, hogy oda kell helyeznem a bástyámat. Ez viszont nagyon ügyetlen lépés lett volna. Makacsul és dühösen többször újrakezdtem saját manőveremet, és mindig ugyanaz a pislogás támadt – az ordinátor visszautasította a lépésemet. Nem szívesen ugyan, de engedtem neki, és áttettem a bástyámat a megvilágított kockára. A szokott jelzések után helyreállt a rend, és kigyulladt az „L". Most az ordinátoron volt a sor, hogy „gondolkodjék”, ami csak néhány percet vett igénybe, mialatt alaposan megszemléltem a játszma állását. Nem volt nagyon előnyös a fehérek számára. Az utolsó lépés, ahogy előre láttam, hibás volt, és az a lépés, amelyet az ordinátor most sugallt nekem, még kritikusabbá tette a helyzetemet.

Miután hosszan gondolkoztam, arra a következtetésre jutottam, hogy csak egy ló áthelyezése menthetne meg engem. Miután megtettem, spontán kigyulladt egy másik kocka. Megismétlődtek a jelzések, amelyeket a bástyával kapcsolatban adott le a robot, és elcsüggesztve engem, a gép szinte rákényszerített, hogy az

öngyilkossággal felérő lépéseket tegyek. így folytatódott a játszma néhány lépésen át. Az utolsónál nem bírtam tovább, fellázadtam a láthatatlan akarat ellen, amely ilyen őrültségekre kényszerít.

– Figyelmeztetlek – tiltakoztam –, ez fatális lépés.

Egyáltalán nem kellett szakembernek lennem ahhoz, hogy felfogjam: a rám kényszerített lépés a királynő azonnali elvesztéséhez vezet. Olyan hiba volt ez, amilyet a barátom néha túlságosan is körültekintő spekulációk után követett el. Elkeseredett hangom mintha megremegtette és kissé elhomályosította volna a fatális kocka fényét.

Gondolkozz, gondolkozz egy kicsit – kiáltottam.

De a pislákolás megszűnt. A fény visszanyerte régi intenzitását, és ez olyan hatással volt rám, hogy könnyekkel a szememben megtettem a végzetes lépést. A játszmát elvesztettem.

Fordította: Rayman Katalin

EGY VÉGET NEM ÉRŐ ÉJSZAKA

A nevem Oscar Vincent. Nőtlen vagyok. Van egy kis könyvesboltom a Montparnasse negyedben. Nemrég múltam ötvenéves. Mint mindenki, én is végigcsináltam a háborút. Úgy vélem, hogy egy férfi múltjában szükséges, de elég is egy háború.

Sokat olvasok. Érdekelnek az irodalmi, filozófiai és tudományos újdonságok. Néha eltöprengek a lét problémáján, és ez kielégíti a rejtélyek iránti szükségletemet. Csodálom azoknak a tudósoknak a leleményességét, akiknek sikerült feltörniük az atom magját. A bámulattól kissé megborzongok, ha arra gondolok, hogy ebben az évszázadban születtem. Csupán a véletlennek köszönhető, hogy a megszokottól eltérő események közepébe csöppentem. Nem mondok köszönetet a véletlennek, de nem is átkozom. Egy kicsit fatalista vagyok. De nagyon szeretném tudni, hogyan fogok kimászni ebből a helyzetből.

A kaland 1949. augusztus 9-én kezdődött. A La Coupole teraszán üldögéltem. Mint a nyári hónapok alatt általában, hideg sört iszogatva nézegettem a járókelőket. Mint mindennap, ugyanebben az órában, egy nyitott újság volt előttem, és időnként, ha a járókelők látványa elfárasztott, olvastam néhány sort.

Úgy gondoltam, hogy nem is állnak olyan rosszul a dolgok.

Ez volt az a pillanat, amikor a badari belépett az életembe, olyan fensőbbséggel, ami csak a jelentős személyiségek sajátja.

Figyelmemet néhány perce magára vonta az az egyén, aki már harmadszor haladt el az asztalom mellett a vendégek arcát fürkészve. Vörös római tógát viselt; ez meglepő volt, de még meglepőbb a külsejéből áradó idegenség, valami teljesen „újszerű”, talán arcvonásainak előkelősége? Talán magas homlokának fenségessége vagy orrának olümposzi íve tette rám ezt a hatást? Talán bőrének aranyos csillogása, amilyent még soha nem figyeltem

meg élő embernél? Az átlagnál jóval magasabb termete különös módon egy egyiptomi istenre emlékeztetett, aki játékból latin tógát öltött magára.

Figyeltem a viselkedését. Lassan, habozva újra elment előttem, mint olyasvalaki, aki eltévedt a városban, és nem meri megkérdezni, hogy merre kell mennie. Végül úgy tűnt, hogy döntött, és leült az enyémmel szomszédos asztal mellé. A hozzálépő pincérnek az előttem álló pohár sörre mutatott olyan mozdulattal, ami azt volt hivatva kifejezni: „ugyanazt”. Tanácstalannak látszott. Észrevettem, hogy jelenléte nem csupán az én érdeklődésemet keltette fel: nem messze tőlem egy alacsony, kopasz, szemüveges úr majd felfalta a tekintetével.

Az aranyos bőrű férfi ivott egy kortyot a sörből, és borzalmas grimaszt vágott. Hosszú ideig csendben, merengve ült, majd megszólított:

– Ó, barátom – mondta ünnepélyesen –, végtelen kedvességedből futná-e arra, hogy megmondd nekem, melyik évszázadban élünk?

– Tessék? – kérdeztem.

– Hálás lennék neked – folytatta –, ha közölnéd velem ennek az évszázadnak a számát.

Kérdésének formája nem csökkentette azt a megdöbbenést, amelyet keltett bennem. Az idegen ugyanis latinul fejezte ki magát. Én is otthonos vagyok ebben a nyelvben, így tehát semmiféle nehézséget nem okozott, hogy megértsem őt, és válaszoljak neki. Egész beszélgetésünk tehát (melyről itt hozzávetőlegesen hű beszámolót adok) klasszikus latin nyelven folyt.

Azt gondoltam, hogy rossz tréfáról van szó. Ugyanakkor aggodalmasan udvarias hangja meghazudtolni látszott azt a feltételezésemet, hogy tréfacsinálóval van dolgom. Talán bolond? Elhatároztam, hogy vállalom a játékot vagy egy elmebeteg beszélgetését.

– Ó, polgár – válaszoltam –, a legnagyobb örömmel! A huszadik században élünk, a közepe felé. Még pontosabban ezerkilencszáznegyvenkilencben.

Arckifejezése fájdalmas csodálkozást tükrözött. Neheztelően nézett rám, és ezt mondta:

– Ó, barátom, ki sugalmazta neked, hogy gúnyt űzz a hontalan idegenből egy olyan században, amely egyáltalán nem az övé. Jól tudom, hogy nem vagyunk ezerkilencszáznegyvenkilencben, mint azt nyelved

megtévesztően mondta, mivel ha számításaim pontosak, Badari királyságát körülbelül nyolcezer évvel ezelőtt hagytam el. Márpedig abban a korban már a tízezredik évben jártunk.

Mindig azt hallottam, hogy az őrülteknek nem szabad ellentmondani… Ennek a hóbortja valószínűleg az, hogy más korból valónak hiszi magát. Eszembe jutott egy cikk, melyben arról olvastam, hogy nemrégiben Brunton úr felfedezte egy ókori városnak, Badarinak a maradványait, és hogy mennyire érdekelt az a csodálatos civilizáció, melyet a tudós kutatása feltárt. Bizonyára valami hasonló olvasmány zavarta meg a jóember fejét. Higgadtan válaszoltam, ugyanebben a stílusban:

– Nem tagadom, ó, idegen, a csodálatos badari civilizáció rendkívüli régiségét. Isten a tanúm, hogy nem akartalak kigúnyolni. Szavaim egyszerűen azt jelentették, hogy a keresztény kor ezerkilencszáznegyvenkilencedik esztendejében vagyunk. Te is tudod, ó, bölcs, hogy az idő relatív. Ezért lehetünk Krisztus születése után a huszadik században és ugyanakkor a tizennyolcezredik évben, vagy körülbelül akkor, ahhoz az időponthoz

viszonyítva, melyet az általad említett nagyon híres és nagyon tudós város lakói a kezdetnek tekintenek.

Ezek a szavak megnyugtatták. Mély töprengésbe merült, úgy tetszett, hogy bonyolult számításokat végez.

– Barátom – mondta végül –, bocsásd meg, hogy kételkedtem a jóhiszeműségedben, de amint látod, jogos kérdés nyugtalanít. Bizalmam jeléül elárulok neked egy titkot. Nem hiszem, hogy a tudós Academia, mely engem ide küldött, neheztelne érte. Különben arcodon látom a szellemi gyengeségnek jelét, mely nálunk a hűség biztosítéka. Bocsáss meg az őszinteségemért, a badariaknál ez szokás… Tudd meg tehát, amire ha ügyesebb vagy, már rájöttél volna: én az időben utazom. A nevem Amoun-Kah-Zailat. Amint mondtam, Badari híres városából érkeztem, melyet az én időszámításom szerint néhány pillanattal ezelőtt, vagyis a földi időszámítás szerint körülbelül nyolcvan évszázada hagytam el. A királyi kollégium tudósa vagyok, és az a feladatom, hogy kipróbáljam a tudós szervezet által feltalált gépet, amely lehetővé teszi a helyváltoztatást az időben. Egyik kollégám már tett rövid távú

kísérleteket. Ezek elvezették a rómaiak koráig, melyet már elég jól ismerünk, ez a magyarázata annak, hogy ilyen könnyedén beszélek latinul. Azért öltöztem ennek a kornak a ruhájába, mert arra gondoltam, hogy talán a tóga, ugyanúgy, mint a nyelv, megőrződött az idők folyamán, de látom, hogy tévedtem. Induláskor húszezer évre a jövőbe állítottam be a készülékemet; ez a legvégső határ, amelynek elérésében reménykedhetünk. Útközben vettem észre, hogy ez az időtartam túl hosszú ahhoz, hogy egyetlen repüléssel átszeljem. Elhatároztam, hogy megállok útközben, így érkeztem ide néhány perccel ezelőtt, egy olyan korba, amely szerintem nyolcezer évre van a miénktől, de nem vagyok biztos a számításaim pontosságában, tehát ezt kívánnám tisztázni.

Bármennyire furcsának tűnik is, hinni kezdtem, hogy igazat mond. Elbeszélése alatt elmebeli állapotára vonatkozó kétségeimet lázas izgalom váltotta fel, ami talán végül is az én elmém törékenységét bizonyította. Ez itt egy valódi badari ember – mondtam magamban –, egy azok közül,

akiknek létezését Brunton *The Badarian Civilization* című művében megsejtette.

Milyen csodás, hogy tanúja lehetek ennek a kalandnak. Utazás az időben! Lehetséges volna, hogy Wells kitalált történetei valósággá váljanak? Ezer kérdés tolult az ajkamra. Az idegen folytatta:

– Megértem a meglepetésedet, ó, fiam. Valószínűleg semmit sem tudsz a csodálatos badari civilizációról. Valószínű, hogy az én néhány perces utazásom közben, a Földön eltelt nyolcvan évszázad alatt…

Ezt a feltételezést, még ha latinul hangzott is el, nem tudtam hidegvérrel tovább hallgatni. Kérve kértem az idegent, hogy üljön az asztalomhoz, és ennek az évszázadnak üdvözleteként fogadjon el egy italt. Nem kérette magát. Megkérdeztem, hogy mit óhajt inni. Azt válaszolta, hogy a világ minden kincséért sem nedvesítené meg az ajkát még egyszer azzal az undorító itallal, amit a rabszolga az imént felszolgált neki, de néhány nappal korábban (néhány napja az ő időszámítása szerint) a palotájában gyönyörűséget szerzett neki a rómaiaktól hozott rubinszínű folyadék, amelyet azok *vinum*nak

neveztek. Két üveg burgundit rendeltem a legjobb fajtából. Nagyot kortyolt belőle, elismerően intett, és ünnepélyesen megszólalt:

– Kellemes ez az ital, és felmelegít. Visszatértemkor magammal viszek néhány üveggel. Ami engem illet, egymás után négy nagy pohárral ittam belőle, majd megkértem a badarit, hogy folytassa történetét.

– Amint mondtam – folytatta Amoun-Kah-Zailat –, az alatt a nyolcvan évszázad alatt, amely utazásom néhány percében eltelt a Földön, a ragyogó badari civilizációt minden valószínűség szerint elpusztították. Megértem az álmélkodásodat, mivel az is valószínű, hogy csodálatos felfedezéseink szintén elvesztek. Már a rómaiak sem tudtak róluk. Többek között az időt kutató leleményes készülékünk is ismeretlen volt számukra. Nem hiszem, hogy azóta újra feltalálták volna.

Biztosítottam arról, hogy az időutazás gyakorlati lehetősége még soha nem merült fel korunkban.

– Ó, Amoun-Kah-Zailat – mondtam –, számomra ez a helyváltoztatás az időben az emberiség egyik legcsodálatosabb alkotásának tűnik és most látom,

hogy tudományunk fejlődése ellenére még gyermekek vagyunk csupán. Azért évszázadunk nem annyira tudatlan, mint feltételezed. A badari civilizáció egyáltalán nem ismeretlen számomra. Az emberek emlékezetében kihunyt, de tudósaink nemrégiben tanulmányozták. Új kutatások feltárták dicső múltját. Tudd meg, hogy városod hatezer évvel ezelőtt elpusztult, és belepte a homok. Manapság merész úttörőink ássák a talajt, és tárják fel romjait.

– Lehetséges volna? – kérdezte Amoun érdeklődve.

– A földből edénycserepek, bronzkések és eltorzult végtagú csontvázak kerültek elő. De semmiféle nyomát nem találták azoknak a csodálatos találmányoknak, amikről beszélsz. Azt gondoltuk, hogy földművelő nép voltatok. Tudtuk, hogy utolérhetetlen művészettel faragtátok elefántcsont szobraitokat, munkáltátok meg a gyöngyházat, véstétek a rezet; de senki nem tételezte fel nálatok azt a tudományos kultúrát, amelynek eredményét ma a saját szememmel látom.

– Ha elgondolom, ez nem meglepő. Az általad említett közönséges tárgyak természetesen

ellenálltak az évszázadoknak; de legszebb alkotásaink a réznél és a bronznál sokkal finomabb anyagból készültek… Még soha nem hallottál a fizikai hullámokról és a sugárzásról? Nem tudjátok az energiát a láthatatlan közvetítők révén továbbítani?

Kijelentettem, hogy tudjuk, és nagyon szép eredményeket értünk el ezen a területen. Szívesen beszéltem rádió- és televíziókészülékeinkről.

– Nos tehát – válaszolta –, te is látod, hogy készülékeitek lényege nem érzékelhető. Képzeld el, hogy néhány év múlva a rádióhullámok továbbításának titka elvész, és egy jövőbeni hódító felfedezi azoknak a tárgyaknak a maradványait, amelyekre oly büszke vagy. Nem fogja megérteni, mire használták. Arra gondol majd, hogy talizmánokkal vagy dísztárgyakkal van dolga. Ugyanúgy gondolkodnak a tudósaid, amikor számukra érthetetlen szimbolikájú vésett fémdarabokat vagy vázatöredékeket ásnak ki a földből… De látom, hogy ti még csak a megismerés kezdeteinél tartotok. A mi legutóbbi mechanikai felfedezéseinket a látszólagos egyszerűség jellemzi. Én például egy nagyon összetett fénysugárzási

rendszer jóvoltából vagyok itt, amelynek materiális hordozója igen kicsi… Tessék, ez az. Nem csoda, egy ilyen közönséges tárgyra nem figyelnek fel.

Kivett a zsebéből egy kis fénytelen, fehér, majdnem ellipszoid alakú tárgyat. Kiálló gombok és emeltyűk billentyűzetéből állt az egész. Ekkor észrevettem, hogy az alacsony, szemüveges férfi, akit az imént említettem, rendkívüli érdeklődéssel hajol felénk. Nem messze ült tőlünk, és bizonyára hallotta egy részét a beszélgetésünknek. A badari gyorsan visszatette a tárgyat a zsebébe.

– Szükségtelen mondanom, barátom, hogy különleges bizonyítékát adtam, mennyire megbízom benned. Pillanatnyilag ez a tárgy a királyi kincstár összes szent vázájánál értékesebb számomra. Nincs szándékomban elidőzni korodban. El akarom érni a húszezredik évet, amit célul tűztem magam elé, és azután hazatérek… Azt mondtad, hogy Badari isteni városa elpusztult?

– Hát nem tudod? – kérdeztem hosszas gondolkodás után. – Te, aki az időben utaztál, nem voltál tanúja évszázadokig tartó lassú hanyatlásának? Nem láttad saját halálodat? Nem láttad, amikor

hamvaidat elhelyezték az általunk ma annyira csodált, színekkel gazdagon díszített urnák egyikében?

– Hogy megkönnyítsem a beszélgetésünket – mondta a badari –, jobb lesz, ha néhány felvilágosítással szolgálok módszereinkről. Ez megkímél majd attól, hogy számtalan, bocsáss meg, barátom, de nekem ostobának tűnő kérdést tegyél fel… De ha már megismerkedtünk, nem mondanád meg a nevedet? Az ilyen kifejezések az emberek megszólítására, mint „ó, barátom” vagy „ó, idegen”, fárasztanak. A latinokra emlékeztetnek.

– Oscar Vincent-nak hívnak – mondtam.

– Igen… Jó… Végül is, ha téged nem zavar, azt hiszem, továbbra is „ó, barátom”-nak foglak szólítani… Arról beszéltem tehát, hogy az időutazásról való elképzelésed gyermeteg. Figyelj!

Egymással szemben ültünk a montparnasse-i nyár esti langyosságában. Elbeszélése annyira felkavart, hogy még az étkezésről is megfeledkeztem. Kilenc óra volt. Üresek voltak az üvegek. Éppen újabbakat akartam rendelni, amikor az alacsony, szemüveges

férfi hozzánk lépett, és legnagyobb megdöbbenésemre latinul szólt hozzánk.

– Ó, polgárok – mondta –, ne haragudjatok, hogy beszélgetéseteket bátorkodom megzavarni. Ne vádoljatok tapintatlansággal, amiért végighallgattalak benneteket. Már érkezésedkor nagy benyomást tettél rám, ó, ősöm. Akaratlanul is meghallottam első szavaid. Annyira felkavartak, hogy a többit is meghallgattam. Ne nehezteljetek rám, áldjátok a véletlent, mely találkozásunkat lehetővé tette, és az emberek érthetetlen ragaszkodását a múlthoz, mely arra készteti őket, hogy még napjainkban is tanítsák a latint az iskolákban… napjainkban! Azt kéne inkább mondanom, ó, nemes idegenek, hogy az ÉN napjaimban, mivel nem ugyanabból a KORBÓL valók vagyunk. Bármilyen csodálatosnak tűnik, tudjátok meg, barátaim, hogy egy másik időutazó áll előttetek. De én a ti távoli jövőtökhöz tartozom. Senki nem gyanítja létezésemet, mivel – tudd meg te, párizsi, és te is, badari – csak tíz- vagy tizenkétezer év múlva fogok megszületni; pontosabban nem tudom meghatározni az időt, mert mint te, ó, Amoun ősöm, én is

véletlenül érkeztem ebbe az évszázadba, kétszáz évszázadra állítottam be a készülékemet, de rájöttem, hogy ez az időtartam egy közbülső állomást tesz szükségessé.

Barátaim, a Pergoliai Köztársaság tudományos életének egyik dicső képviselője, Djing-Djong doktor áll előttetek… de sajnos, ti semmit sem tudtok a Pergoliai Köztársaságról, mivel azt a földet, amelyen ez a tündöklő ország meg fog születni, még az óceán borítja, melyet te, ó, párizsi, Csendesnek hívsz. Azzal bíztak meg… akarom mondani, a Pergoliai Akadémia azzal fog megbízni, hogy utolsó találmányunknak, az időkutató készüléknek a felhasználásával földerítő utat tegyek a múltban. Földi időszámítás szerint kétszáz évszázadban fogjuk az utazás időtartamát meghatározni. Számításaim szerint a tudományunk által feltárt híres badari kort kellett volna így elérnem. Egy közönséges kis hiba késztet az itt-tartózkodásra. Ennek most már örülök, mert így egyszerre két különböző kort ismerhetek meg.

A te időszámításod szerint öt nappal ezelőtt érkeztem ide, párizsi, pergoliai ruhámat a te

korodból való kevésbé feltűnővel cseréltem ki, és íme, itt van a készülékem.

Az Amounéhoz hasonló, ovális tárgyat vett elő.

– Ó, isteni Djing-Djong – kezdtem. De olyan erős felindultság vett erőt rajtam, hogy képtelen voltam folytatni. Intettem a pincérnek, majd hellyel kínáltam a pergoliait, éppen csak annyi erőm volt, hogy megkérdezzem, mi a kedvenc itala. Azt mondta, hogy a „konyak” nevezetű ital minden szempontból kielégíti.

– Hasonlít – tette hozzá – egy likőrhöz, amit nálunk rendszeresen fogyasztottam… Akarom mondani, fogyasztani fogok. Az az igazság, hogy még nem szoktam hozzá, hogy koromtól tízezer évvel korábban élek, bocsássátok meg, hogy keverem az elmúlt időket és a jövőt… Engedelmeddel konyakot kérek, és egy kis szénsavas vizet.

Egy üveggel rendeltem, és mellé szódát. Csendben figyeltem az újonnan érkezettet Alacsony volt és teljesen kopasz, elég tisztességes fekete redingote-ot viselt. Tekintetében sátáni fény villogott, és nyilván feltűnt volna koponyájának abnormis mérete, ha figyelmemet nem kötötte volna le a badari. Utóbbi a

kis ember tolakodó fellépése óta egyetlen szót sem szólt. Bosszúsnak látszott.

Nagyot húztam a konyakból, és ettől kissé visszanyertem hidegvéremet.

– Uraim – kezdtem. – Pardon, gentlemen… Akarom mondani: ó. Bölcsek Bölcsei! Te, badariak közül a leghíresebb, és te, kinek híre elhomályosítja… elhomályosítja a legkiválóbb pergoliaiakat, ami ma este velem történt: életem legnagyobb eseménye, és köszönöm a gondviselésnek, hogy ebben a csodában részesülhettem. Csodálatos bölcsességedre gondolva, Amoun-Kah-Zailat, és arra, amely majd a tiéd lesz, Djing-Djong, pirulok méltatlanságom láttán. De ennek az évszázadnak a tudatlanságát bánjátok, amely mint látom, alig különbözik a sötét középkoritól. Könyörgök, adjatok néhány dologra magyarázatot. Tehát te, badari, aki nyolcezer évvel ezelőtt éltél, legalább hetvenkilenc évszázada meghaltál. Hogyan lehetsz itt, a szemem előtt?

– Szívesen kielégítem kíváncsiságod, bár kérdéseid ritka naivságról árulkodnak. Engedd meg, hogy az elejénél kezdjem, épp erre készültem, amikor a pergoliai tudós félbeszakított bennünket… és te is,

ük-ük-ükunokám, hallgasd meg elbeszélésemet, ami után boldoggá tennél, ha meghallgathatnám a tiédet!

Miután Djing-Djong doktor beleegyezően intett, a badari folytatta elbeszélését.

– Tudósaink már több generációval ezelőtt felismerték a jövőben történő gyorsított helyváltoztatás elméleti lehetőségét. Egyik fizikusunk bebizonyította, hogy az idő nem egységes a különböző rendszerekben élő egyének számára, és ezeknek a rendszereknek relatív sebességétől függően változtatható… De nem tudom, hogy intelligenciádhoz képest, párizsi, elég világosan fejezem-e ki magam?

– Folytasd. Ez az elmélet nem ismeretlen előttem. Egyik tudósunk hasonló felfedezést tett.

– Lehetségessé vált tehát, ismétlem, csupán elméleti lehetőséggé, hogy a földi időtől eltérő időt éljünk, de ennek megvalósításához a fénysebességet kellett megközelíteni. Mondok egy számodra is érthető példát; ezt tanítják iskoláinkban is: egy utazó, aki másodpercenként kétszázkilencvenezer-

kilencszáznyolcvanöt (290 985) kilométer másodpercenkénti sebességgel hagyja el a bolygót, és két év után tér vissza, a Földet két évszázaddal öregebben fogja viszontlátni…

– Tudom – mondtam ismereteimre büszkén –, Langerin professzor azáltal vált híressé, hogy…

– Jól van, de többet ne szakíts félbe. Most olyan dolgokat mondok, amiket nem tudsz. Ez az igazság csupán elmélet maradt egészen addig a napig, amíg fel nem fedezték azt a nevetségesen egyszerű eljárást, amellyel az emberi test károsodása nélkül elérhették a fényhez közeli sebességet. Ettől kezdve lehetővé vált az egyirányú időutazás. Futárokat küldhettünk előre az időben. Elég volt kilőni őket a világűrbe, és egy hirtelen fordulat után nagyon gyorsan visszahozni őket Földünkre. Sematikusan, vázlatosan beszélek. A valóságban, miután a kísérleti alany elindult, nem tudták ellenőrizni, mivel a mi időnktől független időben létezett tovább. Tehát indulása előtt különleges kiképzést és nagyon részletes útbaigazítást kapott.

Mintegy tíz embert „lőttünk” így ki, és nemrégiben fogadtuk az első visszatérőt, akinek pályáját úgy

számították ki, hogy néhány másodperces út után, a mi időszámításunk szerint huszonöt évvel később érjen vissza a Földre. Nagyon jó egészségben volt, és igen csodálkozott, amikor viszontlátta a fiát, aki vele egyidős lett. Ami ennek az első szériának a többi utasát illeti, sorsukról semmit sem tudunk, mivel még nem értük be őket.

Ha előadásomat figyelemmel kísérted, egy nagy hiányosságot állapíthattál meg ezeknél az első kísérleteknél. Futáraink elérhették némelyik eljövendő földi kort, de nem tudtak visszajönni. A találmány nem volt tökéletes. Küldöttünk az emberiség minden addigi fejlődésének eredményét felhasználhatta az utazása alatt, de semmi lehetősége nem volt rá, hogy kortársaival is közölje ismereteit… egészen addig, amíg azok, miután időben beérték, ugyanolyan tudósokká nem váltak, mint ő maga. Ez elfogadhatatlan volt. Tehát Badari minden tudósa a visszatérés problémájának szentelte magát.

Büszke vagyok rá, hogy én is hozzájárultam ahhoz a felfedezéshez, amely lehetővé teszi a teljes ciklus megtételét. Végre rendelkezünk azzal az eszközzel,

amely az idők folyamán visszavezet bennünket, pedig bizonyos tudósok ezt lehetetlennek tartották, mert az időt visszafordíthatatlannak hitték. Nem az. A technikai részleteket mellőzöm, te, Párizsi, nem értenéd meg; ami téged illet, Pergoliai, itteni jelenléted bizonyítja, hogy találmányunkat újra felfedezték. Ha majd vissza akarok térni Badariba, egyetlen kart kell csak készülékemen elmozdítani. Akkor majd a tér és az idő komplex számadatain alapuló összetett sebességgel fogok a Földről elrugaszkodni. Az időt negatív irányban fogom beutazni, és visszatérek saját koromba. Minden kísérletünk eredményes volt, és mint már mondtam, egyik küldöttünk már nagyon érdekes dokumentumokat hozott vissza a Római Birodalomból.

Mélységes áhítattal hallgattam az előadást. Djing-Djong beérte azzal, hogy időnként helyeslően bólintson. Amikor Amoun-Kah-Zailat elhallgatott, felkiáltott:

– Csodálatos pergoliai bölcsesség, újjá fogod éleszteni ezeket a csodákat. Számomra kevés dolog

szorul magyarázatra elbeszélésedből, Badari. Mi is rátaláltunk… rátalálunk majd a mesés sebességek elérésének módjára. Mi is felfedezzük majd a tér kiterjedésének komplex számain alapuló összetett helyváltoztatás elvét. A te és az én kalandom közötti egyetlen különbség, ó, ősöm, az utazás irányában van. Mi úgy fogunk határozni, hogy a múlt felé hajtjuk végre. Tehát miután készülékemet beállítjuk, minden pergoliai lelkes reményének megtestesítőjeként a badari kor felé fogok elrepülni. Tizenkétezer év múlva indulok majd. Néhány órás út után érkeztem ide öt nappal ezelőtt…

Az „összetett sebesség” és a „tér kiterjedésének komplex számai” kifejezéseket elviseltem, de a múlt, jelen és a jövő idő állandó keveredésétől ideges remegést kaptam. Újabb italokat rendeltem.

– Bocsássátok meg, barátaim, hogy félbeszakítalak benneteket – könyörögtem –, de hagyjatok egy kis időt, hogy alkalmazkodjam. Ne haladjatok túl gyorsan a titkok feltárásának útján… Lássuk csak – folytattam, megpróbálván összeszedni gondolataimat –, te azt állítod, Amoun-Kah-Zailat,

hogy az évszázadok folyamának ellenében vissza tudsz térni kiindulási pontodra, a saját korodba?

– Pontosan.

– És később, ha meghalsz is, tovább fogsz utazni a jövőben. Tehát ennek az évszázadnak az emberei, például én, téged halálod után fogunk élve látni?

– Ehhez a kétség árnyéka sem férhet – mondta a badari.

– Miért ne? – vágott közbe Djing-Djong. – Hiszen engem is látsz a születésem előtt.

– Ez igaz – mormogtam elmélázva –, erre nem gondoltam… De hát akkor ki állíthatja, hogy MOST nem vagy halott, helyesebben, igazam van, bizonyosan halott vagy.

– Ó, párizsi, jó a borod, de a fejed még egy bölényénél is keményebb. Pedig ez milyen egyszerű: számodra halott vagyok, de a saját korom számára nagyon is élő, hiszen létezem. A halálom a JÖVŐMBEN van, ezek szerint a TE MÚLTADBAN. Vagy ha jobban tetszik: a te nyolcvan évszázadodnál valamivel kevesebb idő múlva fogok meghalni. Nincs itt semmiféle ellentmondás.

– Igen… igen… De tegyük fel, hogy csupán egy kétéves utat teszel előre az időben; két földi évről beszélek. Néhány napot töltesz ebben a korban, majd visszatérsz a tiedbe, amit nem hagysz el többé; ha jól értem, visszatérésed után két évvel önmagáddal fogsz találkozni abban a korban, amelyben már éltél… ahol élni fogsz két évvel korábban… Akarom mondani, két év múlva.

– Ez tagadhatatlan, és az önmagáddal való találkozás csak egyik velejárója az ilyen kalandnak. Nyilvánvaló, hogy egy kisebb ívű zárt ciklus esetében, utána normálisan, a földi időben élve, szembe kell találkozzam önmagammal, ugyanúgy, ahogyan pillanatnyilag szemben ülök veled.

– Ó, micsoda gondolat! – kiáltottam fel kimerülten. – De te, Djing-Djong, amikor majd megszületsz… Amikor megszülettél… Amikor majd már megszületett leszel, és visszajössz ebbe az országba, fel fogod ismerni Párizst, amit már láttál… amit majd látni fogsz, igen, tizenkétezer évvel a születésed előtt?

– Nem hiszem – mondta Djing-Djong. – Mindig elfelejted, hogy csupán a számodra FOGOK

MEGSZÜLETNI, a magam számára MÁR MEGSZÜLETTEM, mivel itt vagyok. Pillanatnyilag csupán két vagy három órával vagyok fiatalabb a koromnál, és mivel hatvanéves vagyok, pergoliai időszámítás szerint hatvan évvel ezelőtt születtem.

Így folytattuk a társalgást a La Coupole teraszán. A konyak jóvoltából, annak ellenére, hogy az igeidőket szánalmasan kevertem, sikerült nem túl szánalmas benyomást tennem. Derűs éjszaka volt. A Montparnasse negyed olyan élénk és festői volt, mint a háború előtt. A tömegben mindenfajta külföldi volt, különféle ruhában. A badari tógája nem keltett föltűnést.

„Senki nem sejti – gondoltam –, hogy itt a történelem legkülönlegesebb eseménye zajlik… zajlott, fog zajlani… és hogy nekem, Oscar Vincent-nak adatott meg, hogy ezt a kalandot megélhessem! Ez a gondviselés csodálatos rendelése!

Eszeveszetten hálás lévén a sorsnak, félénken megkérdeztem látogatóimat, hogy nem óhajtják-e megkóstolni egyik neves italunkat, és rendeltem két üveg pezsgőt. Koccintottunk.

Amoun-Kah-Zailat kegyeskedett hangot adni elégedettségének. Így beszélt:

– Különös érzés, barátom, nyolcezer évvel a saját kora után találnia magát az embernek. Nem fogok rosszat mondani az évszázadodról, párizsi, pedig úgy tűnik, hogy elérte a tudatlanság szinte felfoghatatlan mértékét. De enyhe a levegő, kellemes a fény, és szokatlan melegséget érzek a belsőmben. Tisztelettel adózom vendéglátói érzékednek, amit a tudós kollégium nevében is megköszönök… Mit csinálnak pillanatnyilag tudós badari kollégáim?… Inkább mit csináltak nyolcvan évszázaddal ezelőtt? Aggódva várták visszatérésemet. Nem fognak csalódni. Az eredmény, amit visszaviszek, korszakos jelentőségű lesz a tudománytörténet számára…

De nem andalodhatom el, barátom, korod vaskos természetű örömein; egy feladatot kell teljesítenem. El kell indulnom a cél felé, amelyet magam elé tűztem; a te korszakodba érkezem majd, Djing-Djong. Lehetséges, pergoliai, hogy még létezésed alatt odaérkezem hozzátok. Tehát lehet, hogy ott viszontlátlak, de nem ismersz majd meg, mivel még nem élted át mostani találkozásunkat. Remélem,

hogy ugyanolyan udvariasan fogadsz, mint párizsi barátunk, és hogy a jó bor készítésének művészete nem vész ki addig.

– Erről légy meggyőződve, ó, ősöm, de bolond reményt táplálsz. Nem találkozhatsz velem Pergoliában, mivel ha találkoznál (bocsáss meg a pongyolaságért), az csak a múltban lehetett volna, és én tudnék róla. Az arcod pedig ismeretlen számomra.

– Ez igaz, ó, jövendőbeli tudós, erről elfelejtkeztem… De itt az idő. Párizsi, tennél nekem egy utolsó szívességet? Nem szívesen indulnék útra ebben a tömegben, az időbe való indulás nem történik észrevétlenül. Elvezetnél egy néptelen helyre, ahonnét megbotránkozás nélkül elindulhatnék?

Felálltam, hogy elkísérjem. Megígértettem Djing-Djonggal, hogy megvár a La Coupole-ban, mivel szerettem volna még beszélgetni vele.

– Nem mozdulok innen, míg vissza nem jössz – mondta a pergoliai. – Én csak holnap szándékozom továbbindulni. Ami téged illet, Amoun ősöm, szerencsés utat kívánok neked. De nem akarsz

üzenni valamit a testvéreidnek, ha miként ez lehetséges, megérkezem a te évszázadodba?

– Mondd meg nekik, hogy útközben találkoztál Amoun-Kah-Zailattal, minden rendben van, és nemsokára visszatérek. Vale!

Néhány lépést tettünk a körúton. Magammal vittem Amount egy mellékutcába, a Luxembourg-kert irányába. Menet közben a badari ezt mondta nekem:

– Bocsáss meg, barátom, hirtelen távozásomért, de ez a kis pergoliai nem túl bizalom gerjesztő. Gyanítom, hogy sötét terveket forral. Előérzetem sötét mesterkedésre utal. Badari gazdag és hatalmas országa minden időkben felkeltette szomszédai hódítási vágyát. A múltban számtalan ellenség ellen kellett harcolnunk. Mi fog történni, ha virágzó gazdagságunkat a jövő népei megismerik? Ha ugyanolyan műveltek és erősek, mint mi, s ez igaz a pergoliai esetében, nem esnek-e kísértésbe, hogy egy múltba küldött expedíció segítségével elhódítsák javainkat? Egyáltalán nem tetszik ennek a Djing-Djongnak a koponyája, ellenszenvesek pókhálószerű

végtagjai. Számomra, aki elmélyült tanulmányokat folytattam a fizikum és az erkölcs kapcsolatáról, ezek a gonoszság külső jelei… Bevallok neked valamit, párizsi, mert érzem, hogy nem fogsz elárulni. Utamra mindenekelőtt az önzetlen tudományos szellem indított, de bizonyos információkat is kell szereznem. Miután feltártuk a világegyetem legnagyobb titkait, értékeink és dicsőségünk teljes tudatában akarjuk elterjeszteni a badari civilizáció áldásait minden korok összes népei között. Félek a pergoliaiak terveitől, amelyek a mi terveinket veszélyeztetik.

Máris határoztam. Úgy állítom be a készülékemet, hogy ennek az embernek a korába kerüljek. Ott töltök néhány hetet, hogy megtudjam, mit terveznek. Azután visszatérek Badariba, és beszámolok király őfelségénknek. Akkor majd megtesszük a szükséges intézkedéseket.

Egy néptelen utcában voltunk. Elővette zsebéből időutazó készülékét, és gondosan beállította.

– Minden rendben – jelentette ki végül.

– Lehetséges volna – kérdeztem elszomorodva –, hogy ilyen rövid együttlét után a visszatérés reménye nélkül elhagyj engem? Örökre el kell

veszítselek, miután ilyen csodákat tártál fel előttem? Ezer kérdésem van még hozzád. A tündöklő badari civilizációról még alig beszéltél.

– Talán előbb fogsz viszontlátni, mintsem gondolnád – mondta Amoun-Kah-Zailat mosolyogva. – Ígérem, hogy visszatértemkor újra megállok itt.

– És honnan tudjam, hogy hol és mikor láthatlak újra?

– Bízzál a badari bölcsességben, barátom… Most néhány lépéssel húzódj hátrébb. Gondosan tógájába burkolódzott, kezével felém intett, majd megnyomott egy gombot a készülékén. Lila láng csapott fel, fehér villám, rakéta indulásához hasonlatos süvöltés, és a fejem fölött, a fekete égbolt felé kirajzolódott egy fénysugár. Mindez egy rövid pillanatig tartott, majd újra sötét és csend lett. Egyedül voltam, izgalmamban a Luxembourg-kert rácsos kerítését szorongattam.

Néhány másodpercig a kerítésnek támaszkodtam. Alighogy zavaromon sikerült úrrá lennem, újabb fényvillanás világította meg az éjszakát. Az égbolton egy második fénysugár rajzolódott ki, és előttem,

ugyanazon a helyen, amelyet az imént elhagyott, újra feltűnt Amoun-Kah-Zailat barátom, testhez simuló fekete trikóba öltözve.

– Mi történt?! – kiáltottam fel. – Az istenért, mit jelentsen ez a hirtelen visszatérés? Persze boldog vagyok, hogy újra láthatlak, de milyen baleset zavarta meg a tervedet? Talán egy porszem rontotta el a készülékedet?

Leereszkedően mosolygott.

– Nem történt baleset, Párizsi. Minden nagyszerűen megy. Hát nem megmondtam, hogy visszatérés közben itt újra megállok? Amint látod, tartom a szavam. Pergoliából jövök, ahol egy hónapot töltöttem, az ország egyáltalán nem tetszik, és örülök, hogy újra megmártózhatom a langyos párizsi levegőben.

Ismét nem tudtam megdöbbenésemet palástolni.

– De hiszen csupán néhány másodperccel ezelőtt váltunk el egymástól!

– Ez igaz. Mi ebben a csodálatos? Hányszor kell még neked megismételnem, hogy attól a pillanattól fogva, hogy a világűrbe repülök, az én időszámításom nem ugyanaz, mint a tiéd? Kevesebb,

mint egy óra alatt elértem Pergoliát, ami körülbelül tizenegyezer földi évnek felelt meg. Amint szándékomban állt, hozzávetőleg egy hónapot éltem ott – mellesleg sokat szenvedtem az undorító ételektől és az ízetlen italoktól, amiket a huszonkilencezer-százötvenhármas évben felszolgáltak –, és ahogy megígértem, úgy állítottam be a készülékemet, hogy az idő sodrában visszafelé haladva itt megállhassak. Mivel első találkozásunk napja és órája kellemesnek tűnt, igyekeztem ugyanakkor és ugyanoda visszatérni. Ez különösebb nehézség nélkül sikerült. Itt vagyok. Gyakorlatilag azóta egy hónapot éltem. Te pedig tíz másodpercet, a Föld pedig hozzám viszonyítva tizenegyezer évet pozitív és tizenegyezer évet negatív irányban. Mindez világos. Haboztam, ne jöjjek-e vissza az indulásom ELŐTT. Nem tettem, mivel meg akartalak kímélni a fölösleges izgalmaktól, hiszen amint látom, nem vagy még tökéletesen hozzászokva az idő relativitásához.

– Értem – mondtam révedezve –, értem… Köszönöm, hogy vártál még néhány pillanatig. De valóban elérted a huszonkilencezer-

százötvenhármas évet? Láttad?… Valóban látni fogod… Kérlek, szánj meg, egyezzünk meg, hogy csak a múlt időt fogjuk használni, még akkor is, ha az illogikus! Valóban láttad a Pergoliai Köztársaságot, amelynek egyik képviselője egy üveg pezsgő mellett vár rám pillanatnyilag?

– Ebben ne kételkedj. Láttam, és baljós híreket hozok onnan. A helyzet komoly. Elmesélem neked a kalandjaimat… De nem ülhetnénk le az egyik intézményben, ahol olyan italt adnak, amelynek az ízére még egy hónap után is emlékszem? Djing-Djong aljas gazember, hadd várakozzon.

Néztem őt. Amint már mondtam, testhez simuló, fekete trikót viselt, amely kiemelte ókori istenekhez hasonló alakját. Az egyik Saint-Germain-des-Prés-i kis bár felé vittem, remélve, hogy nevetséges öltözete nem fog feltűnést kelteni. Valóban, ügyet sem vetettek rá. Italt rendeltem.

Ezután folytatta:

– Igen, fiam, Pergolia, amely a matematikai és fizikai tudományokban elég magas színvonalra jutott, nem az a világ, amelyet utolsó napjaim színhelyéül választanék. Lakói ellenszenvesek, mit sem tudnak az

élet édességéről. Ezenkívül, mint ahogy gyanítottam, semmirekellő lakói háborús expedíciót készítenek elő a tündöklő Badari ellen. De hadd meséljem el kalandjaimat. Voltak különösek is közöttük.

Amint tudod, megcéloztam a pergoliai korszakot Djing-Djong felvilágosításai alapján, és készülékem olyan tökéletes, hogy pontosan abba a korba érkeztem, amelyikbe akartam, méghozzá a köztársaság Bala nevű fővárosába, amely a legrondább város, amit valaha egy nemes badari láthatott.

Elvegyültem a nép között, óvakodtam felfedni valódi kilétemet. Sikerült tógámat elcserélni egy pergoliai öltözékre, ami kissé sérti esztétikai érzékemet. Néhány nap alatt megtanultam az ország nyelvét, majd megpróbáltam bekerülni a tudósok társaságába, akik ott valóságos arisztokráciát alkotnak. A véletlen segítségemre volt. Sikerült szolgaként elszegődnöm a pergoliai Academia egyik doktorához. Itt tudtam meg, hogy Bala városában vagyok, és ó, csodálatos tudomány! nemcsak hogy Djing-Djong életének időszakában, hanem éppen akkor, amikor ez a tudós VISSZATÉRT

IDŐUTAZÁSÁBÓL. Felhívom a figyelmedet arra, hogy idegeid ingerlékenysége miatt használok múlt időt, azt kéne mondanom: akkor, amikor a tudós vissza fog térni. Ezzel a megjegyzéssel ellenvetéseidet kívánom megelőzni. Emlékezzél még, amikor elképzeltem, hogy ott esetleg Djing-Djonggal találkozhatom, ő kiigazított: ha már találkoztunk volna, emlékeznie kellene rám. Márpedig találkoztunk Pergoliában, de az itteni beszélgetésünk UTÁN, a Badariban tett múltbéli utazása UTÁN, visszatérése UTÁN. Az esetről tehát semmiféle emléke nem lehetett, hiszen a JÖVŐJÉBEN FOG MEGTÖRTÉNNI. Tudsz követni?

– Folytasd – mondtam, és felhajtottam egy nagy pohár tiszta konyakot.

– Hol tartottam?… Ja igen. Tehát ott voltam Djing-Djong visszaérkezésekor. Volt egy felejthetetlen pillanat, amikor meglátott – most nagyon figyelj minden szavamra! –, és amikor megértette, hogy mivel kétszer találkoztunk a te évszázadodban (hiszen nemsokára csatlakozunk hozzá), ő nem tudta a második találkozásunk alkalmával, hogy Pergoliában én láttam-e mindkettőnket, vagy ő

látott-e tizenegyezer évvel később, de én tudtam, tehát időközben csatatervet készítettem!

– Hogyan?! Hogyan?! – kiáltottam fel.

– Elismerem, nagyon kell figyelni ahhoz, hogy kettőnk kölcsönös helyzete, Djing-Djongé és az enyém, érthető legyen, de könyörgöm, erőltesd meg az agyadat. Megismétlem: mindjárt újra találkozunk vele. Ezt tudom, mert huszonkilencezer-százötvenháromban, dührohamában megmondta nekem. Most még nem tudja, hogy Balába való visszatérésének pillanatát én már átéltem. De majd ha Pergoliában ő is átéli azt a találkozást, amit én már átéltem, akkor meg fogja érteni, hogy én már ismertem az eljövendő találkozás körülményeit, és kijátszottam őt… Így is történt, ezt akkor keserűen a szememre is vetette. Nem tudom, hogy érthetően fejeztem-e ki magam?

– Folytasd. Körülbelül látom, hová akarsz kilyukadni.

– Djing-Djong tehát visszatért kutatóútjáról. Eleinte persze nem mutatkoztam előtte. Egy bútor mögé bújva sikerült végighallgatnom ennek az árulónak a jelentését, melyet a munkaadómnál

egybegyűlt Pergoliai Akadémia tagjai előtt tett. Ó, fiam, milyen elvetemültek azok az emberek, és milyen borzalmas veszély fenyegeti Badarit!…

Mindenekelőtt elégedetten hallhattam a saját szájából, hogy az én utazásom szerencsésen befejeződött… Itt meg kell jegyeznem, hogy Djing-Djong az én HAZATÉRÉSEM UTÁN érkezett Badariba. Kétlem, hogy a helyzet különlegességét felfoghatod, bevallom, hogy az én gondolataim is összezavarodnak kissé. De mindegy… Tehát oly szerencsés voltam, hogy riválisom elbeszélésében egy olyan cselekedetemről hallhattam, amelyet még nem vittem véghez, és egy olyan eseményről, amit még ő sem élt át. Rövidebb leszek, mert sajnállak. Minden jól ment. De folytatom Djing-Djong jelentésével.

Leírta a Badari civilizáció szépségeit, a virágzó város boldogságát, kisszámú lakosainak bölcsességét. Felidézte a várost körülölelő hatalmas szabad területeket, és összehasonlította a pergoliai vidék szűkösségével. Itt szorít a csizmájuk. A jövővel nem törődő, nevetséges, ösztönös szaporodási mániájuk miatt olyan sűrűn élnek szűkké vált

földjükön, mint ahogy az én időmben a patkányok éltek néhány idegen országban. A föld már nem tudja táplálni a lakosokat. Amit gyanítottam, sajnos túlságosan is igaz. Átkozott tudósaik ördögi tervet eszeltek ki: hadsereget akarnak küldeni a múltba Badari meghódítására.

Djing-Djong jelentése felbátorította őket. Hozzáfogtak az utazókészülékek sorozatgyártásához. Megkezdődött a hódító kalandok légiójának kemény kiképzése Most, amikor beszélgetünk, a hadsereg előőrse talán már útban van… De nem, én is félrebeszélek! Pergolia csak tizenegyezer év múlva fog létezni. Djing-Djong még nem indult el. Annak az intézménynek a teraszán vár rád, ahol az előbb, egy hónappal ezelőtt ültünk. Fáradtnak érzem magam, fiam. Ezek az utazások olyan gondolatmenetet követelnek, amely még a legkiegyensúlyozottabb szellemet is kemény próbára teszi. Minden összezavarodik… De hadd folytassam.

Tehát láthatatlanul részt vettem a tudósok tanácskozásán, és a doktor jelentését hallgattam. Megmutatott néhány csodálatos tárgyat, melyeket a gazember a múzeumainkból lopott. Beszélt több,

általa végzett kísérletről. Elmesélte, hogy pusztán tudományos kíváncsiságból, egy hibrid faj kifejlesztése céljából miként érintkezett testileg a badari asszonyokkal. Visszataszító volt. Ennek az aljasságnak a hallatán elveszítettem hidegvéremet. Kiugrottam rejtekhelyemről, odasiettem a nyomorult kis doktorhoz, és keserűen szemére vetettem gazemberségét. Felismert, megértette, amit az előbb megmagyaráztam neked, és ujjával felém mutatva ezt kiáltotta kollégáinak:

„Íme, ez az az ember, akivel mindenhol, minden korban és mindenütt találkozom! Ez a badari már húszezer évvel előttem merészen nekivágott az időnek! A keresztény kor huszadik évszázadában kétszer is belebotlottam. Azért jött ide, hogy kikémleljen engem, mialatt én a Párizsnak nevezett város egyik kávéházának teraszán gondtalanul üldögélve várakozom! Az aljas, még azelőtt, hogy most itt a szemem előtt látom, visszaindul Párizs felé, ismerve a terveimet. Megpróbálja majd elámítani azt a szegény kis ostoba fickót, akinek a bizalmába férkőzött. Ennek az Oscar Vincent-nak a segítségével majd megpróbál leitatni, és

megpróbálja ellopni a készülékemet. De a gondviselés vigyázott rám, kijátszottam a tervüket, mivel itt vagyok, és azután, hogy Badariban elvégeztem a feladatom! Átkozott ős, aki minden korban, múltban, jelenben és jövőben az utamba áll! Életeink annyira összegabalyodtak, múltam a jövőjével, a jövőm a múltjával, hogy még az istenek sem ismerik ki magukat benne! Badariban megint találkoztam vele, miután itt részt vett titkos találkozónkon, és kilyukasztotta a bőrömet, amint ezt néhány pillanat múlva látni fogják. Tehát álnokul, részletesen megismerte nagyszerű tervünket, és azon töprengett, hogyan tudná megakadályozni. Náluk eldicsekedett azzal, hogy megölt engem, amint azt excellenciás uramék szeme láttára hamarosan megteszi… Nos hát, teljesüljön a sors akarata! Dögölj meg, gazember! Tudom, hogy ellenem fogod fordítani azt a tőrt, amit feléd tartok, de mivel az a jelenet bevésődött az időben, kénytelen vagyok mindent megtenni, hogy megöljelek téged, tudván, hogy én fogok elpusztulni. Dögölj meg hát, nyomorult gyilkos!” És felemelt tőrrel nekem rontott.

– Hogyan?! – üvöltöttem fel.

– Könyörgök, párizsi, ne szakíts félbe. Ez már így is elég bonyolult. Csak tudd meg, hogy igazat mondott. A készülékének ellopását majd mindjárt megmagyarázom neked. Ami a gyilkosságot illeti, minden szava igaz volt.

Tehát magasra emelt tőrrel rám rontott. Szerencsére sokkal erősebb vagyok nála, és vigyáztam is. Egy szempillantás alatt kicsavartam a karját, és megkaparintottam a fegyverét.

„És azt hiszed, gyalázatos – kiáltottam fel én is felháborodottan –, azt hiszed, hogy engem nem gyötör a gondolat, hogy találkoztam veled, most is itt vagy, és mindig és mindenütt találkozni fogok veled?! Azt hiszed, engem szórakoztat, hogy a sors eszköze vagyok? Azt hiszed, örömmel fogom alávetni magam a nevetséges komédiának, hogy megpróbálom ellopni a készülékedet, tudva tudván, hogy elbukom, mivel itt látlak magam előtt? Pusztulj el, gazember, mivel ez van megírva a sors könyvében!”

Miután ezt elmondtam, belemélyesztettem a tőrt a szívébe. Nagyot kiáltott, és csúf lelkét visszaadta az ördögnek…

Igen, fiam, bűnös vagyok, de nincs lelkiismeret-furdalásom; különben önvédelemből cselekedtem, csak azt sajnálom, hogy nem vetettem véget a sötét lelkű alak pályafutásának. Sajnos, itt is viszont kell őt látnom, és Badariban… és tizenegyezer év múlva Pergoliában, ahol visszatérése után majd leszúrom őt… és akkor majd újra vissza kell indulnom Badariba… azután megint találkozunk… Tudod-e, hogy ezek az utazások furcsa gondolatokat ültettek belém az időről? Kezdem felfogni, hogy nem is olyan egyszerű, mint gondoltuk… De befejezem az elbeszélést.

Tehát megböktem a kis Djing-Djongot – miért is nem tettem már meg előbb! Szép kis felfordulás tört ki a tudós gyülekezetben. Az összes kis firkász nevetségesen kicsiny ökleit rázva, vad kiáltásokkal rohant felém. Szívesen megnyitottam volna néhányuk koponyáját, de túl sokan voltak, és nem tudtam volna élve kikerülni korszakukból. Inkább nagyszerű visszavonulást hajtottam végre. Hála

fejlettebb tüdőmnek és hosszú lábaimnak, sikerült elmenekülnöm. Elrejtőztem a városban. Ott maradtam még néhány napig, hogy megtudjam, mit forralnak a pergoliai Akadémia tagjai. Djing-Djong halála nem bátortalanította el őket; tervükről nem mondtak le. Közel már a csata Pergolia és Badari között. A háború elkerülhetetlen. Miután megtudtam, amit akartam, sietve a visszatérés útjára léptem. A többit már tudod.

Csendben hallgattam a különös elbeszélést, némi alkoholt híva segítségül, hogy elviseljem a badari különös felfedezéseit. Körülöttünk fiatal párok rángatództak egy bizarr zene ritmusára. Amoun-Kah-Zailat nyilvánvaló elégedettséggel, mosolygó szemmel figyelte őket.

– Szeretem évszázadod összefüggéstelen nyugtalanságát – mondta sóhajtva. – Bár hosszabb ideig itt maradhatnék, és pihentethetném szellemem. Sajnos, itt az indulás ideje, máshová szólít a kötelesség.

Megkérdeztem, hogy mik a tervei.

– Íme: a tisztességtelen ellenfél ellen minden eszköz megengedett. Elhatároztam, hogy ravaszul megkaparintom az átkozott Djing-Djong készülékét. Segíteni fogsz nekem; jól kitolunk vele. Nem beszélsz neki az utazásomról. Majd azt mondom neki, hogy valamilyen okból elhalasztottam az indulásomat, és az éjszaka hátralevő részét ivással fogjuk tölteni. Észrevettem, hogy kedveli a nálatok felszolgált erős italokat. Részegen kiszolgáltatja magát nekem, és elemelhetem a készülékét. Akkor a te évszázadod foglya lesz, és Badari megmenekül.

Gondolatmenetének ellentmondásossága sértette a józan eszemet.

– Szívesen segítek neked – mondtam –, de nem jelentetted-e ki, hogy ez a terv megbukik? Hogy ez a sors nem teljesedik be? Mi haszna olyasmit tettetnünk, amiről tudjuk, hogy nem sikerülhet?

– Ki beszél tettetésről? Amit át fogunk élni, az a világegyetem valóságos eseménye, úgy fog lezajlani, ahogyan elmondtam neked. Annak ellenére, hogy tökéletesen tudom, mi fog történni, hiszen hallottam, ahogyan Djing-Djong elmesélte, nem áll hatalmamban megváltoztatni a sorsot. Tényleg olyan

naiv vagy, hogy nem tudsz a tudományos determinizmus törvényéről? A következő fog pontosan történni: doktor Djing-Djong kijátszik bennünket. Máris megtévesztett: az a tárgy, amit neked mutatott, és amit a szemed láttára redingotejának jobb zsebébe tett, nem az igazi készülék: csupán egy másolat, a tolvajok megtévesztésére szolgál. Ha majd meglátja gondterhelt arcodat, zavart viselkedésedet, gyanítani fogja tervünket. Ezenkívül egy megbocsáthatatlan hibát fogok elkövetni. Azt mondom neki, hogy még nem indultam el, megfeledkezvén arról, hogy pergoliai öltözéket viselek. Tehát rá fog jönni, hogy utamat már megtettem, azonban ottani találkozásunkról nem fog tudni, és nagyon óvatos lesz. Tetteti majd a részegséget. Én megkaparintom a hamis készülékét, azt hívén, hogy a valódit szereztem meg. Akkor majd előhúzza a valódit a bal zsebéből, amiről mi nem tudtuk, hogy ott van, és diadalmasan felkiált… De mire jó a jóslás? Úgyis meghallod majd. Nincs módom arra, hogy ezt az eseményt elkerüljem. De tudnod kell, hogy szabad akaratomat megőrzöm; igen nehéz lenne ezt neked megmagyarázni, de

legnagyobb filozófusaink is ezt a következtetést vonták le. Teljesen szabadon, a kedvem szerint cselekedhetek, de azt akarom, most úgy határozok, hogy végrehajtom a végzetes tettet, a készülék ellopását… Gyerünk! És ne felejtsd el, hogy le kell őt itatni.

Engedelmesen felálltam, fizettem, és elkísértem a sorsa felé induló nemes badarit.

Minden úgy történt, ahogy elhatároztatott, és ahogy előre láttuk. Viszontláttuk Djing-Djongot a La Coupole-ban, ahol éppen záráshoz készülődtek. Egy kocsmába vittem vendégeimet. Iszogatás közben a múlt és a jövő dolgairól társalogtunk. A kis pergoliai vihogva nyeldeste az általam álnokul kevert italokat. Reggel három óra felé Amoun-Kah-Zailat úgy ítélte meg, hogy már elég részeg, és ügyesen elcsente az ördöginek hitt masinát. De Djing-Djong hirtelen felpattant és felkiáltott:

– Szegény bolond! Tudd meg, hogy sejtettem, mit tervezel, úgy csaptalak be, mint egy ostoba fajankót, hiszen ősiséged ellenére sem vagy más. Azt meséled, hogy el sem hagytad a Montparnasse negyedet, közben pedig pergoliai nemzeti viseletben látlak!

Nem sikerült becsapnod. Hagytalak játszadozni, hogy lássam, meddig terjed a ravaszságod. Csupán egy élettelen fémdarab került hozzád, amit az isteni Bala város egyik kézművese készített, és azért hoztam magammal, mert előre láttam, hogy előfordulhat ilyen eset. Ami téged illet, ostoba Párizsi, akiben megbíztam, rövidesen újra látjuk egymást… Az igazi készülék, csalfa és tudatlan ember, itt van!

Ruhájának bal zsebéből előhúzta és két kézzel szorosan átfogta az ovális tárgyat.

– És most én, Djing-Djong, akit senki sem akadályozhat meg útjának folytatásában, azt mondom nektek, hogy viszontlátásra. Vale!

Lila színű lángnyelv és fehér villanás sápasztotta el a kocsma fényeit, hosszú süvítés hangzott fel, majd csend lett. A doktor eltűnt.

– Na végre! – mondta Amoun-Kah-Zailat. – Vége ennek a kínos jelenetnek. Örülök neki. Kellemetlen egy nemes badari számára, ha egy kései leszármazottja ostobának és tudatlannak nevezi. Most vége. Megkönnyebbültem. Igyunk és gondolkodjunk.

Egyedül ültem a pult előtti bárszéken, és megpróbáltam rendezni a gondolataimat. Négy óra volt. Amoun-Kah-Zailat az imént hagyott itt, és ment vissza az övéihez, hogy felkészítse őket a pergoliai invázió ellen. A pincér kíváncsian nézett rám.

– Üdv neked, Oscar Vincent, hűtlen Párizsi! – szólalt meg egy csípős hang latinul. Megfordultam, Djing-Djong doktor állt előttem. Már nem csodálkoztam.

– Foglalj helyet – mondtam neki. – Bizonyára bejelented, hogy több hónapot töltöttél Badariban. Ez már nem lep meg. Remélem, hogy megbocsátottál azért, mert segítettem ősünknek, hogy kijátsszon téged. Magasrendű szellemed nem sértődhet meg ilyen gyerekességtől. De miféle bizarr holmit vettél magadra?

Utóbbi szavaim arra a harsány színekben pompázó anyagra utaltak, amelybe a kis doktor burkolódzott.

– Ez a badariak egyetlen öltözéke. Amint rájöttél, hosszabb időt töltöttem abban a korban, és most visszatérek hazámba. Egy feltétellel megbocsátom ostobaságod. Párizsi… De előbb kínálj meg egy szíverősítővel, mert az utazás elfárasztott, és

szomorú a lelkem. Az imént Amoun-Kah-Zailat saját szájából hallottam, hogy a nyomorult leszúrt engem Pergoliában, és nem nyugszom bele szívesen, hogy meg kell majd élnem ezt az eseményt.

Hosszan ivott, majd folytatta:

– Szükségem van a segítségedre. Tervem a következő. Amoun azt hiszi, hogy ismeri, de nem tud mindent… Közbevetőleg, már semmiről sem tud, hiszen meghalt… Visszaindulásom előtt sikerült megszabadulnom tőle…

– Lássuk csak… – dadogtam. – De hiszen ő fog téged megölni Pergoliában!

– Épp ezért előztem meg őt. Amikor bejelentette a halálomat, az agyamat elöntötte a vér, és nem tudtam uralkodni magamon. Felkaptam egy közelben heverő kalapácsot, és betörtem a fejét. De nem ez a lényeges. Én…

A fejemet két kezem közé fogtam.

– Bocsáss meg – könyörögtem –, de amikor egy órával ezelőtt itt járt, tudnia kellett volna, hogy… a halálába fut. Márpedig erről semmit nem mondott.

– Egyáltalán nem így van. Ez az esemény a jövőjében volt, ugyanúgy, mint a tiédben. Én most

már tudom, és esetleg megmondhatnám neki Pergoliában, de érzem, hogy nem fogom megtenni.

– Á! – mondtam, mivel barátom halálhíre megzavart.

– Ne beszéljünk többet arról a bolondról. Csak azt kívánom, hogy az ő és az én halálom örökre megszabadítson a jelenlététől. De sajnos, ez nem lehetséges.

– Nem lehetséges…

– Gondolkozz! Nem; fejezzük be a fecsegést. Hallgasd meg a tervemet: először is tudd meg, hogy bizonyos kísérleteket végeztem a badari korban. A pergoliai nép legkülönb hímjeitől gyűjtött spermát hoztam magammal. Kiválasztottam néhány nőstényt, akiket sikerült megtermékenyítenem. Az eredmény minden várakozásomat felülmúlta, a pergoliai férfitól és badari nőtől származó gyerekek csodálatos felépítésűek, és külön legesen intelligensnek tűnnek. Lehetőség nyílik egy felsőbbrendű faj létrehozására…

– Bocsánat, mennyi ideig maradtál Badariban?

– Tizenkét évet töltöttem ott… Tehát, amint mondtam, a keresztezési kísérletek tökéletes sikerrel jártak. Különben nem szorítkoztam csupán a

mesterséges megtermékenyítésre; ugyanilyen sikerrel cselekedtem a saját számlámra. Mondtam már, hogy a badari nők nagyon kellemesek? De ez részletkérdés… Egy nagyvonalú tervet dolgoztam ki. Tudom, hogy kedves Pergoliám legnagyobb átka a túlnépesedés; nos hát, próbáld megérteni: honfitársaim fölöslegét az időben fogom utaztatni. Elviszem őket Badariba. Ott majd letelepszenek, szaporodnak, keverednek a bennszülöttekkel. Velünk született értékeink, nagyobb létszámunk eredményeképpen a badari nép fokozatosan elgyengül, elsorvad, eltűnik. Csak az isteni pergoliai faj marad fenn… és leszármazottaik húszezer évvel később ÚJRAALKOTJÁK a pergoliai fajt. És akkor mi történik majd? Erre nem is merek gondolni. Ezek az utak a visszájára fordított időben szokatlan helyzeteket teremtenek… valószínűleg változtatnunk kell gondolkodásunk bevett formáin… de ez még mind semmi! A mai napig készülékeink hatósugara még csak húszezer évre korlátozódik. Gondold el, mi lesz, ha még távolabb jutunk el az időben! Elérni azt a kort, amikor a Földön megjelent az élet! Kijavítani, igen, kijavítani a természet tévedéseit! Igen,

barátom, ez így lesz, tehát így volt. A pergoliai saját képének formálója. Zsenialitása tette olyanná a világot, amilyen. Mi leszünk FORRÁSAI MINDANNAK, AMI MEGSZÜLETETT. Ez a tudomány legszebb diadala. De térjünk vissza a badariakhoz…

Gyorsan kell cselekedni. Az átkozott Amoun, halála ellenére, még képes arra, hogy kellemetlenkedjék. Amilyen gyorsan csak lehet, hazatérek. Halálom előtt még lesz annyi időm, hogy kollégáimnak kiadjam az utasításaimat. Azonnal elküldünk egy előőrsöt a terület elfoglalására. Ehhez van rád szükségem. Nyugodj meg, pillanatnyilag nincs szó egy egész hadseregről. Badari lakosainak lélekszáma nem haladja meg a tízezret. Ahhoz, hogy legyőzzük és rabszolgává tegyük őket, elég a híres halálsugarunkkal felfegyverzett ötven pergoliai. Ötven jól felfegyverzett katona. A te évszázadodban állnak majd meg útközben. Fogadod őket. Adsz nekik ételt és italt, hogy harcképességük a legmagasabb nívón maradhasson. Ez minden, amit tőled kérek.

– De hát – vetettem ellen – hogy várhatod el egy magamfajta szegény könyvárustól, hogy egy egész csapatot vendégül lásson?

– Ez a te ügyed. Ha visszautasítod, jól vigyázz! El sem tudod képzelni, párizsi, hogy egy huszadik századbeli élet milyen keveset számít annak, aki nyolcezer évvel ezelőtt meggyilkolt valakit, és tizenegyezer év múlva az áldozata saját kezűleg fog vele végezni…

Szorult helyzetbe kerültem. Mi mást tehetünk az erőszakkal szemben, mint hogy meghajlunk előtte? Ezt tettem én is, habár szegény Amoun emléke kínossá tette számomra a megalkuvást.

– Legalább jelöld meg a pontos dátumot, amikor fogdmegjeid ideérkeznek – mondtam.

– Már itt is vannak – jelentette be Djing-Djong doktor.

Hullócsillagok esője törte át a kocsma mennyezetét. Ötven kopasz, fekete trikós pergoliai vált szemem előtt anyagi valósággá. Tele lett velük a helyiség. Az utoljára érkezettek nem találván máshol helyet, a pultra ültek.

– Itt vannak – folytatta Djing-Djong. – Minthogy bizonyos akartam lenni afelől, hogy nem árulsz el, a jelent választottam ki érkezésük pillanatául. Rendelj mindenkinek italt. Nagy zavarban voltam. Az éjszaka

kifizetett számlák többé-kevésbé kiürítették a pénztárcámat. Vakmerő elhatározással pezsgőt rendeltem mindenki számára. A pincér, aki érzéketlenül fogadta az érkező csapatot, kezdte sorba rakni a poharakat. Djing-Djong elkapott egy üveget, és egyetlen hajtásra kiitta; ezután közvetlenné vált.

– Végül is nem vagy te rossz fiú, párizsi. Szívesen emlékeztem vissza rád és az országodra is. De itt az ideje, hogy elváljunk, elő kell készítenem az itt látható katonák ideindulását, és szembe kell néznem a tőrrel. Éljen Pergolia! Isten veled!

Elrepült a születő hajnalban, magamra hagyott ötven alacsony, vékony karú, vékony lábú, vigyorgó pergoliaival. Nem tudtam, mit tegyek. A pincér megnyálazta piszkos ceruzáját, és a számlát írta. Kiürítettem poharam, és az istenekhez fohászkodtam. Újra hullócsillagok fénye szelte át az eget. Eltakartam az arcom, megértettem, hogy soha nem hallott események elébe nézünk.

Kinyitottam a szemem. Ott volt ötven badari; ötven hatalmas termetű, aranyosan csillogó bőrű fickó állta el a bejáratot. Élénk színű, pompás leplet

viselő, sűrű szemöldökű, kihívó orrú főnökük, Amoun-Kah-Zailat büszkébben, mint valaha, ott állt mellettem.

– Ne félj, barátom – mondta. – A badari bölcsesség éber. Eljött a harc ideje.

– Téged is halottnak hittelek – mormogtam.

– Az voltam. Amint látom, Djing-Djong elmesélte neked a kalandot; de ezt hallgasd meg: néhány perccel azután, hogy az az áruló betörte a koponyámat, egyik tanítványomban megfogant egy kísérlet ötlete. Az egyik időutazó készüléket automatikus indító- és állítóberendezéssel szerelte föl, és a még langyos kezembe rakta. A készülék nagyon rövid útra volt beállítva a múlt felé. A kísérlet sikerült, élve és virulva Badariba érkeztem tizenöt nappal korábban. A két hét elég volt arra, hogy mindent előkészítsek. Kitaláltam, hogy a pergoliai sereg nálad fog megállni. Felszereltem ellenük néhány badarit, és itt vagyunk. Nagy csata lesz a korszakodban.

Ezekből a szavakból végre megértettem, mi lesz a vége az egésznek, és elkeseredésemből bátorságot merítve, védekezni kezdtem.

– Ó, fékezhetetlen badari – kiáltottam fel –, akit még a halál sem tud megállítani, ez a gyilkos harc valóban csak itt törhet ki, itt, ahol most éppen béke van, és ahol a tökéletesedés útján járunk? Te magad mondtad, hogy ezt a korszakot és ezt a helyet kellemesnek találod, és hogy még nem fürkészted ki bölcsességünket. Engedd meg, hogy feltárjam előtted néhány vonását azért, hogy eltérítselek szándékodtól.

Évszázadunk a tudományban jeleskedik. A „fizikában” például nemrégiben bizonyítottuk be, hogy az eddig lefektetett törvények tévesek; sőt hogy „nem törvények” is léteznek, és hogy a világegyetemben minden a véletlenen múlik. Nem tudunk anyagot létrehozni, de azt megtanultuk, hogyan kell szétrombolni.

A *matematikának* nevezett tudományban sikerült meghatározást adnunk a meghatározhatatlannak, éppen meghatározhatatlan tulajdonságára építve, ami átlagon felüli találékonyságunkat bizonyítja.

Ami az *erkölcsöt* illeti, hosszú fejlődés után elértünk odáig, hogy elismerjük: a szaporodásunkat biztosító nemzési folyamat önmagában véve nem

teljesen erkölcstelen és nem elitélendő, ami bizonyítja, hogy merészségünk felér bölcsességünkkel. Ennél is jobb, és ebből képet alkothatsz magadnak a *logikánkró*l, hogy egyforma hevességgel állítottuk eleinte azt, hogy a jó valóban jó, azután pedig, hogy rossz. Ha létezik a Földön vagy az egekben egy másik szemlélet, nyugodt lehetsz, Amoun-Kah-Zailat, hogy nem fogjuk elereszteni a fülünk mellett, és egyszer majd azt is védeni fogjuk.

Talán a *metafizika* fejezete az, ahol kutatásainkat a legkirobbanóbb sikerek koronázták. Miután felismertük, hogy az Isten és a világ egyaránt felfoghatatlanok, körülbelül minden elméletileg lehetséges szisztémát felállítottunk a két fogalom tulajdonságainak egységesítésére. Csak arra van időm, hogy röviden felsoroljam: először azt állítottuk, hogy Isten teremtette a világot, majd azt, hogy a világ önmagát teremtette meg; majd pedig, hogy ez a két érthetetlen dolog eggyé olvadt; azután azt, hogy vagy az egyik, sem a másik létezik csak; később azt, hogy sem az egyik, sem a másik nem létezik; végül, történelmünk legmerészebb intellektuális erőfeszítésének eredményeképpen

elképzeltünk egy világot, amely istent teremt. Zseniálisak vagyunk, hallod, zseniálisak, hogy olyan tényezőket kombináltunk, amelyek felfoghatatlanok a számunkra.

Sok más területen is nagynak mutatkoztunk. Például az *irodalomban*… Sajnos, látom, nincs elég időm arra, hogy minden jó tulajdonságunkról beszéljek neked. De sírva kérlek, hagyd, hogy sorsunk békében teljesedjék be, vívd meg csatádat néhány évszázaddal később.

Saját érdemeink felidézése annyira meghatott, hogy zokogva fejeztem be mondanivalómat. De badari barátom türelmetlenül hallgatott, majd megszólalt:

– Lehetetlen, fiam – mondta –, ez a harc, amiért panaszkodsz, a te korodban játszódik le. Büszkének kéne lenned, hogy átélheted ezt a hősköltemény t, mely az idő végtelen folyamában csak önmagához hasonlítható… Fölösleges mondanom, hogy csapataim különleges kiképzésben részesültek. Egyik emberem előtt sem titok az időben való helyváltoztatás művészete, hogy megismerhessék az ellenség rejtett gondolatait, és felderítsék végbevitt

akcióikat. De mindezt a saját szemeddel is látod majd.

– Ütött az óra, badariak! – folytatta harsány hangon, csapata felé fordulva. – Előre a térben és az időben!

Szavaira harsány kiáltás felelt, amelyre a pergoliaiak csataüvöltése válaszolt, és Djing-Djong vihogása, aki nem tudom, milyen csoda folytán visszajött. Megkezdődött a harc előttem és a pincér előtt, aki zavartalanul rótta tovább egymás mellé a számokat.

Elképzelhetetlen kavarodás támadt. Hullócsillagok felhője vett körül, mely időről időre különböző korok ruháiba öltözött harcosokká változott. Megértettem, hogy a harcosok ellenfelük megtévesztésére hol a múltba, hol a jövőbe cselezték magukat.

Láttam, amint az összes badari egyszerre eltűnt, majd medvebőrbe bújva, kőbaltákkal felfegyverkezve tért vissza. Valószínűleg valami hibát követtek el, és túlságosan messze távoztak a múltba. A pergoliaiak ezt látván tűzijátékként elenyésztek, majd hosszú dárdákkal felfegyverkezve, feltételezésem szerint makedóniai falanx eredetű négyzetet alkotva tűntek

fel újra. Akkor a badari csapat motorizált alakulattá változott.

Párbajok is kialakultak. A nemes Amoun-Kah-Zailatot görög tunikában, majd középkori lovagi öltözetben felpáncélozott csataménen láttam lovagolni. A szemem előtt jelent meg amerikai katonai egyenruhában, és változott át pólyás csecsemővé. Valószínűleg egy újabb hiba történhetett. Gyorsan eltűnt, és undorító csontváz formájában jelent meg újra. Kampós ujjaival megragadta a szőrsapkás Djing-Djongot. De ő egyetlen mozdulattal egy történelem előtti óriási majommá változott át, amelynek szemei ugyanúgy villogtak, mint a pergoliai tudósé. Amoun-Kah-Zailat erre fel porrá változott.

A kocsma küszöbét holttestek borították, majd felálltak, bizarr nyelvjárásban szidalmazták egymást, egymásba kapaszkodtak, összezsugorodtak, megnőttek, szörnyetegekké, majd magzattá, atomcsoportokká váltak. Sugarak keresztezték egymást. Rádióhullámok interferáltak. A teremben patakokban folyt a vér, majd ugyanabban a pillanatban felszáradt és eltűnt.

Láttam… de hogyan írhatnám le azt, ami leírhatatlan? Többet már nem tudtam elviselni. Megragadtam egy üveget, amely átvészelte az öldöklést, és lélegzetet sem véve ittam, hogy italba fojtsam ezeket a borzalmakat.

Lecsendesült a vihar. A sugarak fokozatosan kihunytak. Eltűntek a szörnyek. A terem kihalt és szomorú lett. A néma pincér felsöpörte az üvegcserepeket. A harcosok elrepültek. Egyedül Amoun-Kah-Zailat barátom ült mellettem. Ezt mondta:

– Tölts, fiam, kemény csatánk volt. Ráadásul gondolataim a legnagyobb mértékben összezavarodtak. Az ellenség szétszóródott az időben; az én katonáim is. Ami engem illet, azt hiszem, legalább tizenkétszer megöltek, de voltam olyan ügyes, hogy negyven különböző évszázadban kiloccsantottam Djing-Djong agyát. De mindez ne akadályozzon meg bennünket abban, hogy jó borodat élvezzük.

– És az eredmény? – kérdeztem remegve.

– Ó! – mondta zavartan. – Ez kényes ügy. Még nem merek véleményt mondani. Hirtelen fáradtnak, öregnek, kiábrándultnak látszott. Megváltozott a külseje. Arckifejezése elvesztette büszkeségét, tartása nemességét.

– Figyelj – szólalt meg újra lassan. – Kezdem érteni, hogy mi az igazság. Ismered Djing-Djong tervét, hogy a pergoliai népesség egy részét Badariba áttelepítse. Nos hát, az előőrsöt megállítottuk, de a csapatok zöme egy korábbi korszakot választott az áttelepülésre. Badarit már jóval az én létezésem előtt elfoglalták ezek a lények, akiket már nem merek nyomorultaknak nevezni.

Rövid csend lett. Nem álmodtam. A szemem láttára zsugorodott össze. Megöregedett. Bőre megráncosodott. Milyen utolsó csodának leszek a tanúja? Vajon megőrültem? Vagy valahol már láttam ezeket a vékony ajkakat, ezeket a gonosz, ravaszságtól csillogó szemeket, ezt a sátáni mosolyt?… Folytatta:

– Djing-Djong terve tehát sikerülni fog, sikerült; és akkor az történt, amit egy éles elme előre láthatott volna, de amit még nem tudok teljesen felfogni

ebben a zavaros állapotban, amelybe ezek az események vetettek.

A badari faj eltűnt; a pergoliai faj foglalta el a helyét. Térdelj le, párizsi, a létezés fantasztikus titka előtt! A pergoliaiak badariakká váltak, de a történelem folyamán a badariak visszaváltoztak pergoliaiakká. Tehát egyszerre az őseink, mi magunk és a leszármazottaink; mi az ő őseik és unokáik vagyunk. Abszolút kölcsönösség, tehát azonosság áll fenn. Ők Ml vagyunk, és mi, akik Badariban kibontakoztunk – ŐK.

Az általad látott mindkét csoport egyazon valóság különböző oldalát képviselte. Mindegyik harcos ÖNMAGA ellen harcolt, és én, Amoun-Kah-Zailat nem vagyok más, mint Djing-Djong, a pergoliai tudós. Önmagamat fogom nemzeni a jövőben, és a múltban újjászületek…

Az átalakulás befejeződött. Djing-Djong iszogatott mellettem. Megszédültem. Az események megzavarták értelmemet, tönkretették az idegeimet.

Kijöttem a kocsmából. A felkelő nap sápadt fénybe borította a Montparnasse öreg negyedét, ahol eddig oly nyugodtan éltem. Djing-Djong gúnyosan vihogva

követett, tudván tudva, hogy mi fog történni. Tovább nem tudtam elviselni a jelenlétét. Mindenképpen meg kellett szabadulnom ettől a lázálomtól.

A lábam előtt, a csatornában észrevettem egy fehéres, ellipszis alakú tárgyat. Az egyik harcos elvesztette a készülékét. Felvettem, és kíváncsian megvizsgáltam. Két gomb vonta magára a figyelmemet. A pergoliai tudós meglepő szívélyességgel megmagyarázta, hogy az egyik az indulásra, a másik a megállásra szolgál.

– Ez a készülék a múlt felé van beállítva – mondta biztatóan. – Próbáld ki. Csak egy egész kis utazást. Nyomd meg az első gombot, és majdnem ugyanakkor a másodikat. Csak néhány órával korábbi időpontra fogsz visszaérkezni. Nem nehéz.

Oly nagy volt a menekülési vágyam, hogy nem gondolkodtam. Nem tűnt fel, hogy a tudós kedveskedő szívélyessége milyen álnok gondolatot takar. Behunytam a szemem, és csak a végzetes mozdulat megtétele után átkoztam el az isteneket és az embereket.

Erős rázkódást éreztem. Émelygés lett rajtam úrrá. Csillagok suhantak el a szemem előtt, majd egy erős lökés után újra a Földön voltam.

És abban a pillanatban mindent megértettem. A világ tizenkét órát fiatalodott. Előző nap este volt, és én a kaland kezdete előtti szellemi állapotban voltam. Újra végig kell éljem ezt a pokoli éjszakát, és mivel minden részletét újra fogom élni, SZÜKSÉGKÉPPEN HAJNALBAN MAJD FELVESZEM A KÉSZÜLÉKET, ÉS MEGNYOMOM A GOMBOT. Akkor majd visszatérek a múltba, és újra átélem ezt az éjszakát… újra és újra, örökké.

Egyetlen kis mozdulatom hozzáláncolt az idő végzetes körforgásához…

Kinyitottam a szemem, és körülnéztem.

A La Coupole teraszán üldögéltem. Mint a nyári hónapok alatt általában, hideg sört iszogatva nézegettem a járókelőket. Mint mindennap, ugyanebben az órában, egy nyitott újság volt előttem, és időnként, ha a járókelők látványa elfárasztott, olvastam néhány sort.

Úgy gondoltam, hogy nem is állnak rosszul a dolgok.

Ez volt az a pillanat, amikor a badari belépett az életembe…

Egy elmés megfigyelő azt az ellenvetést teheti, ha számomra az események mindannyiszor pontosan ugyanúgy kezdődnek újra, akkor az elbeszélés folyamán előre tudnom kell az egymást követő mozzanatokat. Valóban ez a helyzet. Ennek a körforgásnak, amelyben örök idők óta és az örökkévalóságig élek, semmilyen részlete nem ismeretlen előttem. Hogy előre nem árulom el, az azért van, hogy az érdeklődést fenntartsam az olvasóban… Különben valahol, ugyebár, el kellett kezdenem a történetet? – O. V.

Mónos Attila fordítása

SZERELEM ÉS NEHÉZKEDÉS

Fordította:
Gera György

Megjelent:
Rakéta Regényújság
1974/6 számában

„S nőttőn nőtt a vágy…”
Pierre Corneille

Ajánlom e történetet a fantasztikus regény lelkes híveinek

Miután az első mesterséges hold[1] egy hónapon át kétezer kilométer távolságban elképesztő sebességgel forgott a Föld körül, leváltották a személyzetét.

Az első űrhajósok ugyanúgy rakétával tértek vissza, mint ahogy útnak indultak, s minden bonyodalom nélkül New York közelében értek földet. Az úttörőket lelkes fogadtatásban részesítették, és a legnagyobb napilapok vetélkedtek egymással élménybeszámolóikért.

---

[1] *Az elbeszélés jóval az első szputnyik felbocsátása előtt íródott. (A szerző jegyzete.)*

A beszámolókat viszont nem fogadták az előre elképzelt mohó kíváncsisággal. A tudósok és műszaki szakemberek réges-rég kiszámították az expedíció minden mozzanatát, s így a műholdon percről percre egy mindenki által jól ismert terv szerint zajlott az élet. Hamarosan kiderült, hogy a légkörön túli kísérlet csupán a tökéletes elmélet igazolása.

A mesterséges holdat a helyszínen szerelték össze, miután egyes alkatrészeit külön-külön rakétákkal fellőtték. Úgy látszott, mindössze egyetlen hiba történt: elveszett az a körforgást keltő szerkezet, amely centrifugális erővel helyettesítette volna a Föld hiányzó vonzerejét, biztosítva az utazás kényelmét. Az űrutasok így hát az egész utazás folyamán olyan közegben éltek, ahol nem hatott a nehézkedési erő. De ez is közismert dolog volt. Wells óta még a gyerekek is tudják, hogy ez az állapot milyen jelenségeket von maga után. Számtalan írásmű és film népszerűsítette az űrutazást és az

űrutast, amint ujját a falnak nyomja, s akár egy léggömb, a szemközti falhoz pattan, vagy amint lépni akar egyet s nekikoppan a mennyezetnek.

Újságírói mesterségem azonban arra sarkall, hogy szenzációkat kutassak fel, s mivel csalódást éreztem, amiért csak közhelyeket hajtottam fel, hosszasan, makacsul faggattam az egyik űrutast, akitől érdekes részleteket reméltem kicsikarni.

Mégiscsak fura helyzeteket teremthetett a nehézkedési erő hiánya – hajtogattam.

– Mondhatom, nem is olyan furákat.

– Azért mégis…

Néhány másodpercig tűnődött. Én könyörgőre fogtam. Arca enyhén elfelhősödött.

– Talán mégis akadt egy eset… – kezdte. – De ezt a históriát semmi szín alatt nem mesélem el. Kérdezze meg Joe-t.

Vagyis Joe-t, az űrhajó szerelőjét. Mivel a tárgyak súlytalanok voltak, a manuális munka

oly kevés erőfeszítést igényelt, hogy egy ember elvégezhette.

De Joe-nak nyoma veszett. Ellentétben a többi űrutassal, akit egyik fogadásról a másikra cipeltek, Joe eltűnt a városból anélkül, hogy nyilatkozott volna. Egyébként rendkívül szerény szerepe miatt senkinek eszébe se jutott, hogy megszólaltassa.

– Kérdezze meg Joe-t – ismételte egyre a szófukar űrutas. – Csak tőle kaphat efféle izgalmas részleteket.

– Kérdezze meg Joe-t – fortyant fel egy másik utas, mikor ugyancsak vallatóra fogtam.

– Kérdezze meg Joe-t – visszhangozta a mesterséges hold parancsnoka, amikor sikerült a közelébe férkőznöm. – Én hallani se akarok többet erről a fickóról meg a históriájáról. Az egész expedíció ki nem állhatta: *a pain in the neck. (Púp a hátunkon.)*

Felcsigázott érdeklődéssel lázasan kutatni kezdtem Joe után. Távol New Yorktól, egy isten

háta mögötti kisvárosban akadtam rá – nyomban ide vonult el visszaérkezése után. Jól megtermett, kerek arcú legény volt. Ártatlan kék szemében egy fikarcnyi gonoszság sem bujkált, ellenkezőleg: ha az ember figyelmesebben megnézte, úgy vélte: ha a fonák helyzetek istene elhatározza, hogy kelepcét állít fel a jámbor lelkeknek, ő bizonyosan ott lesz az áldozatok között. Nem köntörfalaztam, hanem bemutatkoztam, elmondtam, hogy egy nagy újság munkatársa vagyok, s lapom szeretné közölni élményeit. Legnagyobb meglepetésemre kerek perec kijelentette, hogy nem nyilatkozik. Erősködtem. Elfutotta a méreg, és kitette a szűrömet. Engem a dolog annál jobban izgatott, s telefonáltam a lapomnak. Visszatértem, s mielőtt a száját kinyithatta volna, tetemes összeget ajánlottam fel élménybeszámolójáért. Ha egyedül van, talán visszautasít, de Betty, a felesége, aki jelen volt a beszélgetésnél, kísértésbe esett ajánlatom hallatára, és odasúgott

neki valamit. Ő sokáig habozott, végül beadta a derekát.

A lehető leghűségesebben tolmácsolom Joe történetét, csak azt sajnálom, hogy nem adhatom teljesen vissza ízes amerikai zsargonját.

Élmények – kezdte Joe –, na, ha erre harap, hallhat tőlem egy-két élményt. Nem akartam elmesélni a históriát, mert az ember nemigen vághat fel vele, de végül is nem én tehetek róla, hogy az történt, ami történt, s ha már akadnak kíváncsi verebek, akik még fizetnek is érte, kötni való bolond lennék, ha nem élnék az alkalommal. A hiba csak az, hogy én nem tudok hantákat levágni, ez meg elég faramuci.

– Kezdje csak el, Joe. Bizonyos vagyok benne, hogy a mi olvasóinkat épp az efféle történetek érdeklik a legjobban. Vegye úgy, mintha itt se volnék, mesélje úgy, ahogy tudja.

– Nahát – mutatott Bettyre –, úgy kezdődött, hogy ő kifundált valamit…

– A felesége, Joe?

– Az, *Sir*. Ő is részt vett a túrán, ő volt a szobalány; erről biztosan nem hallott, ez nem került a nyilvánosság elé. Amikor a csúzli, azazhogy a mesterséges hold elstartolt, még csak menyasszony-vőlegény voltunk. Rég jegyben jártunk. Na, Bettynek ekkor jött az a haláli ötlete, hogy tartsuk meg a lagzit a csúzlin; persze ilyesmi csak egy nő agyában fordulhat meg, de végül is első látásra ez se látszott hóbortosabb ötletnek, mint a többi.

Én ugyan nem értettem, mi benne a pláne, de azt se, mi a gáz. Nem akartam búsítani, így hát megemlítettem a dolgot a túravezetőnek, tudtam, hogy kedvel. Nem is kifogásolta. Sőt, egészen izgalomba jött. Azt mondta, úgyis lesz velünk egy páter, az majd megáldja a frigyet, ő meg, mint parancsnok, beugrik anyakönyvvezetőnek, ahogy néha hajókon szokás. Úgy látszott, csudára tetszik neki az egész.

Mindenki benne volt a játékban, így aztán elhatároztuk, hogy mihelyt a bolygót összebütyköljük s lakhatóvá tesszük, összeházasodunk. Azt képzelte a góré, ezzel még jobban neki is ugrom a melónak.

Na, jó. Megtörtént a start. Mit szövegeljek az útról? Úgyis tud róla mindent. Odaértünk a kiszemelt űrtérbe, forogni kezdtünk a bolygóalkatrészek díszkíséretében a Föld körül, mert ezeket már jóval előttünk fellőtték.

Kimászok a rakétából, búvármaskarában, persze nekiveselkedem a melónak, s közben egyre azon morfondírozok: minél gyorsabban végzek, annál hamarabb vehetem el Bettyt, s élhetem vele a világomat, amíg vissza nem térünk a Földre.

Szépen haladtam a szereléssel. Ehhez még csak annyit: attól, hogy ez a mi a csuda, nehézkedési erő, vagy hogy híják, hiányzott, sokkal simábban ment a meló. Eleinte rám jött ugyan néminemű szédülés, amikor semmit se

éreztem a lőcseim alatt, s láttam, hogy a földek meg az óceánok viharsebesen húznak el alattam, de olyan jól be voltam idomítva, hogy nem esett le az állam, s nemsokára az egészre rá se rántottam. És persze a mozdulatokat is össze kellett hangolni, az se volt könnyű. Ott fenn, ha az ember teljes gázzal nekistartol egy vasgerendának, hátrapenderül, ha meg mogyorózni kezd egy csavarhúzóval, ő kezd el pörögni; de a főtechnikus türelmesen belém verte, hogyan bánjak a sugárpisztollyal, ha nem akarok folyvást mellédurrantani, s én hamarosan úgy kezeltem, mintha velem született volna, már rá se hederítettem.

Szóval, kipakoltam magam köré a csúzli valamennyi alkatrészét, s nekiláttam a szerelésnek. Annyira bezsongtam az újmódi melótól, hogy öt nap alatt teljesen letudtam, s még csak azt se éreztem, hogy kivagyok. Nem vitás, az is lelkesített, hogy egyre a házasságon

járt az eszem. Az volt az érzésem, hogy Bettyért dolgozom ilyen hévvel.

Öt nap alatt, egy nappal se tartott tovább, *Sir,* megcsináltam a csúzlit. Ismeri a formáját, minden újság leírta; óriáskerék, a tagok bent vannak egy elég kényelmes, s persze vízhatlan abroncsban. Egyvalami hiányzott csak. Egyre beszéltek róla; de most jól nyissa ki a fülét! Ennek a szerkentyűnek kellett volna pörgetni a csúzlit, úgy, mint valami búgócsigát. Összefabrikálni – kizárt eset. Annak a rakétának pedig, amelyiknek oda kellett volna hoznia, se híre, se hamva. Talán elhúzott a Hold felé. Talán az óceánba zuhant. Tény, hogy ott nem volt.

„Rá se ránts – mondta a góré, amikor leadtam neki a mondókámat. – Enélkül is megleszünk. Öt napja úgyis súlytalansági állapotban vagyunk, s ettől még senki se esett hanyatt. Egyszerűen csak vigyázni kell. Majd én tudatom a társasággal.”

Erre fel összecsődít minket, s újra elpapolja, miféle helyzetek állnak elő, ha nincs nehézkedés. Mi, na, épp hogy a fél fülünket tartottuk oda, főleg én, mert én egészen be voltam zsongva Betty miatt. Az egész a könyökömön jött már ki, ismertük a szöveget a moziból meg az első túrákról. De ő szerette a hangját hallgatni, s én később visszaemlékeztem egy-két mondatára: „Ez az akció meg a reakció elve” – ilyeneket hangoztatott. „Ez matematika. Ahányszor egy tag nekirugaszkodik valamilyen előtte álló tárgynak, a taszítással ellenkező irányba visszarepül. Fel vagy le, jobbra vagy balra, mindegy; mert a tag nem tudja többé megvetni a lábát, nem fékezheti magát, minthogy nincs nehézkedési erő.”

Rámondtuk, hogy értjük. Ekkor mindenki kezet rázott velem, amiért a csúzlit ilyen gyorsan összebütyköltem. Én Bettyre gondoltam, meg arra, amit a góré ígért. Ő vette is a lapot. Volt benne emberség. Így hát, miután

a páter is beleegyezett a dologba, elhatározta, hogy egy kalap alatt elintézi a csúzlifelavatást meg az én esküvőmet. Egy ceremóniával. Képzelheti, hogy feszítettem, milyen elégedett voltam. Úgy éreztem, felépítettem a házamat, a magam meg a Betty házát. Mégpedig milyet! Egy mesterséges bolygót, *Sir!* Nem kevesebbet. Ha úgy veszem: egy kis holdat. Emlékszel, Betty, hogy ki voltunk borulva?

– Kár volt akkora hűhót csapni – mondta homlokát ráncolva Betty. – Nekem egy nyúlketrec is jobban megfelelt volna.

– Engedd, hadd folytassam…! Amíg élek, nem felejtem el ezt az esküvőt. *Sir.* Bementünk mind a műholdba. Magunkra zártuk az ajtókat. A légkondicionáló berendezés kitűnően működött. Végre lerámolhattuk a búvármaskarát. Haláli volt minden.

Haláli volt minden, kivéve a nehézkedési erőt; az hiányzott.

Fogózkodva-kapaszkodva, végre, ki-ki beimbolygott a szobájába. Megbeszéltük, hogy egy óra múlva találkozunk a szalonban, akkor kezdődik a ceremónia. Nem untatom vele, milyen nehezen szedtem magamra a ruhámat. Valahogy mégis a végire jutottam. Kiaraszolok a folyosóra, s pont szembetalálom magam Bettyvel, épp akkor indult el ő is. Amikor megláttam, *Sir,* mintha fejbe vágtak volna.

– Miért, Joe?

– Tótágast a mennyezetnek, lába a levegőben, ülepe a feje fölött, menyasszonyi ruhája akár valami fehér glória, ő meg ott lóg, teljes erőből egy csillárba kapaszkodva… így mutatkozott be nekem Betty, *Sir.* Becsszó, alaposan megkeveredtem tőle! Emlékszel, Betty?

– Neked volt lefelé a fejed – mondja Betty. – Azt hiszed, énbennem nem hűlt el a vér?

– Ővele történt, *Sir*, ha mondom. Akárhogy is cifrázza, ő járt a mennyezeten. És persze, mihelyt meglátott, elkezdett csipogni, rám

olvasta, hogy illetlenül viselkedem a menyegzőnk napján. Nem hallgattam rá tovább. Elrúgtam magamat, és odaszálltam egészen mellé. Megfordítottam, mint egy palacsintát, és nyomás! Visszaküldtem a padlóra, menyasszonyhoz illő helyzetbe! Ő meg kötötte az ebet a karóhoz. Nem akarta elismerni, hogy én viselkedtem normálisan. Meg kellett mutatnom neki a leszögezett szőnyeget meg a lámpát. Végül is lecsillapodott, s ebbe-abba kapaszkodva eltámolyogtunk a szalonig.

Ott újabb cirkusz várt ránk, *Sir.* A tagok nemrég érkeztek, és még nem tudtak egyezségre jutni, mi van fent, mi van lent. Erre megkérdezhetné tőlem: hát a bútorok? Na persze, a bútorokat csavarokkal a padlóhoz rögzítettük, anélkül nemigen tudom, mire mentünk volna. De próbáljon okosan beszélni valakivel, aki kiborult. Arról nem is szólva, hogy ilyenkor mindenkibe belebúvik az ellentmondás ördöge; sose értettem, miért. Egy szó, mint száz,

fele banda, tótágast a mennyezeten, azt bizonygatta, hogy ez így normális. A páter meg különösképp hallani se akart róla, hogy visszaforduljon. Kiverte a huppot, hogy ilyen illetlen helyzetben nem áldja meg a frigyet. Szavamra, jó negyedórába tellett, amíg lassacskán úgy-ahogy mind egyenesen álltunk.

Végre ezen is túljutottunk, és összeadtak bennünket. Előbb a páter, majd a góré vágott le egy mondókát, miszerint ezentúl Betty meg én, jóban is, rosszban is, férj-feleség vagyunk. Na de hagyjuk. Azt se részletezem, milyen murisak voltak, ahogy a bútorokba kapaszkodva szövegeltek. A lakodalmi ebéd leírását is elhagyom, meg azt is, hogy milyen nehezen temettük magunkba a sok ételt-italt. Mindezt tudtuk előre, s szívókákkal meg csövekkel valahogy mégiscsak elboldogultunk. De különben sem ez a pláne a históriámban.

Későre járt, mire a dőzs véget ért. Én is, Betty is alig vártuk már, hogy magunkra maradjunk.

A többiek selmán ránk-ránk hunyorogtak, ahogy ilyenkor már a Földön is szokás. No de nem csűröm-csavarom tovább: egy adott pillanatban mindenki megjátszotta, hogy többé ügyet se vet ránk. Ekkor mi ketten, ugyanúgy, mint idejövet, összevissza kapkodva, egymásba kapaszkodva, visszavonultunk a hálóba.

Amint idáig ért, Joe elhallgatott, tekintete elrévedt, úgy tetszett, a felidézett emlékek tanácstalanná teszik. Én könyörgőre fogtam.

– Folytassa, Joe. Ne zavartassa magát. Mondja úgy, ahogy tudja. Az egész világ sóváran lesi, hogyan hasznosíthatja majd tapasztalatait.

– Hát tapasztalatnak ez csakugyan tapasztalat volt. Szóval… besiklottunk a hálóba. Különleges gonddal én magam rendeztem be. A góré rám bízta az egészet, s ami a komfortot illeti, a csúzlin semmi se hiányzott. Csak a nehézkedés.

Na jó. Besiklottunk. Magunkra zárom az ajtót. Nem szeretem a köntörfalazást. Átkarolom Bettyt, és csókolni kezdem. Nincs ebben semmi,

nem igaz? Órák óta egyében se járt az eszem, mint ezen a pillanaton, s persze Betty se játszotta meg magát. Ölelgettük hát egymást, s kezdtünk bomlani, érti, mit akarok mondani. Én meg, mert úgy éreztem, hogy mind a két karomra szükségem van, eleresztettem az ajtókilincset. Képzelje magát a helyembe. Nem gondoltam én akkor már semmire, s persze Betty se. Elvesztettük a fejünket. Azt hittük, hogy… De erről kár is beszélni, az egész nem tartott soká.

Legfeljebb egy-két pillanatig. Hirtelen valami erős ütésre ébredtünk… Bumm! mintha gumibottal fejbe sújtottak volna. Azt hittem, szétloccsan az agyam. A szánk, persze, szétvált, sose felejtem el, hogy Betty milyen arcot vágott. Ő is csillagokat látott.

– Azóta mozog egy fogam – szólt közbe Betty.

– Én abban a minutumban azt hittem, *Sir*, hogy valaki marha tréfát űz velünk. De nem ez történt. Kettesben voltunk. Csakhogy a nagy epekedésben egy kicsit elnehezedtek a lábaink,

amiben szintén nincs semmi. S pusztán a talajreakciótól felszálltunk a plafonra, és bevertük a koponyánkat. Szóról szóra ezt magyarázta a góré is. Ha az ember bármit is megnyom, ő repül az ellenkező irányba. Mindez a matematika alapelve szerint történt, előre megmondták, de ilyen esetben alapelv ide, alapelv oda, az ember halálin begurul.

– Értem, Joe. Én is begurultam volna a maga helyében. És aztán?

– Rögtön meghallja. De ne szakítson félbe, mert elvesztem a fonalat… Amikor rájöttem, mi a dörgés, azt gondoltam: nyugi, nyugi – és próbáltam lehűteni Bettyt, aki érthetően idegeskedni kezdett. Újra átkaroltam. Nekifeszültem a plafonnak. Kiszámítottam, mekkora erővel rugaszkodjam el. Úgy céloztam, mintha puskával lőnék, s visszalöktem magunkat a padlóra, pont egy nagy fotelba. Itt nem kellett semmitől se tartani: szilárdan oda volt rögzítve, nem repülhetett el. Kicsit

kilihegtem magam, aztán azt mondtam Bettynek:

„Nem számít, bébi, ne félj. Megfeledkeztünk erről a fránya nehézkedésről. Az egész szokás dolga. Nemsokára rá se hederítünk.”

„Ó, Joe – mondja erre, és szipog –, olyan süket ez, hogy furton-furt arra muszáj gondolni: valamiben meg kell fogódzkodni.”

Bevallom, *Sir,* én se éreztem magam teljes biztonságban. Mert, hogy megértse: Bettyt ráültettem a térdemre, s a jobbommal átfogtam a derekát. Bal karral pedig, a hétszentségit! a fotel karfájába kapaszkodtam, mert arra is ügyelnem kellett, hogy ezt se eresszem el, különben liftezhettünk volna újra felfele. Ez a gondolat, valahányszor birizgálni kezdett, annyira megkevert, hogy nem bírtam szívem szerint foglalkozni Bettyvel. Ezzel szemben mihelyst mégis komolyan bedobtam magam, és mind a ketten belemelegedtünk a mókába, én veszítettem el a fejem, és elfelejtettem

kapaszkodni a fotelba. Érti? A két dolog sehogy se vágott össze. S én meg, hopp! hol a bal karom szorításán lazítottam, és mind a ketten felszálltunk az űrbe, hol a jobb karomat tekertem le a derekáról, hogy másfelé sétafikáljon, s akkor meg ő emelkedett fel a térdemről, s készült elstartolni a legszokatlanabb szögben, alattam vagy fölöttem. Több ízben, *Sir,* épp csak a hajánál, az ujjai hegyénél, a lábánál meg a combjánál fogva ráncigáltam vissza, ott, ahol értem. Tiszta őrület volt.

– Megértem, Joe.

– Aki nem ült még ilyen pácban, nem is tudom, hogyan bírja megérteni. Tisztára megőrjítette az embert, hogy egyes testrészek kisiklanak a kezei közül, ettől úgy bepörögtem, hogy el se tudja képzelni. Én bíz' isten jámbor lélek vagyok. Nem akartam lerohanni Bettyt… Már csak azért se, mert úgy látszott, kezd tetszeni neki ez a faramuci helyzet.

– Miket nem beszélsz! – tiltakozott Betty.

– De bizony. Úgy látszott, tetszik neki. Elengedte magát, akár valami fürdőkádban. A kisujját se mozdította, hogy segítsen, bánta is ő, manőverezzek, ahogy tudok, pedig én már kezdtem vért izzadni. Megpróbáltam a lábam a fotel lába köré tekerni, hogy mind a két kezem szabad maradjon, elképzeli a pózt? Ezzel se jutottam semmire. Cseppet se volt kényelmesebb. Mert továbbra is kettőre kellett ügyelnem, a nehézkedésre meg Bettyre, s a kettő egyszerre nem ment. Ahogy már mondtam: a két dolog sehogy se vágott össze.

– Azt hiszem, Joe, senki se csinálta volna jobban a maga helyében. Folytassa.

– Így tartott ez egy darabig, egyszer felszálltam, máskor lelandoltam, ahogy már próbáltam elmagyarázni. Aztán azt gondoltam: „no, ebből elég, hagyjuk az érző kebelt”. Ha már annyira mindent tudni akar: se neki, se nekem nem volt többé okunk a halogatásra.

Erre, kézzel-lábbal szüntelen kapaszkodva, vetkőztetni kezdtem. Nem felejtette el, ugye? Betty menyasszonyi ruhát viselt, mindenféle firlefánccal. Bármennyire is nem illett ez ide, ehhez ragaszkodott: uszály, fátyol, mirtuszkoszorú és a többi. Nemsokára a rengeteg gönc ott úszkált körös-körül a szobában, s vagy lebegett, vagy – ha valamivel erélyesebben tessékeltem odább – visszapattant a faltól, és reánk hullt. Emlékszem: nem oltottam el a villanyt: az adott helyzetben a sötétség, ugye, túlságosan kockázatos lett volna. Nahát, ez a nagy csomó fehér, áttetsző cucc ott sétafikált körbe-karikába a villanykörte körül, akár valami szélfútta felhő. Azt hihette az ember, hogy a nap percenként eltűnik, megint előbúvik. Oltári volt! Emlékszem, amikor egyszer fél szemmel felsandítottam, ott láttam magam előtt a fátylat, a mirtuszkoszorú pedig egy méterrel a fátyol fölött úgy lebegett, mint szentképeken a dicsfény. Majd leesett az állam.

– Ez költői volt, Joe.

– Lehet. De akkor én nem ezt gondoltam. Mással voltam elfoglalva. Akkor – érti? – mindenáron ágyba akartam kerülni. Mondtam már, érző lélek vagyok. Nem akartam a nászéjszakámat egy fotelban tölteni. De hát vigyáznom kellett, hogy semmit se toljak el e miatt a fránya nehézkedési erő miatt.

Átöleltem Bettyt. Kiszámítottam, mekkora lendületet vegyek… igen, *Sir,* furton-furt számolnom kellett; már majd szétment tőle a fejem. Ellöktem magam a foteltől, és sikerült épp a paplanra landolnom. Megfogódzkodtam az éjjeliszekrény peremében, és óvatosan lefektettem Bettyt.

„Ne mozogj, bébi… – mondtam neki. – Most az a lényeg, hogy ne mozogj! Még csak ne is mocorogj. Maradj így, nyújtott lábbal, hullamereven. Ne végy nagyon mélyen lélegzetet. Hunyd le a szemed, és várj. Rögtön jövök.”

Úgy tett, ahogy mondtam, *Sir*, én meg ezalatt visszapattantam a fotelhoz, hogy szintén levetkőzzek. Nem akartam az adott helyzetben sem megsérteni a szűzi szemérmét, *Sir.*

– Ez csak dicséretére válik, Joe. Folytassa.

Egy másodpercig hallgatott, tétovázott.

– Nem való ilyen históriát elmesélni – szólalt meg.

Türelmesen eloszlattam aggályait.

– Nos – mondta tovább –, be kell vallanom valamit, *Sir.* Amikor… magától értetődik… anyaszült meztelenül megfordultam, és az imént lejátszódott kabaré után megláttam Bettyt, amint, ugyancsak anyaszülten, engedelmesen az ágyon hever, úgy éreztem, mintha áramütés ért volna. Nem tagadom, bepörögtem. Semmire se gondoltam tovább, s felé szaladtam. Végül is férj-feleség voltunk.

– Ez nagyon is megbocsátható, Joe. Feloldozom.

– Megbocsáthatónak talán megbocsátható, de kerge dolog volt. Újra megfeledkeztem arról a fránya nehézkedésről. Ezúttal rosszul számítottam ki a nekirugaszkodást. Igazság szerint nem is számítottam ki semmit – az ösztöneimnek engedelmeskedtem. Az eredmény az lett, hogy elhúztam fölötte, anélkül hogy akárcsak hozzá is értem volna. Siklórepülésben szálltam el az ágy fölött, Betty teste mellett, de nem bírtam belecsimpaszkodni. Kartávolságon kívül esett, alattam egy méterre. Bevertem a fejem az ágy elülső támlájába, s onnan visszaperdültem a hátsóhoz. Begurultam, *Sir*.

– Megértem, hogy begurult, Joe. Micsoda fonák helyzet!

– Nem vagyok benne olyan biztos, hogy megérti-e. Egyáltalán nem volt olyan sima ügy. Hadd magyarázzam meg, ha már minden részlet annyira érdekli.

Szóval: az én elrugaszkodásom hatásiránya, ahogy a túra matematikusa később

elmagyarázta, vízszintes volt. Világosabban: párhuzamos pályán mozogtam az ággyal, fölötte másfél méterrel, egyik faltól a másikig… Egyébként, ezt jól jegyezze meg, vízszintes meg függőleges, fölött meg alatt – elvesztették a jelentőségüket, amiatt a fránya nehézkedés miatt ugyanis nem volt többé se fent, se lent. Az egészet csak az ágyra kell hát vonatkoztatni. Az én Bettym még egyre ott feküdt, lehunyt szemmel, lelkiismeretesen elnyúlva, s én gépiesen mindent ehhez az ágyhoz mértem.

– Értem, Joe. Magának ez volt a világ közepe.

– Ez az… Nem tehettem hát mást, egyik faltól a másikig rúgtam magam. De ezt is jól jegyezze meg: ekkora magasságban a falak tükörsimák, sehol egy cső, egy kiugrás. Aki egy kicsit is jártas a mechanikában, ebből megérti, hogy valamilyen külső beavatkozás nélkül semmiképp se változtathattam meg a pályámat. Világos? Mindössze annyit tehettem, hogy ide-oda sétáltam a két fal között – amit legalább

hússzor meg is csináltam – s közben ott láttam magam alatt Betty testét, anélkül hogy el tudtam volna érni. Kezdtem a dologtól bezsongani.

– Elképzelem magam a helyében, Joe. Mégis, hogy vágta ki magát?

– Hosszú fejtörés után, *Sir*… Elmagyarázom rögtön az egészet. Amikor már kivoltam a sok agy- meg talpcsapkodástól, abbahagytam a mozgolódást, és megpróbáltam gondolkodni. Ekkor lecsökkent a sebesség, később ezt is elmagyarázta a matematikus: enyhe fékezés történt a műholdon a mesterséges levegő miatt, így végül megtorpantam az űrben, de ez se volt jobb.

– Nem volt jobb, Joe?

– Sőt, rosszabb, *Sir.* Hallgasson ide, és próbálja elképzelni. Mire halálosan elcsigázva megállapodtam, épp az ágy fölé kerültem, Betty fölé, de olyan messze a faltól, hogy nem lökhettem el magam, szóval, egyáltalán nem bírtam már meg se mozdulni… Jobban szólva: a

gravitációs központom, a lágyékom, a legteljesebb mozdulatlanságra volt kárhoztatva. Körülötte minden tagomat mozgathattam, behajlíthattam, kinyújthattam, valahogy úgy, mint egy szál pókháló végén rángatózó pók, vagy egy lepke, amelyeket gombostűvel feltűznek valami láthatatlan síkra. S ehhez még csak annyit: annyira magamon kívül voltam, hogy összevissza csápoltam. Anyaszült meztelenül, ha még nem felejtette el, hason fekve az űrben, több mint egy méterre Betty fölött. Na, jó. És ekkor mi történik? Az én Bettym kinyitja a szemét, *Sir*.

– Kinyitja a szemét, Joe!

– Ó, *boys!* Ha látta volna, micsoda képet vágott! Még most is látom, hogy fintorog, most is hallom, mekkorát sikolt. Engem ez még csak jobban megkevert. Igaz, Betty azonmód újra le is hunyta a szemét, és olyan görcsösen csukva tartotta, mintha izzó vassal égetnék. De ezzel nem sokra mehettünk.

– Miért? Azt hiszed, te szép látvány voltál, amint ott lebegtél és kapálóztál fölöttem? – tiltakozott Betty. – Sose hittem volna, hogy van ilyen borzalom a Földön, de akár az egekben is. Nem pillangóra vagy pókra emlékeztettél te engem, hanem polipra. És hozzád képest még egy polipban is lett volna emberi. Döntse el maga, *Sir.* Soha lány nem látott még ilyet a nászéjszakáján. El se bírtam képzelni ilyen kabarét.

– Elismerem, nem lehettem valami szép látvány egy ártatlan menyecske számára. Én, aki megesküdtem, hogy tapintatos leszek, magam is restelkedtem viselkedésem miatt. De végül is a szájtépés nem vezethetett semmire. Így hát, miután újra spekuláltam egy darabig, azt mondtam Bettynek:

„Ide figyelj, bébi. Ilyenkor nem szabad az embernek kiborulni. Itt vagyok, láttál. Én vagyok az, személyesen. Talán nem olyan vagyok, amilyennek megálmodtál, de nem én

tehetek róla. Meglásd, jobb lesz, mihelyst a közeledbe kerülök. A távolság téveszt meg, zavar össze mindent, s erről is csak ez a fránya nehézkedés tehet. Mindenesetre most nem bírok mozogni. Neked kell segítened. Hunyd le a szemed, és csináld azt, amit mondok. Nyújtsd ki óvatosan a karod, és fogódzkodj meg az éjjeliszekrény peremében. Az fix pont. Ha ezt megtetted, de nem hamarabb, függőlegesen felém emeled az egyik lábad, úgy, mintha a hasizmodat tornásztatnád. Világos? Akkor majd én beléd csimpaszkodom, és visszaereszkedem melléd, s többé nem látsz ilyennek."

A lehető leggyöngédebben kellett beszélnem, *Sir*, különben rájön az idegroham. Így aztán néhány másodperc múlva nagy nehezen megnyugodott. Sőt annyira felbátorodott, hogy a fél szemét résnyire ki is nyitotta; csak a fél szemét, s azt is nyomban lehunyta. Én nem éppen erre ösztökéltem. Nagy valahára azonban mégis rászánta magát, hogy azt tegye, amit

mondtam. Megfogózkodott az éjjeliszekrényben, és felém nyújtotta a lábát. Betty hajlékony. Elég magasra ért a lába. Elkaptam a nagyujját. Meg voltam mentve. Felhúzódzkodtam a lábán, jobban szólva leereszkedtem rajta, s végül ott voltam mellette az ágyban.

Azt hiszi talán, hogy ezzel befejeztük, és boldogok lehettünk? Nos hát, téved! Csak most kezdődött igazán a cirkusz. De ami ezután jött, még bajosabb elmondani.

– Mondja el, Joe.

Sokáig, visszafojtott lélegzettel ott feküdtem mellette. Nem gondoltam rajta kívül semmire. Az efféle látvány – érti? – egy életen át megzavarhatja az embert. Betty elvörösödött, majd tetőtől talpig elfehéredett. Nyugtatgattam, babusgattam, ó, egészen gyöngéden, míg ő is, én is fokozatosan föl nem engedtünk. Kivirult újra, s mert érezte, hogy mellette vagyok, végül erőre kapott, és kinyitotta a szemét.

Mit mondjak még? Elérkezett a perc, amikor újra begerjedtem. Értsen meg! Betty teljesen megnyugodott, ideje volt a tettek mezejére lépni. Én meg, pechemre, újra nem gondolkodtam, csak éreztem. Jobban nem tudom megmagyarázni.

– Így is világos, Joe. Nagyon jól megértem.

– Világosnak világos, de megint kihagytam a számításból azt a fránya nehézkedést. S ami ezután történt, olyan volt, mint egy lidérces álom.

Talán nem felejtette még el, hogy magyarázta meg a góré az alapelvet? Ezen az emlékezetes éjszakán nemegyszer eszembe jutott: *Bármilyen tárgyra gyakorolt nyomás ellenkező irányú reakciót vált ki, anélkül hogy az embert bármi is fékezné…* satöbbi. Közérthetőbben: ha valaki előretol valamit, ő maga hátraperdül. Látom, leesett a tantusz. Megértette, mi a dörgés, mert vigyorog. Csakhogy más valamit megérteni a Földön, ahol az embert köti a súlya, és más végigszenvedni a

kísérletet egy mesterséges holdon töltött nászéjszakán. Első esetben talán vigyorogni kell, de második esetben, amikor az ember úgy pattan vissza, mint egy gumilabda, esküszöm, nincs ebben semmi mutatnivaló.

– Ne haragudjék, Joe.

– Semmi baj. Szóval, pontosan ez történt velem. Az első próbálkozás után felszálltam rézsút a mennyezet egyik sarka felé, és bevertem az ülepemet, méghozzá, mondhatom, alaposan, mert heves akcióba léptem, s így a reakció ugyancsak nagyot csattant a hátsó részemen. Ezúttal elborult előttem a világ, *Sir.* Egy másodperc töredékéig se gondolkodtam. Képzelje magát a helyembe!

– A helyébe képzelem magam, Joe.

– Mondom, nem gondolkodtam. Dühösen elrugaszkodtam, és úgy zuhantam vissza Bettyre, akár egy stuka. És amikor az egészet elölről kezdtem, ugyanaz a cirkusz. Visszaszálltam, mint egy teniszlabda. És minél

inkább begerjedtem, minél jobban kiborultam és becsavarodtam, annál gyorsabban repültem, és erősebben vertem be az ülepem a mennyezetbe. Ötvenszer is nekiduráltam magam, *Sir,* s a végén már vörösre dagadt az ülepem. De ez semmi se volt ahhoz képest, hogy mi játszódott le a lelkemben. Azt hittem, rögtön kitör rajtam a dili.

– Azt hiszed, nekem népünnepély volt? – szólt közbe Betty. – Lehet, hogy te teniszlabdának érezted magad, de én mintha teniszütő lettem volna, vagy olyasféle háló, amilyenről a cirkuszi akrobaták visszapattannak.

– Evett is a fene miattad, Betty. Érti, *Sir?* Még egyre ott feküdt, csukott szemmel, s én láttam, hogy kezd az eljárásomon marhára csodálkozni, egészen leesik az álla. Bele kell képzelnie magát az embernek az ő helyébe. Tapasztalatlansága ellenére szörnyű furának találhatott. Ez így nem mehetett soká. Miután kezdtem kifáradni,

rájöttem, hogy heveskedéssel semmire se jutok; ellenkezőleg. Nincs mit tenni, mint megint csak *gondolkodni.*

Ó, *Sir!* Ilyen állapotban gondolkodni! De muszáj volt. Amikor a nyers erő már nem segít, csak ésszel, finesszel érhetünk célt. Sajnos ekkor is az volt az ábra, hogy más az ész, és más a szerelem, amint a história folytatása bőven igazolni fogja.

Abbahagytam hát a repkedést az ágy meg a plafon között. Sikerült végre Betty mellé leszállnom. Miután alaposan kifújtam magam, töviről hegyire megforgattam, mi is a teendő.

Hülye vagyok – vontam le a következtetést. – Az egész nem olyan nehéz. Csak nem szabad kiborulnom, mint eddig.

„Ide hallgass, bébi – magyaráztam Bettynek, miután végiggondoltam a tervemet. – Elismerem, nem mindennapi kabaréba keveredtünk. De egy kis türelem, és minden rendbe jön. Itt vagyunk a csúzlin. Nincs

nehézkedés. Alkalmazkodni kell a körülményekhez. Ahogy elnézem a problémát, mindössze egy megoldás van. Meg kell kapaszkodni."

„Megkapaszkodni, Joe?" – kérdi ő.

„Megkapaszkodni. Te csak ne törd a fejed, bébi, majd én gondolkodom mind a kettőnk helyett. Ide süss. Kinyújtod mind a két karod, mintha a hátadon feküdnél a tengeren. Jobb kézzel továbbra is megkapaszkodsz az éjjeliszekrényben. Ballal… várj… Megfogod ezt a zsineget, rögtön a fotelhoz erősítem. Rendben? Nem nehéz az egész. Tied a könnyebbik szerep. Erősen fogózkodsz, és azonkívül, hogy nem szabad a fogásodon lazítani, nem gondolsz semmire. Én majd megkapaszkodom a válladba, ne izgulj, ha valamivel erősebben szorítalak. Te csak tartsd magad erősen, bármi is történik."

„Ó, Joe – mondja. – Nem tudom, bírom-e majd. Sose hittem volna, hogy ilyen lesz a nászéjszakám."

– Azért ami igaz, az igaz: megértetted, Betty, hogy neked is segítened kell. Sok asszony talán nem lett volna ilyen kezes. Ő engedelmeskedett. *Sir*. Elhelyezkedett, úgy, ahogy kértem… amikor láttam, hogy markolja a zsineget, az jutott eszembe: olyan, mint egy kötélugró kislány. Még túlságosan gyorsan is engedelmeskedett, *Sir*, mert, azt hiszem, mondtam már, de nem ismételhetem elégszer: a szerelem meg a józan ész két dolog, a kettő sehogy se fér össze. Szóval, miután kimerült a kobakom a tervkidolgozásban, egy darabig várnom kellett, amíg újra kitisztul a fejem, hogy megvalósítsam az elképzelésemet. Érti?

– Értem, Joe.

– Szóval… Betty engedelmes volt és türelmes, nem mondhatom, hogy nem volt az. Na jó. Nemsokára fel is készültünk újra, ő erősen megkapaszkodott a két fix pontban, én meg a vállában. Azt hittem, megtaláltam a megfelelő

megoldást; de ismét csalódtam, *Sir*. Még így se ment.

– Igazán, Joe? Így se?

– Így se. Miután személyesen megtapasztaltam a dolgot, a matematikus ezt is elmagyarázta. Rögtön mindent meg fog érteni. Betty kapaszkodó keze két fix pont volt. Rendben. Két fix pont – amint a matematikus később elmagyarázta – meghatároz egy egyenest, egy tengelyt, ez esetben Betty kinyújtott karjának tengelyét. Ez is rendben volna hát. Attól, hogy az én kezem ezen a tengelyen nyugodott, semmi se lett stabilabb. És amikor mindössze egy fix tengely van, a többi szilárd test ekörül foroghat; így szól a geometria. S rögtön kiderül: a mi kettőnk teste se volt kivétel.

Csak cirkuszban látni efféle akrobatamutatványt, *Sir!* Nem eresztettük el egymást, rendben, így én nem szálltam fel többet a plafonra. Csakhogy valahányszor

akcióba léptem, jött a reakció, s én teljes testemmel körözni kezdtem Betty keresztbe kifeszített karja, azaz közös tengelyünk körül. Akár a nap, úgy forogtam. Addig-addig, míg be nem vertem a lábam az ágy mögötti falba.

S közben Betty? Eleinte legalábbis feszesen tartotta magát. Csakhogy ennél többet kívánni egy fiatal asszonytól nem lehet, ugye? Nem kívánhattam józan ésszel, hogy a teste többi részét olyan mereven tartsa, mintha fából volna. Ráadásul, mivel ő is hullámzott – érthető, ugye? –, egy idő után ő is elszabadult, és forogni kezdett velem együtt a tengely körül, egészen addig, míg össze nem ütköztünk, s ettől fogva egymással ellentétes irányban pörögtünk. Képzeljen el egy ásító krokodilust, nos, olyanok voltunk mi ketten, mint egy kinyíló, becsukódó, újra kinyíló állkapocs, de úgy, hogy egy másodperc töredékénél tovább sose érintettük egymást. Nem tudom, elképzeli-e a látványt?

– Mintha előttem volna, Joe. Remekül írja le.

– Persze, ez így nem tarthatott órákig. Az én szegény kis Bettym végül is kinyitotta a kezét. Én nem eresztettem őt el, és mivel ez épp egy dühödt krokodilusásítás közben történt, hirtelen mind a ketten felszálltunk a nászszoba terébe.

Micsoda utazás, *Sir!* Tótágast, fenékkel felfelé, a lábam azt se tudom, hol, forogva, pörögve, kavarogva, röpködve közös gravitációs központunk, s olykor teljes kört leírva, immár el-elmozduló tengelyünk körül, hol hassal, hol farral, elölről meg hátulról súrolva egymást, s aztán mintha csak elfogna bennünket az irtózat, nyomban el is távolodunk, anélkül hogy egyszer is sikerülne szorosan egymás mellett maradnunk. Én meg – mert lassan olyan lett ez már, mint egy rögeszme – mindinkább kimerültem a kétségbeesett rúgkapálózástól, holott ez semmire se vezetett, sőt, ellenkezőleg. Mert ez már nem földhöz rögzített korláthoz hasonlított, hanem lengő trapézhoz; szabadfogású birkózáshoz egy háromdimenziós

szorítóban; nem, ennek már neve sem volt. Se fent, se lent, többé nem volt semmi.

Talán azt fogja erre mondani: ebbe az irányba kellett volna keresni a megoldást. Fütyülni a nehézkedési erőre, a fentre, a lentre, az egészre. Nem gondolni többé se ágyra, se bútorokra, semmire, kézzel-lábbal erősen összekapaszkodni, s a légüres térben szerelmeskedni. Könnyű magának, könnyen beszél. De mi megpróbáltunk. *Sir.* biztosíthatom. Csakhogy az űrben szerelmeskedni úgy, hogy az ember közben a gravitációs központja körül forogjon… nem, ezt el se tudja képzelni, milyen. Mindig akad valami hézag. Sose hittem volna, hogy valamennyi testrészünkre ennyire szükség van. Ha feszesen tartott a kéz, lazábban szorított a láb. Ha megfeszült a láb, az ágyék engedett, akárcsak pihederékaljba süppedt volna. S ha minden egybevágott, ott volt, de ez is elég volt, a szédülés, mivel ott kavarogtunk a szoba fala, a padló, a mennyezet, a bútorok meg a lámpa

körül. A tapasztalat beszél belőlem, higgye el. Feltétlenül meg kell támaszkodni valami szilárd pontban… Talán minden másképp alakul, ha Betty tapasztaltabb, de persze így tehetetlen volt. Sírt, és azt papolta, hogy visszamegy az anyjához.

Mindent megpróbáltunk, *Sir.* Vannak a földön elferdült ipsék, akik mindenféle figurákat emlegetnek. Nahát, *Sir,* ezen az éjszakán Betty meg én, higgye el, több figurával kísérleteztünk, mint amennyit a Földön meg az összes bolygón valamennyi beteges pali megálmodhat. Olyan figurákkal, *Sir,* amelyektől még most is fejembe tódul a vér, amelyektől a pokol ördögei is pofára esnének. Ismétlem, mindent megpróbáltunk. Összekötöttük egymást a kezünknél fogva. A lábunknál fogva. Egy ideig begöngyöltük magunkat a még egyre fölöttünk lebegő menyasszonyi fátyollal is. Mindig akadt valami hézag. Ekkor isteni ötletünk támadt. Bebújtunk az ágy alá; de itt meg túlságosan szűk volt; akár

egy konzervdobozban, úgy éreztük magunkat. Végül is itt húztuk ki az éjszakát. Az ágy alatt, egymás mellett fekve, mint két gyerek, s akkora tengeribetegséggel, hogy…!

Hát ez az én kalandos históriám, *Sir,* ha már annyira kíváncsi rá. Nincs tovább, de ennyi is elég belőle. A következő éjszakákon ugyanaz a cirkusz ismétlődött meg, kisebb-nagyobb változásokkal, de a végén mindig mi húztuk a rövidebbet a légibalettből. Nem volt mit tenni. Ekkor megpróbáltam tanácsot kérni a túra tudósaitól. Eleinte türelmesen, sőt némi érdeklődéssel hallgattak. Szántak bennünket. Még segíteni is iparkodtak.

A matematikus levágta a tudományos dumát: mi miért történt így. A fizikus még ennél is továbbment. Összebütykölt egy bonyolult szerkentyűt elektromos meg mágneses mezőkkel, aminek bizonyos mesterséges nehézkedést kellett volna teremtenie. Csak egy volt a hiba: ahhoz, hogy a mezők erőt fejtsenek

ki, be kellett bújnom egy általa kifundált, csupa fémszíjas maskarába, akár egy kényszerzubbonyba, ott pedig kemencemeleg volt. A főmechanikus, a barátom, azzal állt elő: használjak sugárpisztolyt. „Koordinálni kell az erőket” – mondta. Megpróbáltam, de sose sikerült eléggé.

Még a páter is ellátott tanácsokkal. Amikor látta, mennyire ki vagyok borulva, ő is letört. Egy napon félrevont, és hosszú beszédet tartott – nem vagyok benne bizonyos, jól értettem-e, mert teletűzdelte latin szavakkal –, de a lényeg az volt, hogy tekintve a rendkívüli körülményeket, az egyház talán szemet hunyna, ha olyan figurákat ötlenék ki, amelyek nem felelnek meg teljesen az isteni törvényeknek. Esetleg előre feloldozna, ha töviről hegyire elmagyaráznám neki. Nem tudom, mennyire feleltek meg a figuráink, de annyit tudok, hogy mihelyt részletezni kezdtem… ó, *boys!* legalább egy tucatszor úgy startolt fel a plafonra, akár egy

denevér, annyira becsavarodott. Ezután buzgón imádkozni kezdett, s egészen megkukult.

És aztán, ahogy telt-múlt az idő, mind kerülni kezdtek. Úgy látszott, kirúgnak rám, pipásak. Megértettem, hogy a históriám árnyékot vet az utazásra, s többé nem beszéltem róla. Betty is, én is beletörődtünk, hogy megvárjuk, amíg visszatérünk a Földre.

Joe sokáig hallgatott, elrévedt.

– Érti, *Sir?* – folytatta. – Nem akarták elismerni, hogy a csúzli nem minden szempontból tökéletes… ahogy azt azóta annyi interjúban hangoztatták. Ide akartam kilyukadni, az egészből ezt lehet leszűrni.

Amikor erről beszélnek, *Sir,* mind hazudnak, Betty meg én tanúsíthatjuk. Lehet, hogy a nehézkedés nélküli csúzlijuk alkalmas tudományos megfigyelésekre, prímán lehet vele csillagokat vizsgálni, marha jól lehet vele kozmikus sugarakat felfogni, ezt nem vitatom. De ami a szerelmet illeti, *Sir,* itt még sok hiba

van! Nincs a világon még egy hely, amit kevésbé ajánlanék nászutasoknak, hacsak nincsenek beteges hajlamaik. Higgye el ezt Joe-nak. S most arra kérem, írja ki az egészet böhöm nagy betűkkel a lapjában, hadd szolgáljanak legalább valamire a tapasztalataim.

– Megígérem, Joe.

VÉGE

PIERRE BOULLE

A kígyó kudarca

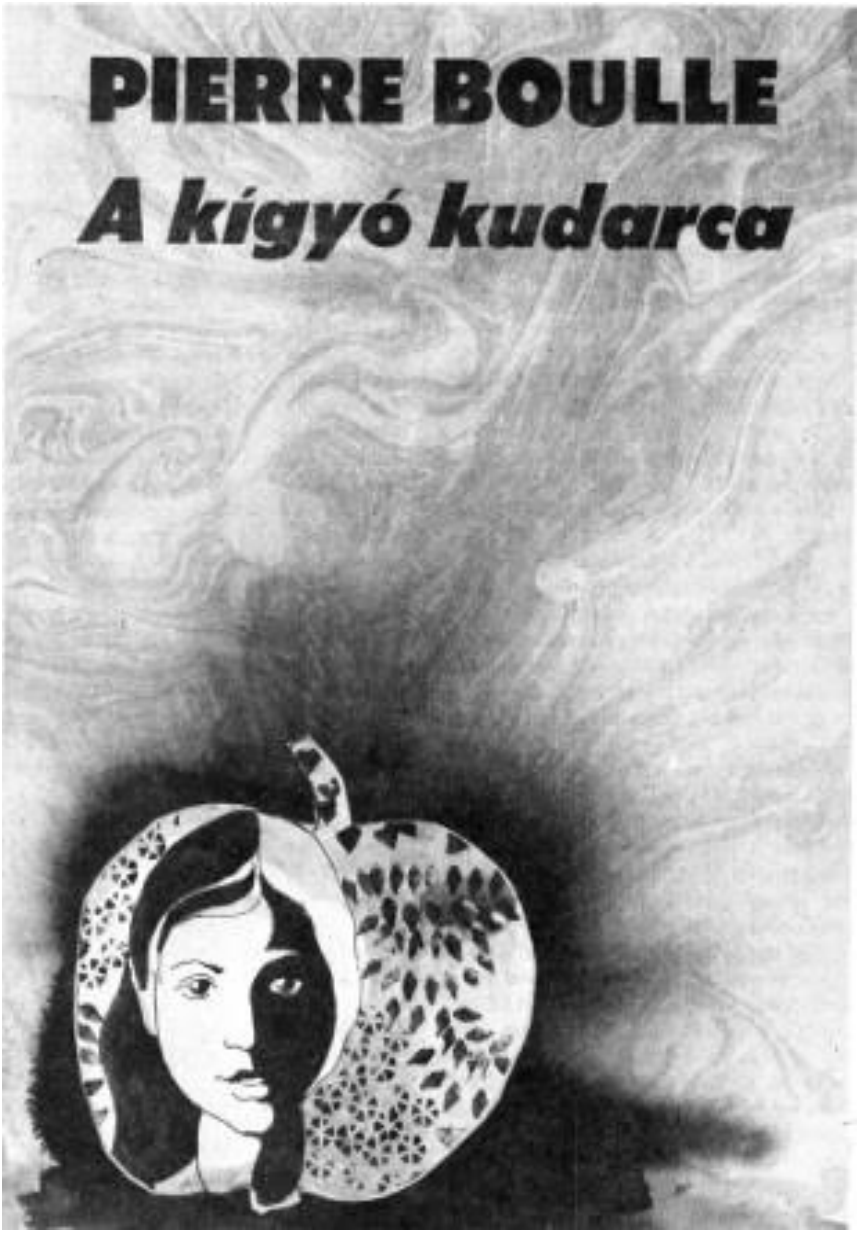

A kígyó kudarca

Fordította:
Szőllősi Zoltán

Rajzolta:
Sárkics György

Megjelent:
Rakéta Regényújság
1981./23. számában

1.

A bolygó, ahol ez a hallatlan esemény történt, tagja a mi világunk egy igen távoli csillagrendszerének. A történet épp akkor játszódik, amikor a mezők már magot hozó növényeket és a fák pompás gyümölcsöket érlelnek. A fákat és ligeteket mindenféle madár és vad népesíti be. Az ég vizétől nemrég elvált tengelyekben pedig változatos formájú halak siklanak nagy bőségben.

Egy erdő mélyén, ahol kusza liánok még őrzik az alig elmúlt káosz némi nyomát, néhány napja egy nagy kiterjedésű, de arányaiban tökéletes kert bukkant fel. A zöld gyep, a csodálatosan illatozó virágmezők és a fák ezerszínű lombozata híven tükrözik alkotójuk művészi ízlését és képességeit.

Az örömöknek e helyén egy fiatal és tökéletes szépségű nő sétál. Meztelen, és nem tud róla.

Lassan megy, kissé még bizonytalan léptekkel; táguló orrcimpája élvezettel szívja be a körülötte lengedező illatokat. Bársonyos simaságú csillogó kavicsösvényen halad, amely puha a lábnak, mint a finom homok. Az út egy kanyarulatához érve

megfordul, és a földön, nem messze tőle, egy elnyúló emberi alakon pihen meg a tekintete. Mikor meglátja a fa árnyékában heverő társát, elmosolyodik. Gyakran mosolyodik el. Ebben a kertben az élet minden megnyilvánulása felderíti arcvonásait. A férfi nem látja e mosolyt, mert alszik, boldog ártatlanságban ég felé fordítja arcát. Meztelen, és ő sem tud róla.

Az asszony egy pillanatig habozik: hívja vagy ne hívja társát sétálni. De nem szólítja, és csendben folytatja útját. Bár szívesen járja társa oldalán az ösvényeket: a jelenlététől, a hozzásimult csípőjétől, derekát átfonó izmos karjától szelíden elbódul, de ízleli már a magány varázsát is ebben a kertben, ahol számára minden újdonság, talán mert így egyedül mélyebben átjárja a gyönyör, minden élő-buja hajtás, fű, fa, virág láttán.

A kertet átszelő folyóhoz ér, és egy ideig homokos partját követi. Ott áll meg, ahol a folyó négy ágra szakadva elhagyja ezt a területet. Fellép egy kőre, hogy jobban szemügyre vegye az áramló, csillogó vizet, amely elvész az erdő ismeretlenjében. Mosolyog; szeme hasonlóan csillog, mint a folyó vize.

Percekig így marad, szinte álomba merülve, majd elindul ismét. De nemsokára másik útra tér, amely

lassan kanyarodva visszavezet a facsoporthoz, ahol társával lakóhelyet választottak. Úgy határoz, hogy meghosszabbítja az egyedüllét perceit. Talán ettől – érzi zavarosan – nagyobb lesz az öröm, ha majd újra rátalál társára.

Az ösvényen körülbelül a kert közepéig jut. Ez itt a gyümölcsös. Ezt is, mint a kert más részeit, biztos művészettel szerkesztették és alkották meg, az érzékek ártatlan kielégülésére. Selymes pázsitján, amely olyan egyenletes, mint a szőnyeg – bár sohasem nyírták – fák magasodnak szétszórtan, fajtáik minden változatában. Az árnyas lombot a gazdagon termő piros héjú gyümölcs, amelyből még nem laktak jól soha, csillagos égbolttá változtatja; lakoma a szemnek, mindaddig, míg a zamatos gyümölcsök a fiatal bolygó minden illatát magukba nem sűrítve, finom táplálékul nem szolgálnak, amivel aztán betelni sohasem lehet majd.

A gyümölcsös felépítésének van néhány különös vonása is, köztük az, hogy ennél az alkotója a geometriára ügyelt. A pázsit nagy kiterjedésű, de pontos ellipszis alakú. A kerületén erdőt alkotnak a sűrűn növekedő fák, **a** belseje felé, a nagytengely irányában pedig fokozatosan ritkulnak. Így aztán **a** középpont közelében a térség teljesen szabad. Itt csak

két fa áll, két különálló magas fa, lombozatuk dúsabb, gyümölcsük élénkebb színű, mint **a** többinek.

Ez a két szimmetrikusan ültetett **fa** az ellipszis egy-egy fókuszában magasodik. A középpontban pedig egy olyan szökőkút működik, melynek vize csodálatosképpen kiapadhatatlan. A vízsugár az ég felé emelkedik, és apró cseppekben hull vissza a gyümölcsösre, sőt termékenyítő permete eljut a kert legszéléig is, **a** virágokra, növényekre és gyümölcsökre.

Az asszony újabb pihenőt tart **a** gyepszőnyeg szélén. A csodálatos forrás szivárványom vízsugarának játékát szemléli a magasban. Amikor mellét a finom permet alá tartja, mosolyog. Aztán a fák közt kanyargó ösvények egyikén belép a gyümölcsösbe.

Az ágak szinte a földig hajolnak. Itt mindent úgy terveztek, hogy ne kelljen vesződni semmivel sem. A legszebb gyümölcsök kéznyűjtásnyira vannak tőle, de az asszony nem nyúl értük. Mélyebben hatol a gyümölcsösbe, átvág az első fák sűrűjén, egy gyérebb ligeten, és csak az ellipszis közepe táján áll meg, nem messze a bűvös kúttól, a többitől különböző és különálló két fa egyikénél, amelynek gyümölcseit napfény aranyozza be. Lábujjhegyre kell emelkednie, hogy elérje a legmagasabb ágakat, de ez a jelentéktelen

erőfeszítés, vágya kielégülésének forrása, a homlokot is szárazon hagyja.

Leszakít egy gyümölcsöt, végighúzza ujját a héj gyönge hamván, és bő levű húsába harap.

– Asszony!

Az asszony meglepődik, és először az ég felé néz. Csak egy hangot ismer ebben a kertben a társáén kívül, és az a hang mindig felülről jön.

– Asszony, itt vagyok! Vesd tekinteted a földre!

Engedelmeskedik, és a szökőkút szivárványfátylán keresztül, a másik fókuszt elfoglaló fa lábánál,

észrevesz egy kígyót. Az asszony átmegy a bűvös szivárványon, odalép a kígyóhoz, fölé hajol és rámosolyog:

– Mit akarsz?

Csöppet sem csodálkozik, hogy állatot hall beszélni. Igazán semmilyen csoda nem lepheti meg ezen a helyen, hisz naponta számtalan tárul elé.

– Miért nem eszel ennek a fának a gyümölcséből? Ezek a legjobbak.

Az asszony azt feleli:

– A társam és én a kert minden gyümölcséből eszünk, kivéve e fáéból, mert ez a fa a jó és a rossz tudásának a fája. Az Úr azt rendelte nekünk, hogy egy szemet se együnk belőle. Meghalunk, ha nem engedelmeskedünk neki.

A kígyó fáradt és monoton hangon felel neki, elismétli a számtalanszor hallott tanítást:

„Bizonyosan nem haltok meg; de tudja az Úristen, hogy mihelyt esztek belőle, megnyílik a szemetek, és olyanok lésztek, mint az Isten: a jó és rossz tudói.”

Kitekeredik tehát, és visszahúzódni készül, nem törődve a jól ismert folytatással. De az asszony a szökőkút túloldalára mutat, arra a fára, amelyet az

imént hagyott ott, és ezeket a meglepő szavakat mondja:

– Mindennap eszem a többi fa gyümölcséből, és különösen abból ott, amely az élet fája, de semmi sem bírhat arra, hogy ennek a gyümölcséből egyek, amely a jó és a rossz tudásának a fája.

Ezekre a szavakra a kígyó megfeszült testtel megáll:

– Valószínűleg félreértettétek… – kezdi.

De az asszony magatartása nem hagy kétséget megmásíthatatlan elhatározása felől. A kígyó még egy jó darabig ott marad, de nem szólal meg. A világmindenség hárommilliárd bolygóján eljátszotta már ezt a szerepet, és ez az első eset, hogy ilyen választ kap.

Az elbizonytalanodott, megalázott és dühös kígyó megpróbálja eltitkolni nyugtalanságát, és meggyőződéssel kísérletezik, olyan szelíd és álnok hangon, amire csak képes.

– Bizonyos, hogy tévedsz. Nézd ezt a sötéten pirosló gyümölcsöt! Ismersz-e kellemesebbet, étvágygerjesztőbbet ennek a látványánál? Márpedig tanúsíthatom, hogy a szem élvezete semmi ahhoz a boldogsághoz képest, amely akkor vár rád, ha

megízleled. A húsának zamatja utolérhetetlen égen és földön. Csak egy harapás, és a legnagyobb gyönyör árad szét ereidben. Nem hiszel nekem? Figyelj hát!

A kígyó leszakított egy gyümölcsöt, és egyszerre lenyelte, majd rögtön vad rángatózásba kezdett a földön, hogy vonagló teste a végletes gyönyör látszatát keltse. Az asszony még mindig mosolygott, de közönnyel nézte.

– Érdekes vagy – mondta de nem tudsz kísértésbe vinni, mert nem ettem a gyümölcsből, és nem ismerem a jót, és így azt sem, amit te boldogságnak, élvezetnek, gyönyörnek nevezel.

A kígyó haragra lobbanva e választól, nem fékezte már dühét. – Ha nem eszel a gyümölcsből, beléd harapok, és az nagyon rossz lesz neked.

– Rossz? Mivel nem ettem a gyümölcsből, most sem tudom, hogy miről beszélsz. Szavaidnak nincs semmi értelme. Nem fogsz megkísérteni.

– Meghalsz – hörögte a kígyó, végsőkig elkeseredve.

– Nem halok meg – felelte az asszony makacsul mert ettem az élet fájának gyümölcséből, és ezzel elnyertem az örök életet. De te mindjárt meghalsz, mert ettél a tiltott gyümölcsből.

Egy erős ágat ragadott, és egyetlen ütéssel összetörte a kígyó gerincét. Kíváncsian szemlélte vergődését, egészen addig, míg a halál nem végzett vele. Aztán még egyszer elmosolyodott:

– Láthatod, hogy igazam volt – mondta.

S gyorsan elment az átkozott fától, vigyázva, hogy még csak hozzá se érjen, ahogyan az Úr parancsolta.

Az asszony folytatta sétáját, és nem gondolt többet az esettel, gyorsan elfelejtette. Elhagyta a gyümölcsöst, és ösztönözve az öntudatlan vágytól, hogy társával találkozzon, meggyorsította lépteit.

A sarjerdőt, amelyen áthaladt, élénkvörös, tüskétlen virágok borították. Meg sem állt, úgy szakított le egy szálat, és nézegette, aztán, hirtelen ötlettel, minthogy könnyű szellő szállt a kerten át, leszedte a finom szirmokat, és szélnek eresztette, kíváncsian, hogy lássa, hogyan libegnek-szállnak erre-arra a fuvallatban. Ebben a pillanatban a feje körül egy tűzpiros pillangó kezdett röpködni, és leszállt a karjára. Az asszony megfogta, bámulta egy ideig, majd egyenként kitépte szárnyait, és a levegőbe szórta, mint előbb a szirmokat. Mivel nem tudta, hogy mi a jó és mi a rossz, továbbra is

csak egyre mosolygott a színes szárnyfoszlányok és az ujja közt vonagló megcsonkított test láttán.

Mikor kiért a sűrűből, egy fa mellett egy farkast vett észre, amely a szájában egy bárányt tartott, és épp a torkát készült átharapni. Melléjük lépve az asszony lehajolt, és ugyanolyan mosolygós pillantást vetett a vad kegyetlenségtől csillogó szemére, mint az áldozat megtört, könyörgő tekintetére. Mihelyt a farkas, a jelenlététől megriadván, engedett szorításán, a bárány félholtan, utolsó ösztönével szökni próbált. Az asszony megfogta, és visszarakta a hóhérja szájába, mire a vad megnyugodva, egyetlen roppantással átharapta a bárány torkát. Az asszony ezután megsimogatta a

farkas hátát, majd megállt, hogy ugyanazzal az ártatlan kézzel az áldozat puha és meleg gyapját is megsimogassa. Gonoszság nélkül tette mindezt, egyre mélyebbre merülve a jó és a rossz tudásának nem ismerésében.

Később csatlakozott társához; eszébe jutott a kígyóval való találkozása, és elmesélte neki a történteket. A férfi csöndben hallgatta, és komoly arccal helyeselt. Miközben együtt örültek annak, hogy az asszony ellenállt a kísértésnek, és engedelmeskedett az Úr parancsainak, a szellő, amely a kertben fújdogált, egyszerre felerősödött, és az ő hangját hallották:

– Ember, asszony, hol vagytok?

– Itt vagyunk – felelték mindketten. – Itt vagyunk előtted. Hallottuk hangodat, és idefutottunk, készen rá, hogy szolgáljunk téged.

Az Úristen egy ideig elbizonytalanodva hallgatott, éppúgy, mint a kígyó, de határoznia kellett, mert a férfi és az asszony itt álltak előtte; nem is gondoltak rá, hogy elrejtőzzenek, pedig meztelenek voltak, de nem tudtak róla. Amikor végre beszélni kezdett, árnyalatnyi bosszúság érzett a hangján.

– Tehát nem ettetek a gyümölcsből, amit tiltottam tőletek?

– Nem, Uram – válaszolta az asszony örök mosolyával. – Ettem az élet fájának gyümölcséből, ahogy megengedted, de a jó és a rossz tudás fájának gyümölcsét megérinteni is óvakodtam, noha a kígyó megkísértett, de én ellenálltam neki. Nagyon értékelem tilalmad mindenhatóságát, Uram, mert a kígyó, aki evett a tiltott gyümölcsből, a kígyó rögtön meghalt.

– A kígyó meghalt – mormolta a hang különös hangsúllyal.

– Én öltem meg, hogy megbüntessem – mondta az asszony –, eszközül szolgáltam igazságos haragodnak. Ami engem illet, továbbra is alávetem magam parancsaidnak, ártatlanul és örökké, mivel ettem az élet fájának gyümölcséből.

– Én is így fogok cselekedni, Uram – mondta a férfi, aki eddig még nem szólalt meg. – így leszünk mi mindketten halhatatlanok, ahogy ígérted nekünk.

– Ez igaz, megígértem – mormolta a hang alig hallhatóan.

Az esti szél elnyugodott. A férfi és az asszony egyedül maradtak, ártatlan meztelenségükben.

Az Úr lement, zaklatottan az ellentmondó gondolatoktól, és mivel nem sikerült bennük rendet

teremtenie, homályos jelentésük nyomasztóan nyugtalanította. Az asszony szokatlan viselkedése megfosztotta őt **a** kiátkozás lehetőségétől, és a bűnnek e makacs elutasítása olyan rendellenességnek Játszott, amely felbolygathatja a világmindenség rendjét. Ebben a kellemetlen állapotban ért a gyümölcsös közepére, ahol a kígyó élettelen testének látványa megerősítette benne, hogy az asszony igazat mondott.

A kígyó halott volt, de a rossz szelleme, amely elhagyta, örökkévaló. Abban a pillanatban, mikor az Úr megjelent, ez a végképp kimerült szellem, az előző anyagi formájának teteme mellett, épp keserű könnyekkel siratta megaláztatását, és csak úgy ontotta magából a gyűlölködő szavakat:

– Átkozott legyen e bolygó asszonya! Átkozott a bolygó is! – nyögte a Démon. – Átkozott legyen ez az elbizakodott, aki visszautasította a bűnt! Átkozott a teremtés e szörnyetege, aki megcsúfolja a bölcs törvényeket! Én hárommilliárd asszonynak nyújtottam a tiltott gyümölcsöt, hárommilliárd földön, és soha, semmikor a mai napig sosem vallottam kudarcot! Egy se volt, aki ne engedett volna a kígyó kísértésének! Erre jön ez az asszony, és összezavarja a tervet, ó, ez a nap a gyász, a szégyen napja! Nemsokára anya lesz, és én

gúny tárgya leszek gyermekeinek és unokáinak, akik benépesítik majd ezt az átkozott bolygót!

Az Úristen ekkor, akit feldühített ez a siránkozás és a történtek ilyen egocentrikus szemlélete, előlépett, és félbeszakította a Démont.

– Ha csak ennyi volna – mondta nem lenne nagy baj. Te csak magadra gondolsz. Neked a világban csak másodlagos jelentőséged van, neked elég a puszta átkozódás, hogy megkönnyebbülj. Sokkal súlyosabb dologról van itt szó. A legnagyobb baj az, hogy én nem átkozhatom meg ezt az asszonyt, mivel engedelmeskedett parancsaimnak.

– Ez igaz – ismerte el a Démon kissé megnyugodva. – És most mi lesz?

– Mi lesz? Az én helyzetem sokkal rosszabb, mint a tied. Olyan zavart vagyok, hogy nem látom még világosan ennek a makacs engedelmességnek a következményeit, de érzem, hogy komolyak lehetnek. Olyan komolyak, hogy beszélnem kell a Nagy Számolóval. Ő az egyetlen, aki előre látja az eseményeket Gyere, kérdezzük meg Omegát! Gyere velem, bizonyára szükségem lesz még rád!

2.

Az eget az Úr egészen szokatlan és lázas forrongásban találta. Az örök életű teremtményeket soha semmi sem érintette közelebbről, amióta begyepesedett églakók lettek, és vissza kell menni azokhoz a távoli napokhoz, amikor az első föld kiszakadt a semmiből, hogy hasonló izgatottságra példát találjunk. Az asszony erényes ellenállásának híre a fény sebességével terjedt, és a mennyei szellemek először hitetlenkedtek, majd mikor már nem kételkedhettek benne, csodálattal, bámulattal hallgatták, mint valami rendkívüli csodát. A dicső trombiták a mennyboltozat négy sarkán hirdették a csodatettet

t

– Ellenállt a kígyónak! – harsogták a szeráfok.

– Nem engedett a kísértésnek! Nem evett a tiltott gyümölcsből! Nem követte el a bűnt!

Csoda! Csoda! Csoda! – susogták a kerubinok ezrei, és nagy szárnysuhogással röpültek át a paradicsom felett.

– Csoda! – ismételték kórusban az angyali seregek. – Nem követte el a bűnt! Nem rejtőztek el a Magasságos

elől! Meztelenek, és nem tudják, hogy meztelenek! Csoda! Hozsánna! Halleluja!

Az Úr megjelenése alig csillapította a kavarodást, így éneklő és suhogó díszkísérettel érkezett a Nagy Számoló elé. Alighogy az Ür[r] tájékoztatni kezdte (mert ő volt az egyetlen, aki még nem tudott róla, nem értve a tömegek nyelvét), Omega elkomorult. – Isten, hallgattasd el ezeket a szajkókat – mondta. – Semmit sem értenek az egész helyzetből, ami, biztosíthatlak, messze jár attól, hogy ilyen érzelemkitörést okozzon. \

A rend helyreállt, és a Számoló korábbi jóslatainak védelmével kezdte, mert úgy látszott, hogy az Ür őt tartja felelősnek a mostani meglepetésért.

– Isten, amikor nagy vonalakban elém tártad a tervet a teremtmények természetéről, azokról a férfiakról és nőkről, akiket életre hívni szándékoztál, és a próbatételről, amit nekik szántál, én a szokásos pontossággal végeztem el számításaimat, és arra az eredményre jutottam, amit akkor adtam neked: a kudarc lehetősége igen kicsi, körülbelül egy a két- vagy hárommilliárdhoz. Ez a szám megnyugtatott téged. Valóban, ez szinte a bizonyossággal ért fel néhány kísérlet esetére. Csakhogy te megsokszoroztad ezeket, jóval túl azon, ami előre látható volt, így ez a

hárommilliárdadik megkísértett asszony. Ilyen körülmények között a kudarc lehetséges volt, és tökéletesen egybeesik számításaimmal. Hozzáteszem, hogy kevéssé valószínű, hogy ez egyhamar megismétlődjék.

– Remélem is – bosszankodott az Úr. – Már egy is nagyon kellemetlen az ilyen eseményből.

– Ebben igazad van – mondta a Számoló.

– Ez az eset rendkívüli zavarba hoz bennünket. Ez még komolyabb is, mintsem képzeled. Te még nem látod minden bonyodalmát. Elárulom, hogy

pillanatnyilag én sem. Nos, mielőtt jósolnánk, foglaljuk össze és elemezzük az adatokat: feltételezem, hogy ezeknek a teremtményeknek is megmondtad, mint eddig: „Egyetek a kert minden gyümölcséből. Főleg az élet fájának gyümölcséből egyetek, és így örökké éltek majd; de ne egyetek a jó és a rossz tudásának fájáról, mert mihelyt arról esztek, meghaltok."

– Ezeket mondtam – helyeselt az Úr.

– És minden várakozás ellenére az asszony és a férfi pontosan azt tették, amit előírtál nekik?

– Pontosan azt. Ez az asszony hibája. Nem láthattam előre…

– Ez nagyon lényeges kérdés – szakította félbe a Számoló. – Semmilyen kényszer nem befolyásolhatta?… Úgy értem, teljesen *szabad* volt, amikor elutasította a kísértét?

– Ebben a dologban vitának nincs! – kiáltotta az Úr hevesen. – A szabad akarat kérdése a hit rendíthetetlen pillére! Mélyreható kutatásokat és szenvedélyes vitákat okozott az égben és az összes földön, amit teremtettem. A megoldás mindenütt ugyanaz lett, és most megtámadhatatlan: az asszony teljesen szabadon követi vagy nem követi el a bűnt. Ő, aki

szerencsétlenségünkre azt válaszolta, hogy nem követi el, éppen olyan szabad volt, mint a többi.

– A tények kezdenek kialakulni – jegyezte meg Omega. – Ha kitartanak az engedelmességben, akkor először: nem ismerik a jó és a rossz tudását, másodszor: halhatatlanok lesznek.

– Ez elkerülhetetlen. Nem vonhatom vissza ígéretemet…

– Ugyanez lesz a gyermekeik és azok gyermekeinek sorsa is. Mert azt is mondtad nekik: „növekedjetek és sokasodjatok”. Megkapván az utasítást, és minthogy szó sem lehet róla, hogy az asszony fájdalommal szüljön, fogadhatunk, megtalálja a módját, hogy megtegye, bűn nélkül és nagyon hamar.

– Ha a tények világosak, mi hát a következtetésed? – türelmetlenkedett az Úr.

– Szükségem van egy kis időre, hogy értelmezzem őket. Azt már előre megmondhatom, hogy a véletlen szeszélyére bízva cselekszenek majd, így mindaz, ami a többi bolygón és az égben bűnnek számít, ezen a földön tudatlanságuk és ártatlanságuk állapotának lesz a természetes következménye, anélkül hogy bármi módon megbüntethetnéd őket.

– Már elkezdték – szakította félbe a Démon. – Az asszony agyonütötte a kígyót.

– Ez semmi, de segített a farkasnak egy vérengzés elkövetésében. Azt mondom neked: a véletlen fogja

irányítani kezüket, és éppúgy el lehetünk készülve kegyes cselekedetekre, mint a legnagyobb becstelenségre. Pillanatnyilag úgy látom… – Szünetet tartott egy gyors elemzés idejére, majd folytatta: – Látom a gyilkosságokat, a testvér-, apa- és… – Várjunk csak, várjunk csak – lépett közbe a Démon –, ez egyáltalán nem történhet meg.

– Miért?

– Mert halhatatlanok.

– Ez igaz – ismerte el némi gondolkodás után kissé bosszúsan a Számoló. – Még csak az első adatot, az ártatlanság állapotát elemeztem. És a halhatatlanság bonyolítja a kérdést… Mégis, nagyon tisztán látom, hogy olyan szörnyű pusztítást fognak véghezvinni az állatokban és növényekben, a lopásról, erőszakról, vérfertőzésről és egyéb ostobaságokról nem is beszélve, amiket te semmilyen okoskodással* nem tudsz majd megakadályozni, de amit mégsem engedhetsz meg. Várható következtetésem tehát ez: nem lehet elfogadni ezt a helyzetet. Ennek véget kell vetni valahogy. Ezért az asszonynak, majd a férfinak meg kell szereznie a jó és a rossz tudását, tehát enniük kell a tiltott gyümölcsből. Az kell tehát, hogy a kígyó újra próbálkozzon megkísértésükkel.

– Miért én? – tiltakozott a Démon.

– Te. Mert, legalábbis első látásra, te vagy a legalkalmasabb rá, hogy bűnre ösztönözzél.

– Omegának igaza van – helyeselt az Úr.

– Akkor megyek, és megpróbálom – mondta a Démon. – Azt hiszitek, hogy nekem kellemes lenne elviselni ezt a kudarcot?

– Javaslom azt is – tette hozzá a Számoló hogy más formát vegyél föl, ne a kígyóét.

A csúszómászó állatokban nincs semmi, ami el tud csábítani egy emberi teremtményt. Szinte meglepő, hogy máskor azzal a külsővel olyan gyorsan sikerült neked. Csak úgy lehetett, hogy az eddigi asszonyok nagyon is hajlamosak voltak a bűnbeesésre. Ennek az asszonynak más a természete. Vedd elő a képzelőtehetségedet!

– Így cselekedj – mondta az Úr. – Ügy csináld, hogy valahogy sikerüljön, mert Omega valóban meggyőzött róla, hogy a bűnnek meg kell történnie.

3.

A Démon ekként cselekedett, és fontolóra véve **a** tanácsokat, elhatározta, hogy csodálatos tollú páva képében jelenik meg az asszony előtt. Semmi sem vetekedhetett díszes tollazatával. Aranykarikába zárt bűvös szeméhez semmi sem volt hasonlítható, amikor a tiltott fánál megjelent, amelyhez – győzelme színhelyéhez – az asszony néhány nap múlva visszatért.

A Démon még elmésebb fogást eszelt ki elcsábítására. Gyengén zihálni kezdett, színlelve, hogy megsebesült, miközben a sérült nyakáról gyöngyöző vércseppek vörös foltokkal tarkították ezerszínű tollazatát. Remegő torkán fájdalmas panasz tört ki, amivel magára vonta az asszony figyelmét. Amikor az a közelébe ért, szavaival még az ösvény kavicsaiban is szánalmat keltett:

– Asszony, nem akarsz segíteni rajtam? Egy hegyes faág átszúrta a nyakamat. Nézd, milyen állapotban vagyok! Mindjárt meghalok!

– Mit tehetek érted?

– Egy apróságot. Semmilyen erőfeszítést nem kíván tőled: harapj bele e fa gyümölcsébe, **a** húsát morzsold szét **a** fogaddal, és **a** levét csepegtesd **a** sebemre, mert ezt nem tudom egyedül megtenni. Csodálatos hatású gyümölcs ez, meggyógyít minden bajt. Ismerem. Több állat használta már ezt az orvosságot, és meggyógyultak tőle.

Még a Számoló javasolta ezt az ötletet. Az égben elég hosszú vitára adott okot, de némi tartózkodás után az Úr végét vetette, elfogadva azt, hogy ha az asszony egyetlen cseppet sem nyel le a tiltott léből, és a húsának minden darabját ki is köpi, a gyümölcsbe harapás tényét az engedetlenség – tehát a bűn – elegendő megnyilvánulásának lehet tekinteni.

De mindez kevés volt hozzá, hogy legyőzze az asszonyt, aki továbbra is makacsul őrizte ártatlanságát

– Tévedsz – felelte az asszony. – A megsebesült állatok nem gyógyulhattak meg ettől a gyümölcstől: ez halált okoz. összetéveszted azzal a fával ott, a szökőkút túlsó oldalán. Az adja az életet. Ha annak a levét csöpögtetem a sebedre, akkor biztos nem halsz meg.

A páva tiltakozása ellenére úgy tett, ahogy mondta, és alighogy orvosolta, csoda történt: elállt a vérzés, és a sebnek semmi nyoma nem maradt. A Démon szemmel

láthatóan visszanyerte egészségét, és hogy csele ki ne derüljön, nem maradt más lehetősége, mint hogy elismerje tévedését, és köszönetet mondjon, mielőtt az erdőbe futna, hogy mérgét elrejtse.

– Most már látod, hogy igazam volt – mondta még az asszony, a felszálló pávára nézve.

A Démon más cselekkel is próbálkozott: sorra felvette a földön és a fákon élő legkecsesebb állatok külsejét, sőt fává, virággá meg patakká is változott. Az asszony konokul ellenállt a kísértéseinek, egymás után hiúsítva meg a fortélyait.

Végül a Démonnak be kellett látnia, hogy nem képes elcsábítani az asszonyt, és elszánta magát, hogy beismeri kudarcát. Így megcsúfolva, mint soha azelőtt, szégyenkezve és haragtól tajtékzón jelent meg újra a Magasságos előtt.

– Nos? – kérdezte ő aggodalmasan.

– Mindent megpróbáltam – mondta a Démon. – Sajátságos természete van. Ez a két teremtmény megmenekül az átkodtól, és örök boldogságban fog élni.

– Azt akarod mondani, hogy…?

– Hegy még mindig meztelenek, azok is maradnak, és sohasem fognak tudni róla.

– De ez lehetetlen! – kiáltotta az Úr feldühödve. – Omega bebizonyította nekünk, hogy a következmények…

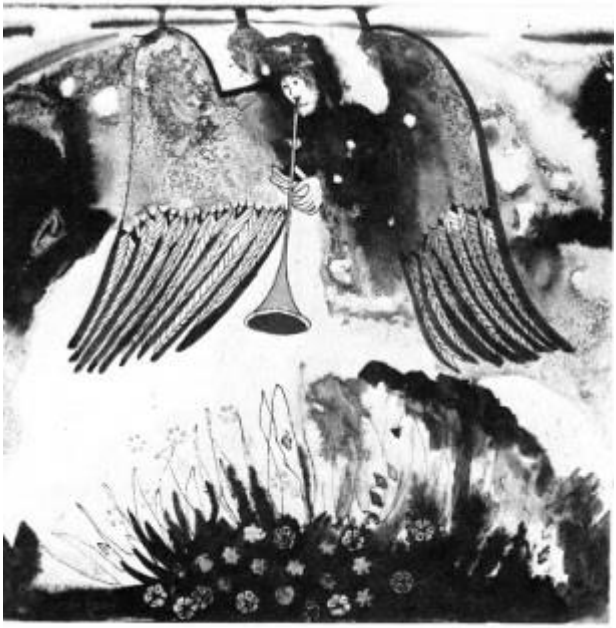

– Tragikusak és végzetesek – erősítette meg a Számoló s most még elrettentőbb következtetéseim is vannak.

– Végzetes vagy nem – mondta a Démon –, én elmentem hatalmam és ravaszságom szélső határáig. Le kell mondanom. Mások megpróbálhatják, ha gonoszabbnak hiszik magukat, mint a Gonosz.

A Számoló egy darabig csöndben töprengett, az Úr aggódva nézte. Végre megszólalt szokásosan nyugodt és kimért hangján: – Először is – mondta –, azt hiszem, hogy igaza van. A tények bebizonyították, hogy ezen a bolygón nincs ereje. Haszontalan dolog mindenáron ragaszkodni ehhez az úthoz.

– Mit tegyünk hát?

– Más módszerhez kell folyamodni. Átgondolom. De először küldd el a Démont, nem lehet többé hasznunkra. Nem kell hallania, amiről szó lesz.

Így tett az Úr. Omega meggyőződött róla, hogy a Démon elment, és komolyan folytatta:

– Egy egészen friss adaton töprengek, amit az utolsó szavak szolgáltattak: „Mások megpróbálhatják, ha gonoszabbnak hiszik magukat, mint a Gonosz."

Elhallgatott, és mély, sokatmondó pillantással nézett az Úrra. Az kitalálta gondolatát, és méltatlankodva pattant fel.

– Ha jól értelek, azt ajánlod, hogy én magam…

– Létezhet gonoszabb, mint a Gonosz?

– Csak nem képzeled, hogy visszavonhatom a tilalmat, és más parancsot adhatok?

– Erről szó sem lehet – tiltakozott a Számoló –, több oknál fogva, mivel a lényeg az, hogy ha eltörlöd

parancsaidat, nincs többé bűn, és akkor sem lesz kevésbé zavaros a helyzet. Nem, egyszerűen arra gondoltam, hogy megtehetnéd ugyanazt álruhában, amit a Démon, de több leleménnyel ingerelve bűnre az asszonyt. Ha komolyan elgondolkozol ezen a lehetőségen, mint ahogy magam is tettem, meglátod, hogy semmit sem változtatna a szabad akarat kérdésén, ami – ebben egyetértünk – lényeges és érinthetetlen.

– Biztos vagy benne? – kérdezte az Úr.

– Igen fárasztó számítások után jutottam erre a következtetésre.

Az Úr hosszasan latolgatta a dolgot, és nem találta meggyőzőnek.

– És ha magad próbálnád meg? – mondta hirtelen. – Végül is egy rész vagy belőlem, nem?

– Gondoltam már rá – mondta Omega. – Bizonyos dolgokban én valószínűleg gonoszabb vagyok, mint a Gonosz, de képtelen vagyok a döntésre.

– Jobban okoskodsz, mint bárki, és mégsem tudsz dönteni. Pontos utasításokat adok neked: tégy úgy, hogy egyenek a tiltott gyümölcsből. Talán a logika győz ott, ahol a csábítás elbukott.

– Megpróbálhatom – mondta Omega. – Alapos okok vannak rá, de ha ez logika és érvelés kérdése, azt hiszem, érdekem, hogy inkább a férfit vállaljam el, mint az asszonyt.

– Szabad teret adok neked – zárta le a vitát az Úr. – Ha a férfi enged, az asszony bizonyára követi ót a bűnbe. Számomra az eredmény ugyanaz.

Így történt, hogy Omega, a Nagy Számoló az ellenszegülő bolygó kertjébe ment. Fehér galamb

képében ült a tiltott gyümölcs fájának egy alacsony ágára, és kivárta azt a pillanatot, amikor a férfi, a patak tükrében szemlélődő társát egyedül hagyva, magányos sétára indult és a gyümölcsös közepére ért.

A jelenet kezdete gyorsan pergett. A férfi sem csodálkozott jobban, mint az asszony, mikor meghallotta a madarat beszélni. Ez kertelés nélkül megkérdezte tőle:

– Miért ~nem eszel ebből a gyümölcsből? Ezek a legjobbak a kertben.

– Az Úristen megtiltotta, hogy egyem belőle – felelte a férfi.

– És miért engedelmeskedsz az Úristennek?

A férfi habozott. Ez a kérdés még sohasem merült fel elméjében. Végül bizonytalan hangon válaszolt.

– Nem tudom… Egyszerűen engedelmeskedem.

– Segíteni akarok neked, és rendet teremteni gondolataidban. Nem azért cselekszel így, mert úgy érzed, *jó dolog* engedelmeskedni?

– De, azért.

– És hogy az engedetlenség *rossz* lenne?

– Így van – mondta a férfi, és úgy látszott, nagy súlytól könnyebbült meg.

– És hogyan tudhatod, hogy mi a jó és mi a rossz? – kezdte újra diadalmasan a Számoló. – Mivel sosem ettél ebből a gyümölcsből, egyáltalán nem ismerheted a jó és a rossz tudását.

Zavarba hozó kérdés volt. De a férfi válaszából kiderült, hogy távol áll tőle, hogy a logika legyőzze őt.

– Az Úristen viszont ismeri azt a tudást – mondta.

– Tehát ő evett a gyümölcsből – vágott vissza olyan gyorsan a Számoló, hogy lélegzetvételnyi időt sem hagyott.

– Kétségtelenül.

– És nem halt meg. Tehát lehetséges, hogy valaki eszik a gyümölcsből, és nem hal meg. Tehát tévedtél.

Így folytatták a vitát, de a Számoló logikája nem boldogulhatott a férfi konokságával.

– Elfárasztasz – zárta le végül a férfi a vitát – Nem szoktam hozzá az okoskodáshoz. Engedelmeskedem.

4.

– Nagy ártatlanságukban az egyik olyan makacs, mint a másik – jelentette a Számoló az Úrnak, amikor küldetéséből visszatért. – A férfi éppúgy ellenszegül az érveknek, mint az asszony a csábításnak. Megbuktam én is, mint a Démon. Nem látok más reményt, csak téged.

– Soha! – tiltakozott az Úr. – Végiggondoltam, én nem játszhatom el ezt a szerepet!

– Figyelj ide! – mondta komolyan a Számoló én is gondolkoztam első elemzésem óta, a teljesebb adatok birtokában, és kijelenthetem, hogy helyzetünk bonyolultabb, mint gondoltuk. Nemcsak végzetes, de logikai szempontból is lehetetlen. Csak a jó és a rossz nem ismerésével néztem szembe, és már ez is aggasztó helyzetet teremt. De…

Szavait ebben a pillanatban szárnyas küldönc érkezése szakította félbe, aki a bolygó legfrissebb híreit hozta. Fuldoklott a nagy izgatottságtól.

– Uram! – mondta, miután földre borult – Odalenn a helyzet egyre elképesztőbb. Mindenféle ostobaságot

követnek el. Az utolsónak nagyon rossz vége lehetett volna. Felgyújtották a paradicsomot.

– Felgyújtották?

– Szerencsére idejében közbe tudtunk lépni, megfékeztük a pusztítást, és eloltottuk a tüzet, de bármelyik pillanatban újra fellobbanhat

– De hogy történhetett ez meg? – kiáltotta az Úr. – Nem fedezhették fel a tüzet. Ehhez nemzedékek hosszú sora kell.

– Azt hiszem, hogy tudom a választ erre az ellenvetésre – lépett közbe a Számoló. – Ők nem arcuk verítékével keresik kenyerüket. Hála neked, ellátásuk könnyen biztosított. Semmi anyagi gond! Nem létezik kemény munka számukra, a tevékenység öröm. Megjósolhatom hát, hogy minden irányban gyorsabban fognak fejlődni, mint a többiek, különösen ami a felfedezéseket illeti. Gyorsabban nyílik fel a szemük, és előbb lesznek nagyok mindenféle tudományban… kivéve, sajnos, a jóét és a rosszét, amely mindig idegen lesz tőlük. Az eredmény? Ma a tűz; látod, mit kezdenek vele. Holnap talán az atomerő, amellyel teljesen elpusztítható a bolygó, állataival, gyümölcseivel, mindazzal, ami élelmezésüket szolgálja. Márpedig egyrészt nem haragudhatsz meg rájuk ezekért a

merényletekért, másrészt fent kell tartanod mindezeket a könnyű és boldog élethez nélkülözhetetlen kincseket, mert megígérted nekik. Látod, hogy mire akarok kilyukadni? Neked és seregeidnek éber őrzőkké kell átalakulnotok, állandóan résen kell lennetek, hogy elkerüljük a katasztrófákat, amiket ártatlanságuk próbál előidézni… De ez még mindig semmi.

– Azt mondod, hogy ez semmi!

– Éppen ide akarok kilyukadni. Van egy másik fontos adat, amelyet első elemzésem alkalmával csak érintettem.

– Melyik?

– Az, hogy halhatatlanok.

– Ez igaz – nyögte az Úr. – Megígértem.

– Ebben a különös esetben felmérheted-e a halhatatlanság minden következményét? Halhatatlanok, ahogy azok lesznek a gyerekeik és a gyerekeik gyerekei is. Tehát? A katasztrófákból, amelyeket felidéztem, sértetlenül *kell* kikerülniük. Szó sem lehet háborúkról vagy gyilkosságokról. Szó sem lehet éhínségről, járványról, semmiféle betegségről sem. Te az örök élettel a boldogságot ígérted meg nekik. Tehát sokasodni fognak, elképzelhetetlen

ütemben. Volt egy álmom ezzel kapcsolatban. Akarod, hogy elmeséljem?

– Csak nem álmodtál?

– Az én álmaim: csak számításaim folytatása a tudattalanban. A kiindulási pont ez volt: egy halhatatlan pár az idők kezdetén, és a te meggondolatlan rendelkezésed: növekedjetek és sokasodjatok!… Ismered **a** sakktábla és a búzaszemek történetét?

– Maradjunk ennél a párnál, kérlek! – mondta az Úr ingerülten. – Kímélj meg az álmaidtól vagy a számításaidtól, és csak a következtetéseket mondd.

– Jó. A következtetésem az, hogy a bolygód népessége olyan sűrű lesz néhány száz éven belül, hogy élelmezésük biztosítására minden talpalatnyi föld szükséges lesz. Minden talpalatnyi földet meg kell majd művelni, de ez mérhetetlen munkát követel majd… amit nem tudnak véghezvinni, mivel felmentetted őket alóla. Ez még semmi. Fussunk át csak néhány ezer évet, te is elismered, hogy ez nem sok. Akkorára **a** népesség **a** te ártatlan teremtményeid milliárdjaiból áll majd. Most tehát egy *abszolút* lehetetlenséghez értünk el, mert minden földdarabot megművelve, a tengereket is kiszárítva, nem lesz többé

elég termőföld a bolygón, hogy ellásd Őket. Nézz még egy kicsit távolabb a jövőbe és meglátod majd, ahogy én láttam őket az álmomban, álló helyzetre vannak ítélve, nem lévén lehetőségük már arra sem, hogy lefeküdjenek vagy leüljenek; látom őket egyiket a másikhoz szorítva, mint a sűrű búza kévéjének szálait. Nem lesz helye a legkisebb állatnak, növénynek sem, és nem oldható meg a helyzet a pusztulásukkal sem, sem úgy, hogy tovább éljenek szerencsétlenül és kiéhezve ebben a lehetetlen helyzetben, ezen a földön, ahol már nincsen termőföld. Még egyszer ismétlem: te *örök életet* és *boldogságot* ígértél nekik.

– Megoldhatatlan – hebegte az Úr.

– Logikailag *lehetetlen* helyzet, ahogy mondtam… De nincs még vége.

– Ennél már semmi sem lehet rosszabb.

– De igen. Az álmom még távolabbi időkig folyt. Az eljövendő helyzet lehetetlenségét bebizonyítottam neked; de bizonyos, hogy a növekedés ilyen mértéke elkerülhető.

– Hogyan?

– Általuk, azzal a segítséggel, amit neked köszönhetnek. Fejlődni fognak, ne felejtsd el, gyorsabban, mint a többiek, és olyan energia-

forrásokat fedeznek majd fel, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy arra vállalkozzanak, amit a tér meghódításának neveznek, mivel ez a tér majd mindennél szükségesebb lesz nekik. Résztvevői lesznek a kirajzásnak; az ártatlan halhatatlanok egymást követő kirajzássorozatának, a világegyetem minden lakható, tehát lakott földjére, és minden ilyen művelet pillanatnyi megkönnyebbülést hoz majd… De most gondolj arra, hogy mi történik a megszállt bolygókon, melyeknek lakosai halandók, mivel elkövették a bűnt!

– A teljes pusztulás, értem – mondta az Úr.

– Törvényszerűen. Eljön majd az idő a többi bolygón, amikor az állandó szaporodás következtében az erőforrások kezdenek kimerülni. Az őslakóknak el kell tűnniük. Semmiféle védekezés nem lesz lehetséges, még azok is elpusztulnak, akik pusztító fegyverek birtokosai. Egyébként neked helyeselned kell ezt a folyamatot, sőt elősegítened, még mindig azért, hogy biztosítsd a halhatatlan ártatlanok ellátását és boldogságát.

– Bizonyos értelemben – jegyezte meg az Úr némi töprengés után – ez megnyugtató törvényeim szempontjából: a bűnösök megbűnhődnek, és az ártatlanok elégtételt nyernek.

– És nekem úgy tűnik, hogy a logikámmal is tökéletesen összefér. Erről a részről tehát nincs mit beszélni… Hacsak az összes többi ember, kiket teremtettél, meg nem semmisül majd, mert a halhatatlan ártatlanok mindenütt megtelepednek, és eljön az az idő, mikor nem marad a világodban más, csak ők. De az ártatlanság tovább terjeszkedik, és biztosabban felemészti a világegyetem földjeit, mint a húst a lepra. Akkorára, és most akarom levonni a következtetést, te éppen az előző problémával állsz majd szemben, amely – mint alaposan bebizonyítottam – megoldhatatlan, és ebben a helyzetben, kozmikus méretben, még lehetetlenebb lenne, ha egyáltalán vannak fokok a lehetetlenségben. Hát így állunk.

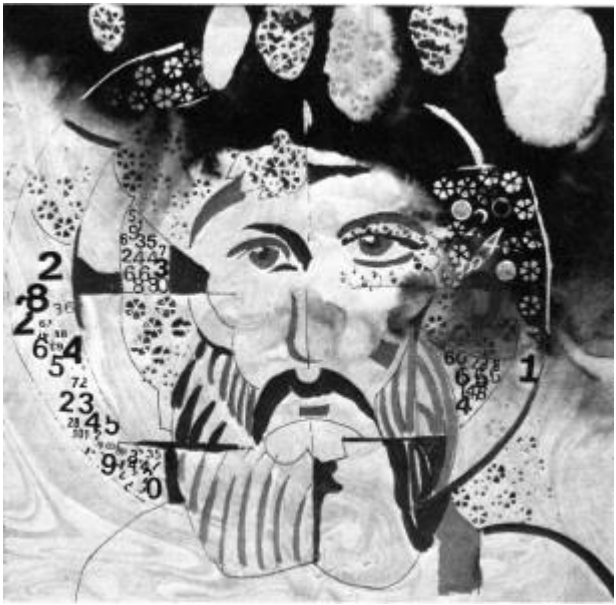

– És mindez – kiáltotta az Úr keserűen –, mindez azért, mert ez az ostoba nőszemély nem akar enni a tiltott gyümölcsből!

– Ezt te mondtad, és én sem mondhatok mást. Tehát az egyetlen lehetséges orvosság: rá kell bírni, hogy engedjen a kísértésnek. És újra ide értünk vissza. A Démon százszor próbálta meg. Én kudarcot vallottam. Kitartok amellett, hogy te légy rajta, *személyesen*.

– Azt feleltem neked, hogy nem játszhatom el a csábító szerepét.

– Akkor használd az erődet. Megismétlem: kell, hogy bűnbe essen. Nem te vagy a Mindenható? Nem tudod megmarkoltatni két izmos arkangyallal, hogy

erővel szorítsák össze azt a makacs állkapcsát, és kényszerítsék, hogy nyeljen le egy falatot a gyümölcsből? Szerintem ez igen egyszerű.

– Szerinted ez lehet egyszerű, de nem jó semmire. Egyszer már elkövettél egy vaskos tévedést törvényeimet illetően. Megfeledkeztél a szabad akarat szükségességéről.

– Ez igaz – ismerte el a Számoló bosszankodva. – A szabad akarat kötelező. Elismerem, hogy az erőszak elfogadhatatlan.

– Így nem fogunk kijutni a bajból – sóhajtotta az Úr.

A Nagy Számoló egy percig hallgatott, mély elmélkedésbe merülve, aztán így szólt:

– Te nem teheted meg, mondod, hogy *személyesen* cselekedj, és ez valóban nem is kívánatos, mégis úgy sejtem, hogy van még egy megoldás, egyetlenegy, és ez volna a legjobb, gondolom.

– Melyik?

– Amikor a gyümölcsösbe mentem, hogy meggyőzzem a férfit, nem te cselekedtél közvetett módon? Mégsem kifogásoltad. Márpedig még nem használtuk ki minden lehetőségét annak a ténynek, hogy te több személy vagy.

– Azt mondod, hogy…

– Azt – mondta Omega lassan, hangját lehalkítva –, a Második Személyre gondolok.

Az Atya és az Omega egy hosszú percig csendben néztek egymásra. Az első méltatlankodni látszott az ajánlaton, de a Számoló kitartott, és nem hagyott időt az ellenérvei kifejtésére: [f]

– A teljes elemzés után, most, hogy birtokában vagyok minden adatnak, egész lelkemmel és tudatommal hiszem, hogy a Fiú az egyetlen személy, aki igazán képes rá, hogy kihúzzon minket ebből a szorult helyzetből.

– De ez lehetetlen! – kiáltott az Úr. – Te összevissza beszélsz. A Fiú egyáltalán nem játszhatja el ezt a szerepet. Először is, sosem fogadná el.

Ekkor egy rég nem hallott hang szállt fel az égbe.

– Megengeded, Atyám, hogy elmondhassam szándékomat?

Ez volt az a Második Személy: a Fiú. Mindeddig távol tartotta magát a vitától, de most közbelépett, szelíd hangjából méltóság és némi türelmetlenség áradt.

– Beszélhetsz – engedte meg az Úr. – Elvégre ilyen esetben neked is van szavad.

– Atyám, úgy látszik, nemcsak hogy szavam van, de mindez a legteljesebb mértékben rám is tartózik; mert ha az eredendő bűnt nem követik el ezen a bolygón, akkor én legalább olyan nehéz helyzetbe kerülök, mint ti.

– Igazad van – helyeselt a Számoló. Ha nincs bűn, nincs megváltás, nincs Megváltó.

– Nincs számomra megtestesülés ezen a földön. Lehetetlen megszületnem, szeretnem, szenvednem, meghalnom és trónra emelnem közülük egyet, hogy képviseljen engem, és hogy növekedjék eggyel a világ hárommilliárd pápájának a száma, akiknek hatalmát megalapoztam. Bizony, Atyám, ez az ártatlan föld semmit sem fog ismerni vallásom rejtelmeiből. Pogányok lesznek hát, és ahogy Omega megjósolta, egy napon kirajzanak majd, hogy ellepjék a

világmindenséget, és hogy nemcsak tűrnünk, hanem segítenünk is kell nekik benne. Ez azt jelenti, hogy pártfogolnunk kell a hitetlenek győzelmét a keresztények felett, sőt a megsemmisítésüket és az igaz hit eltűnését a világból. Én még kevésbé találom ezt igazságosnak, mint ti az előbb.

– Ezerszer is igaza van – helyeseli a Számoló. – Még egy adat, amivel nem számoltam. Ez a kérdés különösen bonyolult.

– És mindez azért, mert ahogyan te, Atyám, hangsúlyoztad, egy asszony nem hajlandó a tiltott gyümölcsből enni. Ez megengedhetetlen. Itt visszatérek Omega következtetéséhez: el kell követnie a bűnt. Rajtam a sor, hogy megpróbáljam rávezetni.

– Azt hiszed tehát, hogy alkalmas vagy erre a feladatra? – kérdezte az Atya rövid hallgatás után.

A Fiú elmosolyodott, és a Számolóhoz fordult:

– Nem méltó hozzám, hogy dicsérjem csekély érdememet, de magyarázd el az Atyának, miért gondoltál rám, és mért hiszed, hogy van reményem a sikerre ott, ahol mások kudarcot vallottak.

– Több okom is van rá – mondta Omega. De elsősorban kettő: először is, a Fiú a válságos esetek Személye. Bebizonyította ezt hasonlóan

kibogozhatatlan körülmények között. A megátkozás ma már nem nyugtalanít bennünket. Számtalan tapasztalat után, hála neki, szokássá vált, amellyel baljós következményeket hárítunk el; de emlékezz csak, hogy milyen bajban voltunk először, Ő mentette meg a helyzetet, a földeken és az égben egyaránt.

Omega szava, bár először kissé eltöprengett, meggyőzte az Urat. Omega folytatta:

– Másodszor, közéjük keveredve olyan ismereteket szerzett a férfiakról és asszonyokról, amelyekkel közülünk senki más nem rendelkezik, és ez értékes segítséget jelenthet neki akkor is, ha most új esettel állunk is szemben. Semmi sem idegen tőle, ami emberi, ő tudja…

– És van még egy „harmadszor" is – szólt közbe halkan a Fiú. – Nemcsak mély emberismerettel rendelkezem, de némi tapasztalattal is a bűnről, miután hárommilliárdszor váltottam meg az Összeset. Márpedig bűnről van szó, nem igaz?

– Ez nem ugyanolyan dolog – dühösködött az Atya.

– Elég – mondta mosolyogva a Fiú ha egy kissé a képzeletre bízza magát az ember … Hozzáteszem, hogy a Démon és te is, Omega, ebben az ügyben nagy tudatlanságot és ritka naivságot tanúsítottatok ügyetlen

külsőtökkel. Kígyó, háziszárnyas, galamb és más többé-kevésbé vonzó állatok? Igen furcsa csábítók! Ami pedig a beszédeteket illeti, engedd meg, hogy kissé gyermetegnek nevezzem.

– Biztos vagyok benne, hogy te nagyobb bizalmat kelthetsz bennük – jelentette ki a Számoló. – Nincs még semmi kész terved?

Ezalatt az Úr még habozott, mivel több ellenérve is támadt – Nem fenyeget-e valamiképpen veszély ebben a kalandban?

– Atyám – mondta a Fiú történhet velem nagyobb rossz, mint a hárommilliárdszor kiállt szenvedés a többi bolygón?

– Legyen meg az akaratod! – döntött az Úr.

– Menj, és ments meg bennünket!

Így történt, hogy egy este, mikor az asszony egyedül sétált a gyümölcsösben, egy angyali szépségű ifjút vett észre a jó és a rossz tudásának fájánál.

Mihelyt megpillantotta, életében először megremegett Alaposan szemügyre vette a kert csodálatos jelenségeit, de semmi sem hatott rá úgy, mint az ifjú látványa. Hozzá volt szokva, hogy csak magát és a társát látja, ők lévén az egyetlen emberpár a

paradicsomban; e harmadik személy váratlan feltűnése csodaként hatott rá.

Az ifjú nézte, és hallgatott. Az asszony végigpásztázta tekintetével. A testének arányai tökéletesek voltak. Szeme ibolyakék volt, és szél borzolta szőke fürtjei dicsfényt vontak arca köré. Az asszony újra érezte a különös nyugtalanságot, amikor észrevette az ellentétet az ifjú vonásainak lágysága és a társáénak nyersesége között

Az ifjú rámosolygott ő ügyetlenül megpróbálta viszonozni a mosolyt Az ifjú intett, hogy jöjjön közelebb. Érezte, hogy tagjai reszketnek, **és** úgy látszott, nem képes megtenni azt a néhány lépést, annyira gyenge volt a lába. Mégis odaért hozzá, és csak egy lépéssel az ifjú előtt állt meg. Az lassan felemelte a karját, és míg az asszony az izmai mozgását csodálta, az ifjú leszakított a fáról egy gyönyörű gyümölcsöt. Két részre osztotta, és szüntelenül mosolyogva az egyik felét neki nyújtotta.

– Egyél – mondta az ifjú.

Nyugodt méltósággal beszélt Hangjának csengése oly dallamos volt, hogy a kert minden madara abbahagyta énekét, és bűvös csönd vette körül őket. Az

asszony rögtön tudta, hogy nem képes sokáig ellenállni ennek a varázsnak. Mégis megpróbálta.

– Az Úristen azt mondta, hogy ez bűn lenne – rebegte.

– Az dobja rád az első követ – mondta egyszerűen a Fiú aki sosem követett el bűnt.

– Megtegyem hát?

– Magam is megteszem.

És továbbra is nézte az asszonyt, mosolyogva, miközben evett néhány falatot a gyümölcsből. Az asszony kíváncsiságtól csillogó szemmel figyelte.

– Most meg fogsz halni, hogy megetted?

– Meg fogok halni, de majd feltámadok.

– És ha én követem el a bűnt, én meghalok?

– Meghalsz, de az én jóvoltomból te is feltámadsz. Majd később megváltalak.

– Ebben az esetben… – mondta az asszony.

Megette a gyümölcs másik felét, kicsordult levét keze fejével letörülte ajkáról, és maga is mosolygott.

– Neked van igazad – mondta.

6.

Így minden rendbe jött a lázadó bolygón, és az élet tovább folytatódott a maga megingathatatlan útján. Miután az asszony evett a tiltott gyümölcsből, a férfi sem állt ellen sokáig a kísértésnek. Mindketten elnyerték rövidesen a jó és a rossz tudását, szemük kinyílt, észrevették, hogy meztelenek, és fügefaleveleket aggattak derekukra. Természetesen kiűzték őket a paradicsomból, az arcuk verítékével kényszerültek keresni kenyerüket, aminek következtében körülbelül annyi ostobaságot és bűnt követtek el, mint amennyit ártatlanságukban tettek volna a Számoló álma szerint, de ennek nem volt egyetemes jelentősége, mivel halandókká váltak, kiszolgáltatva az isteni igazságszolgáltatásnak, amely mindig hajlandó rá, hogy elpusztítsa őket, ha kicsapongásaik veszélyeztetnék az egyetemes tudatot és harmóniát.

Ami a Fiút illeti, levetette földi formáját, és újra mennybe szállt, hogy elfoglalja helyét az Úr jobbján, és fogadja az égi seregek hódolatát. Szokatlan fénnyel ünnepelték győzelmét. A szeráfok és a kerubinok

himnuszokba kezdtek, olyan hévvel köszöntötték a bukást, mint azelőtt az erényt, rajongó strófákkal magasztalták a Fiú dicső győzelmét és az Atya örök bölcsességét.

Az ünneplés vége felé, mikor már a trombiták és kórusok hangja halkulni kezdett, a Számoló észrevette, hogy a Megváltó arcáról különös fény sugárzik. Odalépett hozzá, és megkérdezte az okát.

– Azt hiszem – felelte ő az elégedettség öröme sugárzik arcomról, hiszen kényes feladatot teljesítettem, valamint szertelenül felizgatott megbolygatott életrendem. Az igazat megvallva,

elárulom neked, erre a másféle elfoglaltságra szükségem volt a tartós szenvedések után.

– A feladat kínos volt a számodra? – kérdezte a Számoló.

– Semmiképp sem. Előre megmondtad: ahhoz, hogy sikerüljön, elegendő jól ismerni és szeretni ezeket a teremtményeket. Hogy megismerjük őket, hozzájuk hasonlóvá kell válni, és én ezt megszoktam. A szeretet is Második Személyem lényege. Az égben senkinek sem jutott abból annyi, mint nekem. Valóban, mire eljön a nap, és meg kell majd váltanom őket, azt hiszem, szenvedésem is enyhül.

– Így hát – jegyezte meg Omega – az Atya művében minden jóra fordulhat, még a rendellenességek is, amelyek első megközelítésre inkább a pokoltól látszanak függeni, mint az égtől.

– Úgy van, ahogy mondod – hagyta jóvá a Fiú. – Az isteni műben végül minden a jó felé tart, és nagyon helyes, hogy most az ő győzelmét és bölcsességét magasztalják.

Mégis könnyű felhő vetett árnyékot vonásaira, mikor megkérdezte a Számolót:

– Te, aki ismered a számok törvényét és minden esemény valószínűségét, képes vagy kiszámítani, meg

tudod-e nekem mondani, hogy ennek a bolygónak az esete kivétel-e, vagy van rá esély, hogy az elkövetkezendő teremtések során megismétlődjék?

Omega, a Nagy Számoló, számításokba Tévedt, majd döntést hozott, míg a Fiú aggódó tekintettel figyelte.

– Az esemény ritka – mondta. – Rendellenesség, amelynek valószínűsége, mint már hangsúlyoztam, igen kicsi. De van rá esély, hogy még néhány milliárd teremtés között előfordul két-három alkalommal.

A Fiú arca felderült, és ember voltának utolsó jeleként különös mosoly áradt szét újra istenszemében.

BŰNTÉNY A NYARALÓBAN

Megjelent
Rakéta Regényújság 1981. 46. számában

Fordította: Kovács Sándor
Rajz: Miklosovits László

Este tíz óra volt. A hosszú nyári nap utolsó fénysugarai is kialudtak, s a nyaralót körülvevő erdő sűrű sötét tömeggé változott. Malherte az egyik földszinti, dolgozónak használt szobában ült íróasztalánál – zakó nélkül, háttal a kertre néző ablaknak. A szoba jóval fényesebben ki volt világítva, mint máskor: a csilláron kívül itt is, ott is állólámpák égtek. Ezen az éjszakán sok fényre volt szüksége a villa tulajdonosának. Kintről, a kertből a nyitott ablakon keresztül tisztán be lehetett látni az egész szobát. Éppen erre számított ő is.

Malherte gyakran töltötte magányosan a víkendet nyaralójában: itt nyugodtan tudott dolgozni. Ma este egy levél megírásába fogott, de eltűnődve abbahagyta. A toll megállt a kezében; réveteg tekintettel az előtte heverő papírlapra meredt, s gondolatban sorra vette az általa kitervelt ügy minden részletét.

Nem érzett félelmet. Nem olyan fából faragták, aki a saját árnyékától is megijed. Ezt már jó néhányszor bebizonyította a legkülönbözőbb helyzetekben. Ma éjjel még egy ragyogó bizonyítékát szándékozta adni bátorságának. Egy kicsit ideges volt, de inkább az nyugtalanította, nehogy elkerülje a figyelmét valamilyen lényeges apróság abban a színjátékban,

melynek itt ma le kell játszódnia, s melyet ő rendezett magának.

Malherte pénzember volt. Még nem is oly rég remekül mentek az üzletei, az utóbbi hónapokban azonban a teljes csőd fenyegette. Nyakig volt az adósságokban, konkurensei – akiktől semmi könyörületet nem várhatott – dühödten fenekedtek ellene. Érezte, hogy a szakadék szélén áll.

Sorsának végzetes fordulata – tisztában volt vele – aznap következett be, mikor tudomást szerzett feleségének, Sylvie-nek hűtlenségéről. Most, hogy eszébe jutott az őt akkor hatalmába kerítő fájdalom és düh, ajka keserű mosolyra húzódott Banális, ocsmány históriának érezte Sylvie kapcsolatát Viarral, ezzel az egészen átlagos fiatalemberrel, akit eleinte egyszerű hivatalnokként alkalmazott, de később magához emelt. Egyébként puszta rokonszenvből tette személyi titkárává, mivelhogy képességeit nem becsülte túlságosan nagyra.

Rokonszenv… Valószínűleg Sylvie is rokonszenvet érzett a fiú iránt, aki Malherte vendégeként gyakran megfordult a házukban. Aztán szerelmi viszony lett a dologból. Nyilván jó ideig tartott a kapcsolatuk, mielőtt fényt derített a titokra. Nem, Sylvie-t nem ragadhatta

meg Viar sem gondolatainak különösebb mélységével, sem ragyogó egyéniségével, viszont fiatal, vele egykorú, ő meg húsz évvel idősebb a feleségénél.

Végül is ennek előbb vagy utóbb be kellett következnie. Az idő múlásával fájdalma enyhült, nem gyűlölte a fiatalembert. Ma már szemrehányást tett magának azért, hogy oly durván bánt vele, mielőtt kipenderítette az utcára. Sylvie-ről pedig ezen az estén – különösen ezen! – csak szerelmük emlékeit akarta megőrizni, összekerülésük idejét, mikor Sylvie fiatal és elbűvölő volt, ő meg életereje teljében lévő férfi.

Ezek az emlékek oly állhatatosan kísértették most, hogy nem tudott ellenállni a csábításnak, hogy még egyszer gyönyörködjön benne – abban a nőben, aki akkor volt. Felkelt az asztal mellől, s a szekrényhez ment. Ott állt Sylvie fényképe azokból a boldog időkből. Ahogy elhaladt az ablak előtt, önkéntelenül kipillantott a kertbe, s kissé megborzongott. Kezébe vette a fényképet, s lassan elhomályosodó tekintetét sokáig rajta felejtette. Egy másodpercre az a gondolat ötlött a fejébe, hogy a képet maga elé teszi az asztalra, de mindjárt le is mondott róla, s visszarakta a helyére.

– Ostobaság – mondta fennhangon. – Ez gyanút kelthet.

Mielőtt ismét leült, körülnézett, mint egy hadvezér, aki még egyszer megszemléli a csatateret, ahol az ütközetet meg kell vívnia. A jól megvilágított sarokban kisebbfajta páncélszekrény állt. Nyitott ajtaja még egy alkalmi látogató figyelmét is felkeltette volna, ha netán eszébe jut bekukkantani az ablakon. Ebben nem volt semmi rendkívüli: minden alkalmazottja tudta Malherte-ről, hogy bizonyos fokú hanyagság jellemzi. A széfben egy nagy köteg bankjegy hevert. Biztonság kedvéért újból megszámolta a pénzt: a huszonötezer új frank utolsó fillérig megvolt. A másik huszonötezret már ki kellett vennie. Ez az ötvenezer volt Malherte utolsó pénzügyi akciója. Hogy előteremtse az összeget, kénytelen volt csaláshoz folyamodni, amit egyébként a legkisebb lelkiismeret-furdalás nélkül megtett. Holnap mindenre fény derül, de ennek számára már nincs jelentősége. A fő, hogy gondoskodik Sylvie jólétéről és boldogságáról, még ha ezt a jólétet és boldogságot Viar mellett élvezi is. Így határozott egyszer s mindenkorra.

Amikor elcsitult dühének utolsó hulláma, mely felesége hűtlenségének hírére kezdett tombolni benne, haragja fokozatosan elpárolgott, s minél mélyebbre merült a fertőbe, annál nagyobb sajnálatot érzett Sylvie iránt, annál jobban aggasztotta a jövője. Ismerte az

embereket – legalábbis úgy gondolta –, és meg volt győződve róla, hogy Viar nem képes karriert csinálni, elegendő pénzt keresni, amiből gondtalan életet biztosíthatna Sylvie-nek. Hiszen azóta, hogy kirúgta, még valamelyest tisztességes állást sem talált magának. És ez a gondolat – Sylvie jólétének gondolata – lassacskán minden más megfontolást háttérbe szorított. A nőket is ismerte. A saját feleségét mindenesetre nagyon jól, különösen fényűzési hajlamát, ő maga is sokat tett azért, mikor még hatalma csúcsán állt, hogy Sylvie lehetőleg semmit se tagadjon meg magától.

Nem hagyhatja egy fillér nélkül. Bár lehet, hogy az a Viarral való kapcsolat végét jelentené, de micsoda

alantas bosszú lenne! És később? Később Sylvie-re kétségtelenül a legrosszabb várna. Mindenekelőtt tehát róla kell gondoskodni. Mihelyt megerősödött ebben az elhatározásában, az arca, – mely az álmatlan éjszakáktól gyűrött lett, lesoványodott, visszanyerte régi energikus kifejezését. A szeme alatti karikák eltűntek, sőt még a homlokán is csaknem kisimultak a ráncok.

A bankjegyeket visszatette a széfbe. Ekkora összeg a villában bizonyára gyanút keltene, de ez a pénz nem sokáig lesz itt. A szobában csak a betörés nyomait találják meg: a kinyitott és feldúlt páncélszekrényt, az egyetlen bankót a padlón, mely mintha véletlenül esett volna ki az eltűnni igyekvő betörő kezéből. A bankjegy is a helyén volt. Malherte lehajolt, s kicsit megigazította.

Arról is megbizonyosodott, hogy az ajtót nem zárta kulcsra, csak behajtotta, hogy az ablak tárva-nyitva áll, a szék a megszokott helyen, a befejezetlen levél az írómappán. Minden stimmelt. Párizsi irodájában Malherte rendet tartott papírjai között, de nem annyira, hogy ez elárulhatta volna szándékát: egyedül csak Sylvie találhatja meg különösebb nehézség nélkül a kétmillió új frank összegre szóló biztosítási

kötvényeket, melyeket az utóbbi hónapokban állítottak ki neki. Hogy kifizessék a járandóságot, töméntelenül sok ügyét el kellett még intéznie, viszont ezáltal lehetővé vált, hogy Sylvie jó hosszú ideig folytathassa azt az életet, amit megszokott. Egyelőre Viarral, később esetleg mással. Ez nem számít, a fontos az, hogy a jövője biztosítva legyen. Az ő hitelezői Sylvie-t nem fenyegetik, a vagyont ugyanis megosztották.

A rendezés tehát kifogástalan. Nincs más hátra, mint odaülni az asztalhoz á megfelelő pózban: háttal az ablaknak, tarkóját kitéve a golyónak. A zárójelenethez minden készen áll. Színre léphet a gyilkos.

A gyilkos a közelben tartózkodott Az erdő rejtett sötétjében, nem messzire a villa fényesen világító ablakától, s már csak az éjszaka végleges beálltára várt, hogy teljes biztonságban cselekedhessen. A körülmények ma a lehető legszerencsésebben alakultak, úgyhogy nem lesz nehéz jeladata: a környék elhagyatott; néptelen, a lakáj és a kertész hazamentek az innen több kilométerre eső falujukba, s csak reggel jönnek meg, de ami a legfontosabb: az áldozat nem mutat semmilyen ellenállást. Mindez együttvéve szinte serkentette a gyilkost a munkára.

Az üzletet egy kávéház teraszán kötötték meg; a közvetítő szerepét Malherte régi barátja vállalta, akit még a háború idejéből ismert, és akire diszkréció tekintetében teljes mértékben számíthatott. Az információk, melyeket a gyilkos titokban szerzett, a megbízó javára szóltak. Malherte, akit üzleti körökben jól ismertek, semmiképpen sem dolgozhatott a – rendőrségnek. A gyilkos beleegyezett a találkozásba, de nem kötötte magát semmilyen előzetes feltételhez. A kávéházat ő maga választotta, lévén biztos benne, hogy ott gyakorlatilag lehetetlen lehallgatni őket.

Malherte jó benyomást tett rá azzal, hogy mindjárt szarvánál ragadta meg a bikát. Kereken megmondta: egy embert kell eltenni láb alól, s erre ötvenezer frankot szán. Egy fillérrel sem többet! Ez az ötvenezer a végső összeg, amit elő tud teremteni, mint a gyilkos kivette a szavaiból, csalás útján.

Kissé mégis meglepődött, mikor a bankár, nem hagyva időt a további alkudozásra, áldozatként saját magát nevezte meg; meglepődött, de nem túlságosan. Bár ilyen esettel először találkozott praxisában, hallani már hallott rója. Lényegében ez csak a kezére játszott: az áldozat engedelmessége megkönnyítette a dolgát, és sikertelenség esetén kizárta a leleplezés kockázatát. Malherte pedig a maga részéről biztosítva volt minden zsarolási kísérlet ellen. A megállapodás magába foglalta a legrövidebb időt is. Ezek után a gyilkos meghallgatta – eleinte egyébként csak fél füllel – Malherte magyarázatát:

– Nekem el kell tűnnöm, de ne gondolja, hogy félek megfosztani magam az élettől. Ehhez lenne elegendő bátorságom. Egyszerűen csak…

Malherte szemmel láthatóan azon igyekezett, hogy a lehető legpontosabban megvilágítsa a kérdést; a gyilkos növekvő érdeklődéssel nézte, tekintetében már az

elismerés árnyalatával, bár ennek az elismerésnek az okát saját magának sem tudta volna megmagyarázni.

– Egyszerűen arról van szó, hogy ha végzek magammal, a feleségem nem kapja meg a biztosítási összeget. Öngyilkosság esetén a szerződés érvénytelen.

– Tehát azt akarja, hogy a biztosítás összegét kifizessék a feleségének?

– Igen, ezt akarom.

A kérdés el volt intézve. Az okok firtatására nem volt szükséges több szót vesztegetni. Malherte folytatta elhatározásának indoklását:

– Szóval vagy baleset, vagy gyilkosság. Először balesetre gondoltam, de figyelembe véve ügyeim jelenlegi állását, ez gyanút kelthetne, és bizonyára maga után vonná a biztosítótársaságok alapos vizsgálatát.

Mindezt oly nyugodt hangon mondta el, mintha egy bankügylet tervét adta volna elő.

– …de ha ön pontosan végrehajtja az utasításaimat, a gyilkosság semmilyen gyanúra nem ad okot.

Malherte hanghordozása arra késztette a gyilkost, hogy egy gesztussal akaratlanul kifejezésre juttassa elismerését ő csupán csak végrehajtó volt, és semmi kifogása nem volt az ellen, hogy minél világosabb

képet kapjon a dologról. Még valami rokonszenvfélét is érzett beszélgetőtársa iránt.

A továbbiak sem okoztak nehézséget. Malherte részletesen ismertette a gyilkossal saját elgondolását, majd átadta az összeg felét, amiben megállapodtak. A másik fele a nyitott páncélszekrényben lesz, s azonnal a gyilkos rendelkezésére áll, mihelyst teljesítette a feladatát. A megállapodás kölcsönös bizalomra épült. Aztán a két férfi elbúcsúzott egymástól, némi habozás után még kezet is szorítottak.

A gyilkos hallgatózott. Semmilyen gyanús nesz nem tölte meg az erdő csendjét. Az órájára nézett, s miután megállapította, hogy elérkezett az alkalmas pillanat, óvatosan megközelítette a kertet. Azonban bármilyen halkan lépkedett is, a zaj nem kerülte el Viar figyelmét, aki majdnem felugrott a meglepetéstől, mikor meglátta a lopakodó ember árnyékát.

Viar szintén eltökélt szándékkal jelent meg itt. Nyilvánvalóan jóval határozottabb egyéniséggel rendelkezett, mint Malherte feltételezte róla. Akárcsak vetélytársa, ő is készen állt, hogy kiérlelt tervét végrehajtsa. Bár lehetséges, hogy erre a Sylvie iránti szenvedély ihlette, ez adott neki bátorságot az ötlet

megvalósításához. Mindenesetre két hatalmas indíték – a szerelem és a bosszúvágy – sarkallta, hogy meggyilkolja volt főnökét.

A gyilkosság gondolata már aznap megfogamzott fejében, mikor Malherte mindenki szeme láttára rátámadt, felpofozta és kidobta az utcára. A bankár szemlátomást nem bírta türtőztetni magát, miután rájött, hogy Viar becsapja őt, sőt mi több, öntelt mosolyából ítélve nevetség tárgyává teszi alkalmazottai előtt. Viar olyan megalázottságot érzett, akkora düh tombolt benne, hogy ha abban a pillanatban fegyver lett volna a kezében, gondolkodás nélkül elsüti. Aztán egy kis időre ez a gondolat nyugton hagyta, barátnőjének változatlan szerelme békésebb hangulatba ringatta. Sylvie tettekkel bizonyította, hogy esze ágában sincs lemondani róla. Viszonyuk azt követően is folytatódott, hogy a lóvá tett férj felfedezte és kitört a botrány.

A kapcsolatot fenntartani azonban már jóval nehezebbnek bizonyult. A gyilkosság gondolata – még mindig csak kezdeti formában – újból felmerült, mihelyt váratlan akadályok állták útját a Sylvie-vel való találkozásnak az után, hogy eltiltották a háztól. A Malherte iránti gyűlölete napról napra nőtt. Bár az,

mindent összevetve, megbékélt a sorsával, de Viart a puszta jelenléte zavarta. Egyedül akart Sylvie-vel rendelkezni.

Igen, igen, már a jelenléte is, sőt egyáltalán a léte súlyos teher volt Viar számára. Malherte jelentette az egyetlen akadályt a szerelmesek boldogságának útjában. És Sylvie ezt gyakran tudtára adta Viarnak. Elmondta, hogy nemegyszer beszélt már erről a férjével, de az makacsul elutasította a válást. És ez is igaz volt, Malherte-nek komoly okai voltak erre, melyeket ők természetesen nem is sejthettek. A feje búbjáig belemerült egy olyan terv ki-eszelésébe, mely szerinte mindőjüknek lehetővé tette volna, hogy kilábaljanak az adott helyzetből. – Viar pedig egyre többször szorította ökölbe a kezét, ha vetélytársára gondolt, és a gyilkosság ötlete napról napra érlelődött az agyában.

Hamarosan oly határozott körvonalakat öltött, hogy már hidegvérrel fontolgatta a lebonyolítás tervét. A tett színhelyének megválasztása nem okozott nehézséget: a magányosan álló hétvégi ház a lehető legjobban megfelelt a célnak. Viar tudta, hogy Malherte gyakran tölti ott egyedül a pihenőnapokat. A botrányos eset után, mely egy csapásra megváltoztatta a házastársak

viszonyát, Sylvie jóformán egyszer sem ment oda a férjével. Ezenkívül Viar kitűnően ismerte a villát és a környékét.

Önmagában véve tehát a gyilkosság elkövetése nem látszott nehéz dolognak. Viar azonban számításba vette a következményeket is. Azokat, melyek rá nézve végzetesek lehettek. Mindkettőjük számára döntő feltétel volt a teljes büntetlenség; hiszen a bűnnek boldogságot s nem elválást kellett hoznia! Viszont a Malherte-tel történt csúnya jelenetek, a mindkét részről elhangzott fenyegetések után elsőként kétségtelenül Sylvie szeretője keveredett volna gyanúba, annál is inkább, mert a személyzet előtt sem maradt titok, hogy viszonyuk tovább folytatódott.

Ugyanazok a körülmények, melyek megkönnyítették a bűncselekmény elkövetését – mint a villában való jártasság, főnöke szokásainak ismerete –, egyben rossz szolgálatot is tehettek Viarnak, amennyiben erősítették a gyanút. A vizsgálat során az is kiderülhetett volna, hogy nemcsak a múltban fordult meg gyakran a villában a házastársak vendégeként, hanem mostanában is, mikor Malherte távollétében titokban ott találkozott Sylvie-vel. A – villában hanyagul végezték a takarítást, ujjlenyomatait

mindenütt megtalálhatóak, beleértve a hálószobát is. Hogy tökéletes bűncselekményt követhessen el, Viar egyetlen ilyen részletkérdést sem tévesztett szem elől. Ez az aprólékosság, mely képességeinek hiányát pótolta, indította annak idején Malherte-et is arra, hogy magához emelje.

Lázas töprengéssel teltek napjai, éjszakái. Egyik agyafúrt tervet a másik után eszelte ki, hogy lehetőleg minden kockázatot kizárjon. Képzeletben nemegyszer végrehajtotta a már elég sikeresnek tartott kombinációkat, melyek szerinte tökéletes alibit biztosítottak neki, s lehetővé tették, hogy elkerülje az igazságszolgáltatást, de mindig úgy érezte, a közvetlen bizonyítékok hiánya ellenére sem szabadulna meg a gyanúsítástól. Sylvie-vel való kapcsolata felett állandóan fenyegető árnyék lebegne. Valami mást kellett kitalálni!

Felvértezte magát türelemmel, hogy újra meg újra sorra vehesse az előtte álló probléma megoldásának lehetséges variánsait. Távolról figyelte ellenfelének minden lépését, a legkisebb lehetőségét sem szalasztotta el annak, hogy messzemenően tájékozott legyen ügyeiben, felhasználva erre az irodában még meglevő ismeretségeit, ösztöne azt súgta, hogy

tájékozottsága valamikor még jó szolgálatot tesz neki. Ezért nem kevés kárörömmel töltötte el Malherte üzleteinek fokozatos romlása. Mikor pedig megbizonyosodott róla, hogy a bankárnak már nincs módja kimászni a csávából, hogy egy hajszál választja el a tönkremenéstől, a láthatáron felragyogott a szerencsecsillaga. Lelki szemei előtt kibontakozott a maga egyszerűségében zseniális kombináció.

A terv végrehajtását a mai napra tűzte ki. A váratlan tanú felbukkanása azonban, úgy látszott, keresztülhúzza minden számítását. Az első ösztönös gondolata az volt, hogy elrejtőzik, és kivár egy másik alkalmas pillanatot. De az ismeretlen viselkedése a helyén tartotta. Lopakodó mozgásából kitalálta, hogy az ismeretlen is tervez valamit a bankár ellen. Csavargónak vélte, aki pénzszerzés reményében akar betörni a villába. Viar most is engedelmeskedett ösztönének, mely azt súgta neki, hogy kövesse az ismeretlent. Ez nem volt nehéz. Utánozta minden mozdulatát; ha megtorpant, ő is megállt. Furcsa érzés kerítette hatalmába, mintha egy színházi előadáson lenne, ahol egyszerre szereplő és néző. Figyelte, hogyan követi el a másik azt a bűncselekményt, mely jog szerint őt illeti: meg.

Malherte, miután ellenőrizte, hogy a színjáték megrendezése kifogástalan, biztosította a jövőjét annak, akit szeretett, s így könnyű szívvel távozhat a világból, többé nem mozdult a helyéről; egy kissé még meg is mámorosodott nagylelkűségének tudatától. Fejét icipicit előrehajtotta, az asztalra könyökölt, és folyton az előtte heverő befejezetlen levelet nézte.

A levél tartalmát úgy választotta meg, hogy lehetőleg olyan észjárás benyomását keltse, melytől egészen távol állnak a közelgő halálos óra sötét gondolatai. Megrendelés volt, s a szomszéd városban lakó faiskola-tulajdonosnak íródott, akitől néha

facsemetéket vásárolt. Bal kéz felől egy árukatalógus hevert, a „Rózsatövek” oldalon kinyitva. A levél ezekkel a szavakkal kezdődött: „Kérem önt, szíveskedjen nekem rózsatöveket szállítani az alább felsorolt fajtákból.”

A továbbiakban a katalógusból kiírt számok következtek, A levél az egyik mondat közepén szakadt meg: „öt darabot a…”.

A vak is láthatja, hogy a levelet a gyilkos golyó miatt nem írhatta tovább! Ő, Malherte, öngyilkosságra gondolt volna? Ugyan már, merő ostobaság! Hát nem utasította a kertészt is, hogy hamarosan rózsatöveket kell elültetnie?!

A kertből zajt hallott, összerezzent.

– Végre – suttogta.

Pattanásig feszült idegei sem tudták megtéveszteni. Képzeletben pontosan követte a gyilkos kezének mozdulatát, ahogy a pisztolyt felemelte. Valósággal kővé dermedt, a legkisebb mozdulat is nehezére esett, de nem bírta megállni, hogy fejét kissé jobbra ne fordítsa, és még egyszer utoljára meg ne pillantsa Sylvie kedves arcát. Ekkor érte a lövés. A golyó nem egészen oda talált, ahová a gyilkos célzott – a tarkó közepére –, hanem a jobb halántéka mögé. Ez azonban

jóformán semmit sem változtatott a lényegen. A gyilkos, kerülni akarván minden kockázatot, karját benyújtotta az ablakon, és közvetlen közelről lőtt. Malherte mellével az asztalra bukott.

A gyilkos nem vesztegette feleslegesen az időt. Még el sem csendesedett a lövés hangja, már a szobában volt és a bankjegyeket tömte a zsebébe. Sietve körülnézett, csupán a másodperc tört részére akadt meg tekintete a halotton. A szerepét, mely nem követelt tőle különösebb erőfeszítést, eljátszotta, most már csak az volt hátra, hogy elhagyja a tett színhelyét. Éppen az ajtónál járt – melyet egyébként sarkig nyitva hagyott –, mikor ezeket a szavakat hallotta:

– Álljon meg, és figyeljen rám! Összerezzent. A félhomályban csak azt látta, hogy egy pisztoly csöve mered rá. Hozzászokott már, hogy egy szempillantás alatt felmérje az ilyen kritikus helyzeteket, s rögtön belátta, hogy semmi esélye sincsen. Ellenfele árnyékban volt, egy fa törzse mögött rejtőzött, ő meg a fényesen megvilágított ajtónyílás hátterében remek célpontnak bizonyult, még egy átlagos lövő sem hibázhatta volna el. Engedelmeskedett a felszólításnak, dermedten állt a helyén.

– Dobja ide a pisztolyát!

Esélyeit még egyszer mérlegre tette, de meg kellett értenie, hogy azok a nullával egyenlőek. Odadobta a fegyverét, megadta magát az erősebb ellenfélnek azzal a filozofikus beletörődéssel, ami a kockázathoz szokott emberek sajátja azokban a pillanatokban, mikor rádöbbennek, hogy nem urai többé a helyzetnek. Kicsit bosszankodott, amiért hagyta magát így meglepni, de némileg vigasztalta a tudat, hogy az ismeretlen, akinek szintén rossz szándékai lehetnek, egyszerűen meglátta őt, amint zsebre gyűrte a pénzt, és elhatározta, megszerzi.

– Most pedig tűnjön el, hogy soha többé ne is lássam!

A gyilkos jobbik esetben kész volt osztozkodni a zsákmányon, rosszabbikban elbúcsúzni az egész pénztől. Most meg kiderült, hogy pénzről szó sincs, mehet isten hírével, igaz, a fegyvere az ismeretlennél marad. De ez utóbbi kevésbé izgatta: a pisztolyon semmilyen nyomot nem hagyott – erre előre gondolt. Még csak kísérletet sem tett arra, hogy megpillantsa a váratlanul előbukkant ember arcát, villámgyorsan eltűnt a kertben.

Viar a helyzet gyors felismerésének köszönhette a sikert. Tetteit csaknem tudat alatt hajtotta végre, mikor átlátta a gyilkos szándékát.

A következtetések ebből a felismerésből egy matematikai tétel vitathatatlanságával adódtak.

Eleinte nagy megelégedéssel töltötte el a gyilkosságra készülő ember. Bár a felszabadító tettet, melyre elszánta magát, más hajtotta végre. Viszont az ő kezei tiszták maradtak, és semmitől sem kellett tartania.

Semmitől… Ez a tétel, miután nem öltött kellő formát a tudatában, máris megszülte ellentételét, ahogy a lövés eldördült. Hirtelen úrrá lett rajta az aggodalom, s megborzongott. Semmi veszély? De hiszen a vizsgálat során mindenképpen ráterelődik a gyanú, éppúgy, mintha ő lenne az igazi bűnös! Ez a lövés bizonyos értelemben visszavetette egy korábbi problémához, mely oly sok álmatlan éjszakát okozott neki.

Hol van hát a kiút? Teljes világossággal akkor tárult fel előtte, mikor a gyilkos behatolt a villába. A feladat, melynek zseniális megoldását eredeti verziójában találta meg – amikor a gyilkos szerepébe ő maga lépett –, lényeges változtatások nélkül a második variáció szerint is megoldható volt. Malherte halálának

pillanatától Viarnak pontosan követnie kellett eredeti tervét, mintha a bankár az Ő kezétől halt volna meg. Csupán a gyilkos fegyverét kellett megszereznie.

A fegyver most nála volt. A többi már egyszerű: a valóságban is eljátssza azt a szerepet, melyet képzeletben oly sokszor elpróbált.

Kesztyűbe bújtatott kézzel megfogta a pisztolyt, és bement a szobába, a halotthoz. Futó szemle után meggyőződött, hogy a golyó a jobb halántékán találta el Malherti-et, s az aggodalom árnyéka is eltűnt az arcáról. Ha a lövés más helyen éri – minden terve összeomlott volna. Az ég kétségtelenül kegyes volt hozzá. A pisztolyt a halott még egészen ki sem hűlt jobb kezébe tette, és mutatóujját az elsütőbillentyűre helyezte.

Mivel rengeteg detektívregényt olvasott, az olyan jelentéktelennek látszó apróság sem kerülte el a figyelmét, mint hogy Malherte nem volt balkezes.

Felvette a padlóra esett töltőtollat, gondosan rácsavarta a kupakját, s visszatette a tokjába. Aztán átfutotta a tartalmuk szerint ártalmatlan papírokat, a befejezetlen levelet és a katalógust, melyeket a bankár oly körültekintően elrendezett, óvatosan felszedte őket az asztalról, s a zsebébe süllyesztette. A helyükre

ékesen szóló dokumentum került: a halott nyomasztó adósságainak másolata. Ezt a dokumentumot Viar Malherte új titkárával kialakult baráti kapcsolata révén szerezte be.

Hátrább lépett, és megszemlélte a szobát. A fürkésző tekintet semmi olyat nem fedezett fel a „díszletek” között, ami komolyabb átrendezést kívánt volna. Csupán néhány részleten kellett még igazítani, s ezt rögtön meg is tette. Becsukta a páncélszekrény ajtaját, felvette a padlóról a bankjegyet, és zsebre vágta. Most végképp megbizonyosodott arról, amit már korábban is sejtett, hogy a gyilkosnak csak a pénzre volt szüksége. Alaposan körülnézett még egyszer. Mindent rendben talált. Sem az ismeretlen, sem ő nem hagyott semmilyen árulkodó nyomot. A személyzet majd reggel felfedezi a holttestet. Ideje volt, hogy távozzon.

Már el is indult, de ahogy az ajtóból visszanézett, Sylvie fényképén megakadt a tekintete. Ajkai körül ravasz mosoly kezdett vibrálni. Hirtelenjében egy alkotóművész izgalmát élte át, aki, miután befejezte művét, látható megelégedettséggel szemléli, ám homályosan érzi, hogy a teljes tökélyhez valami még hiányzik; egyszerre ellenállhatatlanul hatalmába keríti

az ihlet varázsa, és meghúzza azt az utolsó ecsetvonást Viar levette a falról az asszony fényképét, és az asztalra tette, néhány centiméterre Malherte véres fejétől. Semmi kétség nem férhetett hozzá, hogy a fénykép a lövés pillanatában esett ki az öngyilkos bal kezéből.